

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1997-1998

14 JULI 1998

**Wetsontwerp betreffende de juridische
eerste- en tweedelijnsbijstand**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR
DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER **BOURGEOIS**

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1997-1998

14 JUILLET 1998

**Projet de loi relative à l'aide juridique
de première et de deuxième ligne**

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. **BOURGEOIS**

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden: de heren Lallemand, voorzitter; Coveliers, mevrouw Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, mevrouw Merchiers, de heren Raes, Vandenberghe en Bourgeois, rapporteur.
2. Plaatsvervangers: de heer D'Hooghe, de dames Jeanmoye, Van der Wildt en Willame-Boonen.
3. Andere senatoren: de heer Boutmans, mevrouw Dardenne, de heren Loones en Santkin.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-970 - 1997/1998:

- Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.
Nrs. 2 tot 4: Amendementen.

Ont participé aux travaux de la commission:

1. Membres effectifs: MM. Lallemand, président; Coveliers, Mme Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, Mme Merchiers, MM. Raes, Vandenberghe et Bourgeois, rapporteur.
2. Membres suppléants: M. D'Hooghe, Mmes Jeanmoye, Van der Wildt et Willame-Boonen.
3. Autres sénateurs: M. Boutmans, Mme Dardenne, MM. Loones et Santkin.

Voir:

Documents du Sénat:

1-970 - 1997/1998:

- N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.
N°s 2 à 4: Amendements.

INHOUD	Blz.	SOMMAIRE	Pages
I. Inleidende uiteenzetting door de minister van Justitie	3	I. Exposé introductif du ministre de la Justice	3
II. Algemene besprekking	6	II. Discussion générale	6
III. Artikelsgewijze besprekking	10	III. Discussion des articles	10
Opschrift	10	Intitulé	10
Algemeen amendement	10	Amendement général	10
Artikelen 1 tot 3	10	Articles 1 ^{er} à 3	10
Artikel 4	11	Article 4	11
Algemeen amendement	11	Amendement général	11
Artikel 508/1	11	Article 508/1	11
Artikel 508/2	11	Article 508/2	11
Artikel 508/3	13	Article 508/3	13
Artikel 508/5	17	Article 508/5	17
Artikel 508/7	19	Article 508/7	19
Artikel 508/8	19	Article 508/8	19
Artikel 508/9	19	Article 508/9	19
Artikel 508/10	21	Article 508/10	21
Artikel 508/12	22	Article 508/12	22
Artikel 508/13	23	Article 508/13	23
Artikel 508/14	23	Article 508/14	23
Artikel 508/16	24	Article 508/16	24
Artikel 508/19	25	Article 508/19	25
Artikel 508/20	26	Article 508/20	26
Artikel 508/21	27	Article 508/21	27
Artikel 508/24	28	Article 508/24	28
Artikel 5	28	Article 5	28
Artikel 5bis (nieuw) (artikel 7 van de aangenomen tekst)	28	Article 5bis (nouveau) (article 7 du texte adopté)	28
Artikel 6 (artikel 8 van de aangenomen tekst)	35	Article 6 (article 8 du texte adopté)	35
Artikel 6bis (nieuw) (artikel 6 van de aangenomen tekst)	35	Article 6bis (nouveau) (article 6 du texte adopté)	35
Artikel 7 (artikel 9 van de aangenomen tekst)	35	Article 7 (article 9 du texte adopté)	35
Artikel 8 (artikel 10 van de aangenomen tekst)	36	Article 8 (article 10 du texte adopté)	36
Artikel 9 (artikel 11 van de aangenomen tekst)	36	Article 9 (article 11 du texte adopté)	36
IV. Eindstemming	38	IV. Vote final	38
Bijlage — Statistische gegevens	39	Annexe — Données statistiques	39

De commissie voor de Justitie heeft dit ontwerp besproken tijdens haar vergaderingen van 17, 24 en 30 juni en 14 juli 1998.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE MINISTER VAN JUSTITIE

Dit wetsontwerp implementeert enerzijds de regelingsnota met betrekking tot de toegang tot Justitie op mensenmaat, zoals die door de Ministerraad van 17 oktober 1997 werd goedgekeurd, en is anderzijds het resultaat van intens overleg binnen de commissie voor de Justitie van de Kamer over de partijgrenzen heen om tot een beter systeem van juridische bijstand te komen.

Het recht op juridische bijstand is immers een grondwettelijk gewaarborgd recht, maar de realisatie daarvan in de praktijk is niet steeds evident, zeker wat de maatschappelijk meest kwetsbare groepen betreft. Er werd dan ook getracht de uitoefening van dit recht beter te waarborgen.

Het eerste probleem bestond erin te bepalen wie de meest aangewezen instantie was om deze juridische bijstand te verlenen. De balie heeft inderdaad gedurende meer dan 160 jaar juridische bijstand verleend aan minvermogenden — en de betrokken advocaten worden hiervoor pas de laatste twintig jaar vergoed (aanvankelijk zelfs eerder symbolisch) — doch anderzijds is er ook de vaststelling dat sinds de jaren '70 ook andere actoren zich op dat terrein hebben begeven en daar soms verdienstelijk werk leveren (niet alleen bvb. de notarissen, maar ook sommige OCMW's, kinderrechtkantines, huurdersorganisaties ...). Daarbij kwam echter de vaststelling van de parlementaire onderzoekscommissie Dutroux dat het huidige systeem niet naar behoren functioneerde.

De hervorming die thans wordt voorgesteld is, dan ook tweeledig :

1. er wordt in elk gerechtelijk arrondissement een bijkomend aanbod van eerstelijnsrechtsbijstand door advocaten gedaan waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met de reeds bestaande hulpverlening op dat domein, maar ook getracht wordt een zekere synergie tot stand te brengen tussen de verschillende actoren;

2. de tweedelijnsrechtsbijstand die door de advocaat wordt verleend wordt meer geuniformiseerd en transparanter gemaakt.

Er is eerst de formele bevestiging dat de advocatuur vergoed zal worden voor deze eerstelijns- en tweedelijnsbijstand maar de hele problematiek van de juridische bijstand wordt verder ondergebracht in een nieuw boek van het Gerechtelijk Wetboek.

La commission de la Justice a examiné le présent projet au cours de ses réunions des 17, 24 et 30 juin et 14 juillet 1998.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

Le présent projet de loi met en œuvre la note du gouvernement concernant l'accès à une Justice à dimension humaine, telle qu'elle a été approuvée par le Conseil des ministres le 17 octobre 1997; il est également le résultat d'une concertation intensive, au-delà des limites des partis, au sein de la commission de la Justice de la Chambre, en vue d'améliorer le système de l'aide juridique.

En effet, le droit à l'aide juridique est garanti par la Constitution, mais il n'est pas toujours aisément mis en pratique, notamment à l'égard des groupes sociaux les plus vulnérables. C'est pourquoi, l'on a tenté de mieux garantir l'exercice de ce droit.

Le premier problème était de déterminer l'instance la plus adéquate pour fournir cette aide juridique. En effet, pendant plus de 160 ans, le barreau a accordé une aide juridique aux personnes défavorisées — et ce n'est que depuis ces vingt dernières années que les avocats sont rémunérés pour l'aide qu'ils fournissent (au départ, cette rémunération était même plutôt symbolique) — mais, par ailleurs, l'on a constaté que, depuis les années 70, il y a sur le terrain d'autres acteurs, qui effectuent parfois un travail méritoire (non seulement les notaires, par exemple, mais aussi certains CPAS, les boutiques de droit des mineurs, les syndicats de locataires, ...). Toutefois, la commission d'enquête parlementaire Dutroux a constaté à cet égard que le système actuel ne fonctionnait pas convenablement.

Dès lors, la réforme que l'on présente aujourd'hui est double :

1. l'on crée dans chaque arrondissement judiciaire une offre supplémentaire d'aide de première ligne, assurée par des avocats; à cet égard, non seulement l'on tient compte de l'aide actuelle dans ce domaine, mais en outre l'on tente de créer une certaine synergie entre les différents acteurs;

2. l'on améliore l'uniformité et la transparence de l'aide de deuxième ligne qui est assurée par les barreaux.

Tout d'abord, l'on confirme formellement que les avocats seront rémunérés pour cette aide de première ligne et de deuxième ligne, mais l'on insère de surcroît toute la problématique de l'aide juridique dans un livre nouveau du Code judiciaire.

In het eerste hoofdstuk worden eerst een aantal begrippen beter omschreven. Uit de omschrijving van het begrip «juridische eerstelijnsbijstand» blijkt dat het om een beperkt, maar daarom niet minder waardevol, advies gaat.

In het tweede hoofdstuk wordt de oprichting van een commissie voor juridische bijstand in het vooruitzicht gesteld. Deze commissie, die in elk gerechtelijk arrondissement wordt opgericht, is paritair samengesteld uit enerzijds vertegenwoordigers van de balie en anderzijds uit vertegenwoordigers van de OCMW's en andere organisaties voor juridische bijstand. Deze commissie krijgt een welomschreven opdracht:

1. de zitdagen voor de juridische eerstelijnsbijstand van advocaten organiseren en — rekening houdend, met de plaatselijke situatie — nagaan of er zich een decentralisatie opdringt;
2. het overleg en de coördinatie tussen de verschillende plaatselijk actieve organisaties bevorderen;
3. het bestaande aanbod van juridische bijstand beter bekendmaken, vooral bij de sociaal meest kwetsbare groepen;
4. zowel de eerstelijns- als de tweedelijnsbijstand van de balie evalueren en op basis daarvan aanbevelingen formuleren voor de minister van Justitie.

In het derde hoofdstuk wordt de door de balie verleende juridische eerstelijnsbijstand verder gereglementeerd:

- deze bijstand wordt verleend door advocaten die zich daartoe bereid verklaren en waarvan ook bepaalde garanties kunnen worden gevraagd;
- in principe is voor deze bijstand een bijdrage verschuldigd die echter niet moet betaald worden door minvermogenden of door gelijkgestelde personen;
- indien nodig wordt in een vlotte doorverwijzing naar andere gespecialiseerde instanties of naar de tweedelijnsbijstand voorzien;
- er wordt ook in een uniforme verslaggeving voorzien om een beter beeld te krijgen van de vraag om eerstelijnsbijstand zoals die tot uiting komt;
- om de filterfunctie van de eerstelijnsbijstand te vrijwaren wordt ook een principieel verbod van opvolging ingevoerd.

Het vierde hoofdstuk regelt de tweedelijnsbijstand. Belangrijkste wijzigingen tegenover het huidige *pro deo*-systeem zijn:

- de organisatie van wachtdiensten waar zij nog niet bestaan en de invoering van het principe dat deze

Dans le premier chapitre, l'on commence par définir plus précisément une série de notions. La définition de la notion d'aide juridique de première ligne montre qu'il s'agit d'une aide limitée, mais qui n'en sera pas moins valable.

Le deuxième chapitre prévoit la création d'une commission d'aide juridique. Cette commission, qui sera créée dans chaque arrondissement judiciaire, sera composée paritairement, d'une part, de représentants du barreau et, d'autre part, de représentants des centres publics d'aide sociale et d'autres organisations d'aide juridique. L'on attribue à cette commission une mission bien définie :

1. organiser les permanences d'aide juridique de première ligne assurées par les avocats et, compte tenu de la situation locale, examiner si une décentralisation est nécessaire;
2. promouvoir la concertation et la coordination entre les organisations œuvrant sur le plan local;
3. mieux informer le public, en particulier les groupes sociaux les plus vulnérables, de l'offre actuelle en matière d'aide juridique;
4. évaluer tant l'aide juridique de première ligne que l'aide juridique de deuxième ligne du barreau et formuler, sur la base de cette évaluation, des recommandations au ministre de la Justice.

Le troisième chapitre règle de façon plus approfondie l'aide juridique de première ligne assurée par le barreau :

- cette aide est assurée par des avocats qui se déclarent disposés à ce faire et auxquels on peut également demander certaines garanties;
- le justiciable sera en principe redevable, pour cette aide, d'une contribution, qui ne doit toutefois pas être payée par les personnes qui disposent de revenus insuffisants ou par les personnes y assimilées;
- si nécessaire, on prévoit un renvoi rapide à d'autres instances spécialisées ou à l'aide juridique de deuxième ligne;
- on prévoit également une uniformité pour ce qui est de l'inventarisation des rapports pour pouvoir se faire une meilleure idée de la demande, au stade actuel, d'aide juridique de première ligne;
- afin de préserver la fonction de filtre de l'aide de première ligne, on instaurera également une interdiction de suite de principe.

Le quatrième chapitre règle l'aide juridique de deuxième ligne. Les modifications les plus importantes par rapport au système actuel du *pro deo* sont les suivantes :

- l'organisation de services de garde là où ils n'existent pas encore et la consécration du principe

bijstand wordt verleend door advocaten die zich daartoe bereid verklaren en die hun voorkeurmateries kenbaar kunnen maken. Terzelfder tijd worden ook een aantal waarborgen ingebouwd wat de kwaliteit van de geboden bijstand betreft. Deze advocaten kunnen ook ambtshalve worden toegevoegd;

— in principe gebeurt de verwijzing vanuit de eerste lijn doch in spoedeisende gevallen kan men rechtstreeks beroep doen op de tweedelijnsbijstand;

— ook voor de tweedelijnsbijstand wordt in een uniforme rapportering voorzien (die trouwens ook door de Commissie voor juridische bijstand wordt geëvalueerd);

— de criteria waaraan men moet beantwoorden om een beroep te kunnen doen op de volledig of gedeeltelijk kosteloze tweedelijnsbijstand en de documenten die moeten worden voorgelegd om dat te bewijzen, zullen wettelijk worden vastgesteld. Deze criteria zullen ook gelden voor de kosteloze rechtsbijstand;

— negatieve beslissingen worden gemotiveerd en er wordt in een beroeps mogelijkheid voorzien bij de arbeidsrechtbank;

— aan de minister van Justitie wordt een expliciete controle mogelijkheid gegeven met betrekking tot de gevraagde bijdrage voor de tweedelijnsbijstand;

— er worden beperkte terugvorderings mogelijkheden ingesteld.

In het meerjarenplan voor Justitie werden reeds de nodige middelen vastgesteld om deze wijzigingen ook effectief waar te maken. Voor de eerstelijnsbijstand is dit jaar nog in een bedrag voorzien van 43 miljoen. Voor 1999 en 2000 is dit respectievelijk 101 en 104 miljoen. Bij deze bedragen moeten ook nog de werkingsmiddelen voor de justitiehuizen worden bijgeteld die voor dit jaar op 40 miljoen werden begroot, maar voor 1999 en 2000 zullen worden verhoogd tot 80 en 110 miljoen. Ook voor de tweedelijnsbijstand zijn belangrijke aanpassingen voorzien. Het begrotingskrediet voor dit jaar werd verhoogd van 500 naar 598 miljoen, terwijl voor 1999 een bedrag is uitgetrokken van 758 miljoen en voor 2000 een bedrag van 1,008 miljard, 8 miljoen.

Uit deze cijfers blijkt voldoende dat ook de regering het ernstig meent met de hervorming van de juridische bijstand. Het feit dat het ontwerp met een ruime meerderheid werd goedgekeurd in de Kamer geeft de garantie dat er ook voldoende steun is voor het voorgestelde systeem. Het is in elk geval de bedoeling van de regering dit ontwerp zo snel mogelijk op het terrein te realiseren.

que cette aide doit être assurée par les avocats qui s'y sont déclarés disposés et qui ont pu communiquer leurs préférences. En même temps, on prévoit un certain nombre de garanties en ce qui concerne la qualité de l'aide offerte. Les avocats peuvent également être commis d'office;

— en principe, les personnes accordant l'aide juridique de première ligne renvoient le demandeur à l'aide de deuxième ligne, mais, en cas d'urgence, on peut s'adresser directement à l'aide juridique de deuxième ligne;

— l'aide juridique de deuxième ligne fera également l'objet d'une évaluation uniforme (qui sera d'ailleurs aussi évaluée par la Commission de l'aide juridique);

— on fixera légalement les critères auxquels il faut répondre pour pouvoir faire appel à l'aide juridique de deuxième ligne entièrement ou partiellement gratuite et quelles pièces justificatives doivent être produites pour prouver qu'on répond aux critères. Les mêmes critères s'appliqueront à l'assistance judiciaire gratuite;

— les décisions négatives sont motivées et on prévoit une possibilité de recours auprès du tribunal du travail;

— il est donné, au ministre de la Justice, une possibilité de contrôle explicite en ce qui concerne les contributions demandées pour l'aide juridique de deuxième ligne;

— il est prévu des possibilités limitées de récupérer l'indemnité de l'État.

L'on a déjà inscrit, dans le plan pluriannuel pour la Justice, les moyens nécessaires pour pouvoir effectivement réaliser ces modifications. Pour l'aide juridique de première ligne, l'on a prévu, pour cette année encore, un montant de 43 millions. Pour 1999 et pour l'an 2000, ces montants s'élèvent respectivement à 101 et 104 millions. Il faut également ajouter à ces montants les moyens de fonctionnement pour les maisons de justice, qui ont été estimés, pour cette année, à 40 millions, mais seront portés, en 1999 et pour l'an 2000, à 80 et 110 millions. On a également prévu des adaptations importantes pour l'aide juridique de deuxième ligne. Le crédit budgétaire pour cette année-ci a été augmenté de 500 à 598 millions, alors que l'on a prévu, pour 1999, un montant de 758 millions et, pour l'an 2000, un montant de 1,008 milliard.

Il ressort suffisamment de ces chiffres que les intentions du gouvernement concernant la réforme de l'aide juridique sont sérieuses. Comme le projet a été adopté à la Chambre par une large majorité, on a la garantie que le système proposé bénéficie d'un appui suffisant. Le gouvernement veut en tout cas que le projet à l'examen soit réalisé aussi vite que possible sur le terrain.

II. ALGEMENE BESPREKING

Een lid betreurt dat een wetsontwerp over een bicamerale aangelegenheid eerst in de Kamer van volksvertegenwoordigers werd behandeld, en pas daarna in de Senaat.

Hij vraagt in hoeverre er na de stemming in de Kamer nog overleg is gepleegd met de balies. Het eerste ontwerp is wellicht nog besproken met de Nationale Orde van Advocaten, maar inmiddels is de toestand veranderd. Zowel de Vereniging van Vlaamse Balies als de Franse Orde te Brussel hebben bijvoorbeeld nog een aantal opmerkingen meegeleid, die de nodige aandacht verdienen. Heeft de regering kennis van deze opmerkingen en, zo ja, welk is haar standpunt dienaangaande? Spreker wenst alleszins in te gaan op een aantal suggesties die hij nuttig en nodig vindt.

Ten gronde stelt het lid vast dat het ontwerp de zorg voor de eerstelijnsbijstand vrijwel uitsluitend bij de justitiehuizen legt, en de tweedelijnsbijstand toevertrouwt aan de balies. Hij is van oordeel dat er altijd een samenwerking met de balies nodig zal zijn, en wijst op de discrepantie die er bestaat in de werking op het terrein tussen de grote en de kleine balies. Heeft de regering daarvoor een oplossing? Wordt in het ontwerp een stap gezet naar een decentralisatie van de rechtshulp, bijvoorbeeld op het niveau van de vrederechten? Heeft men oog voor het drempelverlagend effect van de justitiehuizen, onder andere op het vlak van bereikbaarheid en openingsuren?

Tenslotte vraagt spreker of de regering rekening heeft gehouden met de wettelijke opdracht van de OCMW's om rechtshulp te bieden, zoals bepaald in de organieke wet op de OCMW's. Grote balies hebben reeds samenwerkingsverbanden georganiseerd met de gerechtsdeurwaarders, de notarissen, de sociale workers en het OCMW, waarbij deze laatste in feite reeds de eerstelijnhulp organiseert. Beoogt het ontwerp een parallelle opdracht inzake rechts-hulp?

De minister van Justitie antwoordt dat men de balies heeft uitgenodigd hun standpunt uiteen te zetten, zoals blijkt uit de documenten van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Nadien werd evenwel geen contact meer opgenomen met de Nationale Orde van Advocaten; de regering werd evenmin officieel op de hoogte gebracht van het standpunt van de balies. Zolang niet blijkt dat de Nationale Orde het vertrouwen heeft van de beide gemeenschappen, zal er geen contact met haar worden opgenomen.

Verder merkt de minister op, dat de voorgestelde reorganisatie van de rechtsbijstand niet tot doel heeft de bijstand te vervangen die thans wordt verleend door de OCMW's, waarvan sommige bewonderijngenswaardig werk verrichten. Bedoeling is integ-

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Un commissaire regrette qu'un projet de loi concernant une matière bicamérale ait été examiné d'abord à la Chambre des représentants, et après seulement au Sénat.

Il demande dans quelle mesure une concertation a encore eu lieu avec les barreaux après le vote à la Chambre. Le premier projet a sans doute encore été discuté avec l'Ordre national des avocats, mais, entre-temps, la situation a changé. Tant la « Vereniging van Vlaamse Balies » que l'Ordre français de Bruxelles ont par exemple encore formulé un certain nombre de remarques dignes d'attention. Le gouvernement a-t-il eu connaissance de ces remarques et, dans l'affirmative, quel est son point de vue à ce sujet? L'intervenant tient en tout cas à aborder une série de suggestions qu'il juge utiles et nécessaires.

Sur le fond, il constate que le projet laisse presque exclusivement aux maisons de justice le soin d'assurer l'aide de première ligne et confie l'aide de deuxième ligne aux barreaux. Il considère qu'une collaboration avec les barreaux sera toujours nécessaire et met l'accent sur la disparité qui existe dans le fonctionnement sur le terrain entre les grands et les petits barreaux. Le gouvernement peut-il y remédier? Le projet constitue-t-il un pas vers une décentralisation de l'aide juridique, par exemple au niveau des justices de paix? Se préoccupe-t-on du caractère plus abordable des maisons de justice, notamment en ce qui concerne l'accessibilité et les heures d'ouverture?

Enfin, l'intervenant demande si le gouvernement a tenu compte de la mission légale des CPAS qui inclut l'octroi d'une aide juridique, comme le prévoit la loi organique des CPAS. Les grands barreaux ont déjà organisé des accords de coopération avec les huissiers de justice, les notaires, les assistants sociaux et les CPAS, ces derniers se chargeant déjà, en fait, de l'aide de première ligne. Le projet vise-t-il à instaurer une mission parallèle en matière d'aide juridique?

Le ministre de la Justice répond que l'on a invité les barreaux à exposer leur point de vue, ainsi qu'en témoignent les documents de la Chambre des représentants. Par la suite, on n'a toutefois plus pris contact avec l'Ordre national des avocats et le gouvernement n'a pas davantage été mis au courant officiellement du point de vue des barreaux. Tant qu'il ne s'avère pas que l'ordre national a la confiance des deux communautés, on ne le contactera pas.

Pour le reste, le ministre fait remarquer que la réorganisation proposée de l'aide juridique n'a pas pour objet de remplacer l'assistance fournie actuellement par les CPAS, dont certains accomplissent un travail admirable. L'objectif est au contraire d'offrir une aide

deel om bijkomende rechtshulp aan te bieden. De installatie in elk arrondissement van een paritaire commissie, samengesteld door enerzijds de balie en anderzijds de organisaties die rechtshulp verstrekken, draagt hiertoe bij. Deze paritaire commissie kan suggesties doen om de rechtshulp te verbeteren. Dit geldt in het bijzonder de decentralisatie ervan, die niet in de wet zelf wordt ingeschreven, maar die door de betrokken partijen in de paritaire commissie moet worden geëvalueerd. Deze commissie wordt aldus een ontmoetingsplaats voor alle betrokkenen in het arrondissement.

Een senator vindt dat de beperkingen aan het beroepsgeheim in de commissie moeten worden besproken. Het nieuwe artikel 508/6 bepaalt dat aan de commissie voor juridische bijstand een jaarverslag moet worden gezonden over de prestaties inzake juridische bijstand. Zo'n rapport zal uiteraard vrij algemeen zijn en kan geen melding maken van de vragen die aan de advocaten zijn gesteld, noch van hun antwoorden. Spreker vindt dat men duidelijk moet zeggen wat men van de balies verwacht. Het beroepsgeheim moet in stand worden gehouden, zo niet verliezen de bedoelde instanties alle krediet.

De minister van Justitie antwoordt dat het voorgestelde artikel 508/6 de regels inzake het beroepsgeheim precies veilig wenst te stellen bij het opstellen van het jaarlijks verslag. Bij het opstellen van de richtlijnen, die de uniformiteit van deze jaarverslagen moeten garanderen, zal overleg worden gepleegd met de Nationale Orde van Advocaten. Om te vermijden dat de tekst van dit artikel moet gewijzigd worden ingevolge de evoluties bij die Orde, werd echter verwezen naar de in artikel 488 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde overheden.

De minister verduidelijkt dat het budget, dat thans wordt besteed aan de juridische bijstand, 500 miljoen frank bedraagt op jaarrbasis. De huidige jaarverslagen van de balies bevatten helaas geen enkele informatie over de vraag naar deze bijstand. Als gevolg daarvan weet men niet of er veel vraag is naar bijstand in strafzaken, in burgerlijk recht of inzake vreemdelingenrecht. Vandaar dat wordt voorgesteld deze jaarverslagen uniform te maken, zodat er meer duidelijkheid kan komen over de aanwending van deze begrotingspost.

Naast deze budgettaire bekommernis, is deze informatie bovendien van enorm belang om de noden in de samenleving te kennen, en in de toekomst preventief te kunnen werken.

Een lid vraagt of de advocaten-stagiairs verplicht zijn bekend te maken voor welke materies hun tussenkomst wordt gevraagd. Bestaan er statistieken over de vragen om rechtsbijstand waarop niet is ingegaan?

De minister antwoordt dat sommige balies deze informatie verzamelen, maar niet doorgeven aan de

supplémentaire. L'installation, dans chaque arrondissement, d'une commission paritaire constituée, d'une part, par le barreau et, d'autre part, par les organisations qui fournissent une aide juridique, y contribue. Cette commission paritaire peut faire des suggestions en vue d'améliorer l'aide juridique. Cela vaut particulièrement pour la décentralisation de celle-ci, qui n'est pas inscrite dans la loi même mais doit être évaluée par les parties concernées au sein de la commission paritaire. Cette commission devient ainsi le lieu de rencontre de tous les intéressés de l'arrondissement.

Un sénateur est d'avis qu'une discussion sur les limites du secret professionnel doit avoir lieu au sein de la commission. L'article 508/6 du projet prévoit qu'un rapport annuel, portant sur les prestations accomplies dans le cadre de l'aide juridique, est adressé à la commission d'aide juridique. Il est clair qu'un tel rapport doit rester assez général et ne peut mentionner les questions posées aux avocats, ni les réponses qu'ils ont données. L'intervenant estime qu'il faut clarifier ce que l'on attend des barreaux. Le secret professionnel doit être respecté, sous peine de porter atteinte au crédit des autorités visées.

Le ministre de la Justice répond que l'article 508/6 proposé vise précisément à garantir le respect des règles relatives au secret professionnel dans le cadre de la rédaction du rapport annuel. Les directives qui doivent garantir l'uniformité de ces rapports seront rédigées en concertation avec l'Ordre national des avocats. Toutefois, pour éviter qu'on soit contraint de modifier le texte de cet article en fonction des évolutions au sein de l'Ordre, on a fait référence aux autorités visées à l'article 488 du Code judiciaire.

Le ministre précise que le budget qui est actuellement réservé à l'aide juridique est de 500 millions de francs par an. Malheureusement, les rapports existants des barreaux ne contiennent aucune information au sujet de la demande pour cette aide. Il s'ensuit qu'on ne sait pas s'il y a une demande importante en matière pénale, en matière civile ou en matière de législation sur les étrangers. C'est pourquoi on propose d'uniformiser les rapports afin d'obtenir davantage de précisions sur l'affectation de ce poste du budget.

Au-delà de cette préoccupation d'ordre budgétaire, cette information est aussi très importante pour connaître les besoins qui se font jour au sein de la société et être en mesure d'agir préventivement.

Un membre demande si, dans la situation actuelle, les avocats-stagiaires ne sont pas obligés de faire savoir pour quelles matières leur intervention est demandée. Existe-t-il des statistiques sur les demandes d'aide juridique qui ne sont pas honorées ?

Le ministre répond que si certains barreaux disposent de ces informations au ministre de la Justice, ils

minister van Justitie. Er bestaat thans geen verplichting om zulks te doen. Op dit ogenblik heeft men dus geen overzicht van de materies waarvoor juridische bijstand wordt gevraagd. De meest recente cijfers hebben betrekking op het gerechtelijk jaar 1996-1997. Zij geven enkel informatie over het aantal zaken, over de toewijzing van zaken aan advocaten-stagiairs en over de bedragen die worden gevraagd(1). Men kan hieruit echter niet afleiden hoeveel vragen om juridische bijstand werden geweigerd, daar er op dit ogenblik geen beroepsmogelijkheid bestaat.

Een vorige spreker merkt op dat de consultatiebureaus in de verschillende gerechtelijke arrondissementen andere criteria hanteren voor het toekennen van rechtsbijstand. De financiële voorwaarden in verband met het inkomen van de personen die om juridische bijstand verzoeken, zijn bijvoorbeeld niet overal dezelfde. Soms zijn de criteria ook onduidelijk. Spreker meent dat men dit probleem nooit helemaal zal kunnen regelen. Het gevaar bestaat immers dat de procedure van toegang tot de juridische bijstand al te zeer wordt verzwaard.

Een senator vraagt of er momenteel voldoende advocaten zijn die vrijwillig opdrachten van juridische bijstand op zich nemen. Bestaat het risico niet dat men niet voldoende advocaten zal vinden om vrijwillig juridische bijstand te verlenen?

De minister is van oordeel dat vertrouwen moet worden geschenken aan de balies, die meer dan honderd jaar gratis rechtshulp hebben verstrekt. Sedert enkele jaren, worden de prestaties vergoed die de advocaten in dit kader verrichten, zij het dat het gaat om een minimale vergoeding. Vanaf dat ogenblik heeft men nog nooit een tekort aan vrijwilligers vastgesteld.

Een lid vraagt hoe de voorgestelde hervorming zich verhoudt tot het bestaande artikel 455 van het Gerechtelijk Wetboek, dat alle advocaten verplicht tot het verlenen van juridische bijstand.

De minister van Justitie antwoordt dat, volgens het nieuwe systeem dat op 2 september 1997 in werking is getreden, alle advocaten in beginsel juridische bijstand te kunnen verlenen. Sommige balies zijn hierin strenger dan andere. Het verschil met dit systeem bestaat erin, dat in de voorgestelde hervorming alle advocaten zich vrij bereid kunnen verklaren om zowel eerstelijns- als tweedelijnsbijstand te verlenen. Het ontwerp voorziet bovendien in een beroepsmogelijkheid. Het wordt derhalve geen verplichting meer voor de advocaten om zaken te pleiten *pro deo*.

De vorige spreker merkt op dat de voorgestelde hervorming een achteruitgang kan betekenen ten op-

ne sont pas obligés de le transmettre dans la situation actuelle. Pour l'heure, on ne dispose donc pas d'une vue d'ensemble des matières pour lesquelles une aide juridique est demandée. Les statistiques les plus récentes concernent l'année judiciaire 1996-1997. Elles ne livrent que des informations sur le nombre d'affaires, l'attribution des affaires aux avocats stagiaires ou les montants qui sont demandés(1). Comme il n'existe à ce jour pas de possibilité de recours en la matière, on ne peut pas déduire de ces informations combien de demandes d'aide ont été refusées.

Un précédent intervenant fait remarquer qu'il existe des différences entre les arrondissements judiciaires quant aux critères fixés par les bureaux de consultation pour obtenir l'aide juridique. Il s'agit de différences dans les conditions financières fixées au sujet des revenus des candidats à l'aide juridique. Parfois, les critères ne sont pas clairs. L'intervenant est d'avis que l'on ne peut jamais régler ce problème de façon complète. Le danger existe que l'on alourdisse de façon excessive la procédure d'accès à l'aide juridique.

Une sénatrice demande si, à l'heure actuelle, l'engagement volontaire des avocats pour remplir les missions d'aide juridique suffit pour rencontrer toutes les demandes. N'y a-t-il pas un risque que l'on ne trouve pas suffisamment d'avocats prêts à dispenser cette aide de manière volontaire?

Le ministre est d'avis qu'il faut faire confiance aux barreaux, qui pratiquent l'aide juridique gratuite depuis plus d'un siècle. Depuis quelques années, les prestations que les avocats fournissent dans ce cadre sont rémunérées même s'il s'agit d'une indemnité minimale. Depuis lors, on n'a jamais été confronté à un manque de volontaires.

Un membre demande comment la réforme proposée se situe par rapport à l'article 455 existant du Code judiciaire, qui oblige tous les avocats à accorder une aide judiciaire.

Le ministre de la Justice répond que, suivant le nouveau système entré en vigueur le 2 septembre 1997, tous les avocats peuvent en principe accorder une aide judiciaire. Certains barreaux appliquent ce principe plus strictement que d'autres. La différence avec ce système est que, dans la réforme proposée, tous les avocats peuvent librement se déclarer disposés à accorder l'aide juridique aussi bien de première ligne que de deuxième ligne. Le projet prévoit en outre un recours. Par conséquent, les avocats ne seront plus obligés de plaider des affaires *pro deo*.

L'intervenant précédent fait remarquer que la réforme proposée peut représenter un recul par rap-

(1) Zie bijlage.

(1) Voir l'annexe au présent rapport.

zichte van het bestaande systeem. Dit laatste laat immers toe dat een rechtzoekende zich wendt tot een advocaat, en deze als advocaat *pro deo* kiest. Sommige balies verplichten de advocaten dit te aanvaarden. Schaft de voorgestelde hervorming deze verplichting niet af? Is de vrije keuze nog wel gewaarborgd, nu alle aanvragen door het bureau voor juridische bijstand worden beoordeeld?

De minister antwoordt dat deze verplichting inderdaad niet wordt veralgemeend. Het bureau zal als «filter» optreden voor de aanvragen, hoewel het mogelijk is dat de rechtzoekende zich in dringende gevallen rechtstreeks tot een advocaat wendt van wie men weet dat hij op de lijst van het bureau voorkomt. Dankzij deze lijst zal immers bekend zijn welke advocaten rechtsbijstand verschaffen, en voor welke matières zij dit doen. In dringende gevallen wordt van de advocaat wel gevraagd dat hij zijn aanstelling laat bevestigen door het bureau.

Een senator benadrukt dat advocaten-stagiairs om de titel van advocaat te krijgen op dit ogenblik moeten bewijzen dat ze *pro deo*-zaken hebben behandeld. Hij vraagt of deze verplichting behouden blijft in de voorgestelde hervorming. Zo niet komt er een einde aan een lange traditie die positieve kanten had. Het was een belangrijk element in de opleiding van de advocaten-stagiairs, die deze *pro deo*-zaken bovendien met veel aandacht behandelden. Als men de *pro deo*-dossiers openstelt voor alle advocaten, bestaat het gevaar dat men afglijdt naar het Amerikaanse systeem, met zijn «advocaten van de armen» die door de overheid worden betaald.

De minister van Justitie merkt op dat het huidige stelsel van rechtsbijstand toch aan bepaalde kritieken bloot staat, zoals gebleken is tijdens diverse hoorzittingen in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Zo werd bijvoorbeeld door de organisaties die de belangen van de armen behartigen opgemerkt, dat de advocaten-stagiairs niet altijd over de nodige beroepsbekwaamheid en -ervaring beschikken om de rechtzoekende te kunnen verdedigen. Ook de positieve kanten van het bestaande systeem van rechtsbijstand werden tot uiting gebracht. Spreker is van oordeel dat aan de balies voldoende vertrouwen moet worden geschonken opdat de rechtshulp op een kwalitatief hoogstaande manier zou worden verstrekt.

De vorige spreker wil weten hoe de juridische bijstand in de buurlanden is georganiseerd. In Nederland wordt bijvoorbeeld op veel ruimere schaal juridische bijstand verleend.

De minister merkt op dat er in Nederland veel advocaten zijn wier volledige beroepsactiviteit bestaat in het verlenen van rechtsbijstand. In de door de regering voorgestelde hervorming wordt het mogelijk dat advocaten zich vrijwillig opgeven om, deeltijds of zelfs voltijds, juridische bijstand te verstrekken, zonder dat men deze advocaten echter kan

port au système existant. Ce système permet au justiciable de s'adresser à un avocat et de le choisir comme avocat *pro deo*. Certains barreaux obligent les avocats à accepter ce choix. La réforme proposée ne supprime-t-elle pas cette obligation ? Le libre choix est-il encore garanti, maintenant que le bureau d'aide judiciaire apprécie toutes les demandes ?

Le ministre répond que cette obligation n'est effectivement pas généralisée. Le bureau filtrera les demandes, mais, en cas d'urgence, le justiciable aura la possibilité de s'adresser directement à un avocat dont on sait qu'il figure sur la liste du bureau. Cette liste permettra de connaître les avocats qui accordent l'assistance judiciaire ainsi que les matières pour lesquelles ils le font. Dans les cas urgents, on demandera toutefois à l'avocat de faire confirmer sa désignation par le bureau.

Un sénateur souligne qu'à l'heure actuelle, pour obtenir le titre d'avocat, les avocats-stagiaires doivent démontrer qu'ils ont traité des affaires *pro deo*. Il demande si, dans la réforme proposée, cette obligation est maintenue. Ne pas la maintenir mettrait fin à une longue tradition, qui n'est pas négative. En effet, il s'agit d'un élément important de la formation des avocats-stagiaires, qui traitent d'ailleurs ces affaires de façon très précise et y prêtent beaucoup d'attention. Si l'on ouvre les dossiers *pro deo* à tous les avocats, on risque d'évoluer vers le système américain, où il existe des «avocats des pauvres», qui sont rémunérés par l'autorité.

Le ministre de la Justice fait observer que le système d'aide juridique actuel prête malgré tout le flanc à certaines critiques, comme l'ont montré diverses auditions à la Chambre des représentants. Les organisations qui défendent les intérêts des pauvres ont par exemple fait remarquer que les avocats stagiaires ne possèdent pas toujours les aptitudes et l'expérience professionnelles nécessaires pour défendre le justiciable. Les côtés positifs du système d'aide juridique existant ont également été soulignés. L'intervenant estime qu'il faut faire suffisamment confiance aux barreaux pour apporter une aide juridique de qualité.

L'intervenant précédent souhaite obtenir une comparaison des systèmes existant dans les pays voisins en matière d'aide juridique. Aux Pays-Bas, par exemple, le niveau de l'aide juridique est plus élevé.

Le ministre fait observer que les Pays-Bas comptent de nombreux avocats dont l'activité professionnelle consiste exclusivement à accorder une aide juridique. La réforme proposée par le gouvernement permet aux avocats de se porter volontaires pour accorder une aide juridique à temps partiel ou même à temps plein, sans que l'on puisse toutefois leur garantir que le

garanderen dat er voldoende aanvragen om bijstand zullen zijn om hun een volledige praktijk te bezorgen.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Opschrift

Mevrouw Dardenne dient een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 13), luidende:

«In het opschrift de woorden «juridische eerste- en tweedelijnsbijstand» vervangen door de woorden «juridische bijstand.»

Verantwoording

De twee interventieniveaus («eerstelijns» en «tweedelijns») worden bepaald in het dispositief van de wet: het gaat om de vormen waarin de juridische bijstand georganiseerd wordt en er bestaat daarom geen valable reden om deze vormen als dusdanig in het opschrift te vermelden.

Als men deze woorden schrappt, komt de klemtoon meer te liggen op het doel van de wet, namelijk de eigenlijke «juridische bijstand»; bovendien vermijdt men in het Frans de controverse over het gebruik van het woord «deuxième» in plaats van «seconde».

Het amendement nr. 13 van mevrouw Dardenne wordt eenparig aangenomen door de 12 aanwezige leden.

Algemeen amendement

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 18), dat ertoe strekt in de tekst van het wetsontwerp de woorden «rechterlijk arrondissement» te vervangen door de woorden «gerechtelijk arrondissement», conform de terminologie die in het Gerechtelijk Wetboek wordt gehanteerd.

Het amendement nr. 18 van de heren Bourgeois en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 12 aanwezige leden.

Artikelen 1 tot 3

Deze artikelen geven geen aanleiding tot opmerkingen. Artikel 1 wordt eenparig aangenomen door de 12 aanwezige leden. De artikelen 2 en 3 worden eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

nombre de demandes permette de se constituer une clientèle complète.

III. DISCUSSION DES ARTICLES

Intitulé

Mme Dardenne dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 13):

«Dans le titre du projet, supprimer les mots «de première et de deuxième ligne.»

Justification

Les deux niveaux d'intervention («lignes») sont définis dans le corps de la proposition; ils constituent des modalités d'organisation et, comme tels, il ne se justifie pas de les intégrer dans l'intitulé.

Cette suppression a pour effet de mettre davantage l'accent sur l'objet même de la loi, soit l'«aide juridique» proprement dite; elle évite également la controverse relative à l'utilisation du terme «deuxième» au lieu de «seconde».

L'amendement n° 13 de Mme Dardenne est adopté à l'unanimité des 12 membres présents.

Amendement général

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 18), qui vise à remplacer, dans le texte néerlandais du projet de loi, les mots «rechterlijk arrondissement» par les mots «gerechtelijk arrondissement», conformément à la terminologie utilisée dans le Code judiciaire.

L'amendement n° 18 de MM. Bourgeois et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 12 membres présents.

Articles 1er à 3

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation. L'article 1er est adopté à l'unanimité des 12 membres présents. Les articles 2 et 3 sont adoptés à l'unanimité des 11 membres présents.

Artikel 4***Algemeen amendement***

Mevrouw Dardenne dient een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 14), luidende:

«De woorden «juridische eerste- en tweedelijnsbijstand» vervangen door de woorden «juridische bijstand.»

Verantwoording

Zie de verantwoording bij amendement nr. 13.

Het amendement nr. 14 van mevrouw Dardenne wordt eenparig verworpen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/1

De heren Erdman en Vandenberghen dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 3), dat luidt als volgt:

«In het 1° van het voorgestelde artikel 508/1 het woord «eerste» invoegen tussen het woord «een» en de woorden «juridisch advies.»

Een senator licht toe dat dit voorstel afkomstig is van de Vereniging van Vlaamse Balies. Er dient verduidelijkt te worden dat het niet de bedoeling is dat bij de juridische eerstelijnsbijstand een grondige studie van het dossier zou plaatsvinden; vandaar de term «een eerste juridisch advies».

Het amendement nr. 3 van de heren Erdman en Vandenberghen wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/2

Mevrouw Dardenne dient het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 15):

«Paragraaf 3 van artikel 508/2 vervangen als volgt:

«§ 3. De commissie telt maximum 16 leden; ze is paritair samengesteld uit enerzijds vertegenwoordigers van de balie die worden aangewezen door de Orde van advocaten van het betrokken gerechtelijk arrondissement onder de advocaten die voorkomen op de lijst bedoeld in artikel 508/7 en anderzijds, ook paritair, uit vertegenwoordigers van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en de organisaties voor juridische bijstand.»

Article 4***Amendement général***

Mme Dardenne dépose un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 14), rédigé comme suit:

«Supprimer les mots «de première et de deuxième ligne.»

Justification

Voir la justification de l'amendement n° 13.

L'amendement n° 14 de Mme Dardenne est rejeté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/1

MM. Erdman et Vandenberghen déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 3) qui est rédigé comme suit:

«Au 1° de l'article 508/1 proposé, insérer le mot «premier» entre le mot «un» et les mots «avis juridique.»

Un sénateur déclare que cette proposition émane de la «Vereniging van Vlaamse Balies». Il faut préciser que l'on ne vise pas ici à ce que l'aide juridique de première ligne s'accompagne d'une étude approfondie du dossier; d'où les mots «un premier avis juridique».

L'amendement n° 3 de MM. Erdman et Vandenberghen est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/2

Mme Dardenne dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 15):

«Remplacer le § 3 de l'article 508/2 par ce qui suit:

«§ 3. La commission comprend un maximum de 16 membres; elle est composée paritairement, d'une part, de représentants du barreau désignés par l'Ordre des avocats de l'arrondissement judiciaire concerné parmi les avocats figurant sur la liste visée à l'article 508/7, et, d'autre part, paritairement, de représentants des centres publics d'aide sociale et d'organismes d'aide juridique.»

Verantwoording

— Het aantal leden is belangrijk (het heeft zijn weerslag op de efficiëntie van het werk van de commissie: men moet voorkomen dat de structuur al te zwaar wordt) en moet in de wet bepaald worden.

— Het is belangrijk dat de advocaten die deel uitmaken van de commissie, effectief werkzaam zijn in de juridische bijstand. Het feit dat ze op de lijst ingeschreven zijn, is een waarborg voor bekwaamheid en motivatie.

— De pariteit tussen de vertegenwoordigers van de OCMW's en de verenigingen zorgt voor een effectieve vertegenwoordiging van de sector van de verenigingen, die zeer representatief is voor de betrokken bevolking en, in tegenstelling tot de OCMW's, onafhankelijk staat ten opzichte van de overheid.

De minister van Justitie herinnert eraan dat reeds in de Kamer van volksvertegenwoordigers een discussie heeft plaatsgevonden over het aantal leden van de commissie voor juridische bijstand. Besloten werd geen aantal in de wet in te schrijven. Er moet worden opgemerkt dat een verplichte samenstelling uit 16 personen voor sommige, kleinere arrondissementen niet haalbaar kan blijken. Verder is het de verantwoordelijkheid van de betrokken Orde van advocaten om te beslissen wie in de paritaire commissie zal zetelen. Het is deze Orde die moet uitmaken of het vereist is dat alle betrokken advocaten effectief een praktijkervaring inzake juridische bijstand kunnen voorleggen.

De heren Erdman en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 4):

«In het voorgestelde artikel 508/2 de volgende wijzigingen aanbrengen:

A) In het eerste lid van § 3 het woord «erkende» invoegen tussen de woorden «openbare centra voor maatschappelijk welzijn en» en het woord «organisaties».

B) In het tweede lid van dezelfde paragraaf de woorden «erkenning van de organisaties van juridische bijstand» invoegen tussen de woorden «regels van» en de woorden «de samenstelling».

Dit amendement, dat werd geïnspireerd door de Vereniging van Vlaamse Balies, beoogt te verduidelijken dat enkel erkende organisaties voor juridische bijstand kunnen vertegenwoordigd zijn in de paritaire commissies. De regels van erkenning dienen te worden vastgelegd in een koninklijk besluit.

Justification

— Le nombre de membres a son importance (répercussion sur l'efficacité du travail de la commission, éviter une certaine lourdeur) et mérite d'être fixé dans la loi.

— Il est essentiel que les avocats repris dans la commission aient une pratique effective de l'aide juridique. Leur inscription sur la liste constitue un gage de compétence et de motivation.

— La parité entre les représentants des CPAS et des associations a pour but de veiller à une représentation effective du secteur associatif, très représentatif de la population concernée et indépendant des pouvoirs publics, au contraire des CPAS.

Le ministre de la Justice rappelle qu'une discussion a déjà eu lieu à la Chambre des représentants concernant le nombre de membres de la commission d'aide juridique. Il y a été décidé de ne pas en fixer le nombre dans la loi. Il y a lieu de noter qu'il se pourrait qu'une composition obligatoire de 16 personnes soit impossible à réaliser dans certains petits arrondissements. Pour le reste, il appartient à l'Ordre des avocats concerné de décider qui siégera au sein de la commission paritaire. Il lui appartient de déterminer s'il faut que tous les avocats concernés doivent effectivement faire valoir une expérience pratique de l'aide juridique.

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 4) qui est rédigé comme suit:

«À l'article 508/2 proposé, apporter les modifications suivantes :

A) au premier alinéa du § 3, insérer le mot «agrées» après les mots «d'organisations d'aide juridique».

B) au deuxième alinéa du même paragraphe, remplacer les mots «les modalités de la composition et du fonctionnement de la commission» par les mots «les modalités relatives à l'agrément des organisations d'aide juridique ainsi qu'à la composition et au fonctionnement de la commission».

Cet amendement, qui a été inspiré par la «Vereniging van Vlaamse Balies», vise à préciser que seules des organisations d'aide juridique agréées peuvent être représentées au sein des commissions paritaires. Les règles d'agrément doivent être fixées par arrêté royal.

Het amendement nr. 4 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Het amendement nr. 15 van mevrouw Dardenne wordt verworpen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 508/3

Mevrouw Dardenne dient het volgend amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 16):

«In artikel 508/3 de volgende wijzigingen aanbrengen:

A) *In het 2° het woord «eerstelijnsbestand» vervangen door de woorden «eerste- en tweedelijnsbijstand».*

Verantwoording

Overleg en coördinatie tussen organisaties voor juridische bijstand zijn noodzakelijk, niet alleen binnen de organisaties die met eerstelijnsbijstand belast zijn, maar ook tussen de balie en de verenigingen. Het is algemeen bekend dat rechtzoekenden die zich voor een eerste advies tot een organisatie voor eerstelijnsbijstand wenden, nog altijd moeilijkheden ondervinden om daarna de stap te zetten naar het bureau van consultatie en verdediging. De efficiëntie van de rechtsbijstand is ook afhankelijk van echt overleg tussen de balie en de verenigingen.

«B) Na het 2° een nieuw 3° invoegen, luidende:

«3° toeziend op de kwaliteit van de prestaties van niet-advocaten;»

Verantwoording

Het ontwerp staat niet in de weg dat rechtsbijstand verleend wordt door niet-advocaten (zie met name artikel 508/5, § 1, eerste lid); de kwaliteit van de prestaties van de advocaten wordt op «natuurlijke» wijze gecontroleerd aangezien het een gereglementeerd beroep is, zowel wat de toegang als wat de uitoefening betreft (deontologie, tuchtbevoegdheid van de instanties van de Orde). Deze controle wordt in het ontwerp versterkt (inschrijving op een lijst, opleidingen, opstellen van verschillende verslagen, enz.). Hoewel de advocaten helemaal geen monopolie in de eerstelijnsbijstand opeisen, moet het publiek toch aan zijn trekken komen: men moet er dan ook voor zorgen dat de niet-advocaten die juridische adviezen verstrekken, over de noodzakelijke bekwaamheid beschikken (die ze in het algemeen door ervaring krijgen) en eveneens in staat zijn een gedegen advies te verstrekken.

L'amendement n° 4 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

L'amendement n° 15 de Mme Dardenne est rejeté par 10 voix et 1 abstention.

Article 508/3

Mme Dardenne dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 16):

«Apporter à l'article 508/3 les modifications suivantes:

A) *Au 2°, insérer les mots «et de seconde ligne» après les mots «de première ligne.»*

Justification

La concertation et la coordination entre les organisations qui assurent l'aide juridique est nécessaire non seulement au sein des organisations chargées de l'aide de première ligne mais également entre le barreau et le monde associatif. Il est notoire qu'actuellement, les justiciables qui s'adressent à un organisme pour un premier avis, éprouvent des difficultés à se rendre ensuite au Bureau de consultation et de défense. L'efficacité de l'aide juridique dépend aussi d'une véritable concertation entre le barreau et le secteur associatif.

«B) Après le 2°, insérer un 3° nouveau, libellé comme suit:

«3° veiller à la qualité des prestations fournies par des non-avocats;»

Justification

Le projet n'interdit pas que l'aide juridique soit fournie par des non-avocats (voir notamment article 508/5, § 1er, alinéa 1er; la qualité des prestations des avocats est «naturellement» contrôlée, puisqu'il s'agit d'une profession réglementée, dans son accès mais aussi dans son exercice (déontologie, pouvoir disciplinaire des instances ordinaires). Ce contrôle est renforcé dans le projet (inscription sur une liste, formations, rédaction de divers rapports, etc.). Si les avocats ne réclament nullement un monopole quant à l'aide juridique de première ligne, encore faut-il que le public y trouve son compte : il importe dès lors de veiller à ce que les non-avocats prodiguant des conseils juridiques disposent des compétences nécessaires (en général acquises par l'expérience) et fournissent, eux aussi, un conseil de qualité.

« C) Het huidige 3° en 4° vernummeren tot 4° tot 5°.

« D) In het eerste lid van het huidige 3°, dat het 4° wordt, het woord «informatie» vervangen door de woorden «juridische informatie, inzonderheid».

Verantwoording

Zoals het ontwerp nu geformuleerd is, lijkt de te verspreiden juridische informatie beperkt te blijven tot de voorwaarden waaronder rechtsbijstand wordt verleend. Het zou jammer zijn indien de commissie voor juridische bijstand niet eveneens informatie zou verspreiden die echt preventief kan werken ten gunste van de meest kansarme groepen. We denken bijvoorbeeld aan de opeenvolgende wijzigingen in de wet op de huurovereenkomsten met betrekking tot de hoofdverblijfplaats, de wetgeving in verband met de familie,...

« E) Het huidige 4°, dat het 5° wordt, doen aanvangen met de woorden :

«alle statistische gegevens, inzonderheid betreffende de aard en de frequentie van de aanvragen, verzamelen en».

Verantwoording

De commissie voor juridische bijstand zal over uitstekende informatie beschikken dankzij de verslagen die haar bezorgd worden door de advocaten (artikel 508/6) en door de bureaus voor juridische bijstand. Door deze informatie zal men kunnen beschikken over een betrouwbaar instrument om de organisatie van de rechtsbijstand te verbeteren maar ook om de organisatie van het gerecht in het algemeen te verbeteren, om de invloed van de wetten, de kostprijs en de doelmatigheid ervan te analyseren en te evalueren.

Punt A) van dit amendement heeft dus tot doel te bepalen dat de commissies voor juridische bijstand niet alleen moeten zorgen voor meer overleg en coördinatie tussen organisaties voor juridische eerstelijnsbijstand maar ook tussen de balie en de representatieve organisaties. De Kamer heeft er al aan toegevoegd dat de commissies voor juridische bijstand het sluiten van overeenkomsten in de hand moeten werken; het is dus niet meer dan logisch dat tussen deze organisaties en de balie overleg plaatsvindt.

De minister wenst het debat te situeren dat hierover in de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft plaatsgevonden. Hij licht toe dat de vertegenwoordigers van de balies in de Kamer de stelling hebben verdedigd dat ook de eerstelijnsbijstand volledig tot de uitsluitende bevoegdheid van de advocatuur behoorde. Zij waren er dan ook geen voorstander van om van meet af aan een gestructureerd overleg te

« C) Renuméroter les points 3° et 4° actuels en points 4° et 5°.

« D) Au 3°, qui devient le 4°, insérer, à l'alinéa 1er, les mots «juridiques, notamment» entre le mot «informations» et le mot «relatives».

Justification

Dans la formulation du projet, la diffusion d'informations juridiques paraît limitée aux seules conditions d'accès à l'aide juridique. Il serait regrettable que la commission d'aide juridique ne puisse diffuser également des informations qui assurent une véritable prévention au profit des milieux les plus défavorisés. On songe par exemple aux modifications répétées de la loi sur les baux de résidence principale, les législations en matière familiale...

« E) Faire débuter le 4° actuel, qui devient le 5°, par les mots :

«de recueillir tous renseignements d'ordre statistique, notamment quant à la nature et à la fréquence des demandes rencontrées et».

Justification

La commission d'aide juridique disposera de renseignements de premier ordre par les rapports qui lui seront transmis par les avocats (cf. article 508/6 du projet) et par les bureaux d'aide juridique (cf. article 508/11 du projet). Ces informations doivent permettre de disposer d'un outil fiable en vue d'améliorer l'organisation de l'aide juridique, mais également celle de la justice en général, d'analyser et d'évaluer l'impact de législations, leur coût d'application, leur efficacité.

Le point A) de l'amendement vise donc à stipuler que les commissions d'aide juridique doivent promouvoir non seulement la concertation et la coordination entre les organisations qui assurent l'aide juridique de première ligne, mais également entre le barreau et le monde associatif. La Chambre des représentants a déjà ajouté que la commission d'aide juridique doit favoriser la conclusion de conventions; il semble donc assez logique qu'une concertation ait lieu entre ces organisations et le barreau.

Le ministre souhaite situer le débat qui a eu lieu à ce sujet à la Chambre des représentants. Il précise que les représentants des barreaux ont défendu, à la Chambre, la thèse selon laquelle l'aide de première ligne dans son ensemble relève de la compétence exclusive des avocats. Ils n'ont donc pas souhaité que l'on organise d'emblée une concertation structurée entre les organisations qui fournissent une aide juridique et les

organiseren tussen de organisaties die de rechtsbijstand verstrekken en de balies. Spreker is van mening dat niemand, ook de balie niet, een bezwaar kan hebben tegen een grotere coördinatie en meer overleg, voor zover dit geen betrekking heeft op de wijze waarop de balie haar diensten organiseert.

Een lid vraagt waarom een advocaat die een eerste advies heeft gegeven in het kader van de juridische eerstelijnsbijstand daarna niet als raadsman van de betrokken persoon mag optreden in de gerechtelijke procedure. Het één lijkt een logisch gevolg van het ander, maar het ontwerp verbiedt dit uitdrukkelijk.

De minister verduidelijkt dat het volgverbod, dat door de vorige spreker werd aangehaald, werd ingeschreven omdat het de bedoeling is dat de advocaten, die de eerstelijnsbijstand verzorgen, worden vergoed op forfaitaire basis, ongeacht het inhoudelijk aspect van de zaak. De advocaten die instaan voor de tweedelijnsrechtbijstand, die een persoonlijke begeleiding veronderstelt, zullen daarentegen worden vergoed op individuele basis, afhankelijk van hun prestaties. Om te vermijden dat er een ongewenste belangenvermenigvuldiging zou ontstaan tussen de eerste- en de tweedelijnsbijstand, werd het volgverbod ingeschreven.

Mevrouw Dardenne verklaart dat in punt B) van haar amendement nr. 16 bedoeld wordt de commissies voor juridische bijstand ook te belasten met het toezicht op de kwaliteit van de prestaties van niet-advocaten.

Een lid is van mening dat de Koning dan minimumvoorraarden zou moeten bepalen voor het verstrekken van juridische adviezen, door bijvoorbeeld een diploma van licentiaat in de rechten te eisen.

De vorige spreekster voegt eraan toe dat men dan eveneens aan voorwaarden moet denken op het vlak van de permanente vorming omdat bepaalde wetten zeer vlug veranderen. Ze is echter van mening dat men niet noodzakelijk jurist moet zijn om juridisch advies te kunnen verstrekken; soms kennen niet-juristen de toestand op het terrein beter dan juristen. Ze onderstreept dat de commissie voor juridische bijstand moet toezien op de kwaliteit van de prestaties, eventueel op basis van een koninklijk besluit.

Een lid is van oordeel dat de intentie van het amendement — de kwaliteitscontrole van juridische prestaties — lovenswaardig is. De vraag is evenwel of de commissie voor de juridische bijstand de juiste instantie is om deze controle uit te voeren. Volgens dit lid moet deze controle worden toegewezen aan de balies zelf of aan een op te richten orgaan. Hij merkt op dat, net zoals dit het geval is met beroepen als accountant of boekhouder, een persoon daadwerkelijk een beroep moet uitoefenen om onder de beroepsregels te vallen; enkel advocaten kunnen dus onder het toezicht vallen van de Orde van Advocaten. Tenslotte merkt spreker op dat het amendement een intentie

barreaux. L'intervenant estime que personne, pas même au barreau, ne peut voir des objections à une amélioration de la coordination et de la concertation, si la manière dont le barreau organise ses services n'est pas concernée.

Un membre demande pourquoi un avocat, qui donne un premier avis dans le cadre de l'aide juridique de première ligne, ne peut pas devenir le conseil de la personne concernée au cours de la procédure judiciaire. Cela paraît assez logique, mais le texte du projet l'interdit.

Le ministre précise que l'on a inscrit l'interdiction de suivi, qui a été évoquée par l'intervenant précédent, parce que l'objectif est d'indemniser sur une base forfaitaire et indépendamment du contenu des affaires les avocats qui fournissent une aide de première ligne. Par contre, les avocats qui se chargent de l'aide de deuxième ligne, laquelle suppose un accompagnement personnel, seront indemnisés sur une base individuelle, en fonction de leurs prestations. C'est pour éviter une confusion d'intérêts indésirable entre l'aide juridique de première ligne et l'aide juridique de deuxième ligne que l'on a prévu l'interdiction de suivi.

Mme Dardenne explique que le point B) de son amendement n° 16 vise à confier aux commissions d'aide juridique la mission de veiller également à la qualité des prestations fournies par des non-avocats.

Un membre est d'avis que le Roi devrait alors définir des conditions minimales pour donner des avis juridiques, par exemple en exigeant un diplôme de licencié en droit.

L'intervenante précédente ajoute que l'on peut envisager également des conditions en matière de formation permanente, parce que certaines législations changent très vite. Cependant, elle est d'avis qu'il n'est pas nécessaire d'être juriste pour pouvoir dispenser de l'aide juridique; parfois, des non-juristes connaissent mieux la situation sur le terrain que des juristes. Elle insiste sur le fait que la commission d'aide juridique devrait veiller à la qualité des prestations, éventuellement sur la base d'un arrêté royal.

Un membre estime que l'intention de l'amendement — le contrôle de la qualité des prestations juridiques — est louable. On peut toutefois se demander si la commission d'aide juridique est l'instance adéquate pour procéder à ce contrôle. À son avis, ce contrôle doit être confié aux barreaux eux-mêmes, ou à un organe à créer. Il fait observer que, tout comme pour les professions d'expert-comptable ou de comptable, il faut que la personne exerce effectivement le métier pour être soumise aux règles professionnelles: seuls les avocats peuvent donc être soumis au contrôle de l'Ordre des avocats. Enfin, l'intervenant observe que l'amendement exprime une intention. Si on veut

weergeeft. Wil men evenwel tot een daadwerkelijke controle komen, dan moet er ook in een reglementering en zelfs in sancties worden voorzien.

Voor een ander lid is het evenmin duidelijk hoe men een dergelijke kwaliteitscontrole zal organiseren op het terrein.

Wat punt D) van haar amendement nr. 16 betreft, verklaart mevrouw Dardenne dat hierin beoogd wordt de commissie voor juridische bijstand ook te belasten met het verspreiden van informatie met een echte preventieve strekking ten gunste van de meest kansarme groepen en niet alleen informatie in verband met de toegangsvooraarden voor de juridische bijstand.

Een lid is van mening dat deze intentie vermeld moet worden in de parlementaire stukken en niet zozeer in de wettekst zelf.

De minister van Justitie merkt op dat het niet de opdracht van de commissie voor juridische bijstand is om zich in de plaats te stellen van de betrokken organisaties. Wanneer het gaat om een ernstige organisatie, zal deze hoe dan ook de informatie, bedoeld in het amendement van mevrouw Dardenne, opnemen.

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 19):

«In het 2^e van artikel 508/3 de woorden «organisaties die in het rechterlijk arrondissement juridische eerstelijnsbijstand verlenen» vervangen door de woorden «organisaties voor juridische bijstand».

Verantwoording

Zie het ontworpen artikel 508/1, 5^e.

In haar amendement nr. 16 E), stelt mevrouw Dardenne voor de commissies voor juridische bijstand te belasten met een vijfde taak, namelijk het inwinnen van alle soorten van statistische inlichtingen, met name betreffende de aard en de frequentie van de gevraagde raadplegingen.

De minister deelt de bezorgdheid van de indiener van het amendement maar verwijst naar artikel 508/6, waarin reeds een jaarlijks rapport wordt voorgescreven, volgens de regels vast te stellen door de minister van Justitie. Bedoeling hiervan is onder meer om statistisch materiaal te verzamelen.

Rekening houdend met deze opmerking trekt mevrouw Dardenne haar amendement nr. 16, E), in.

Het amendement nr. 16, A), van mevrouw Dardenne wordt verworpen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 16, B), van mevrouw Dardenne wordt verworpen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

parvenir à un contrôle effectif, il faut prévoir également des règles, et même des sanctions.

Un autre membre ne voit pas, lui non plus, comment l'on organisera un tel contrôle de qualité sur le terrain.

En ce qui concerne le point D) de son amendement n° 16, Mme Dardenne explique qu'il vise à confier aux commissions d'aide juridique la mission de diffuser également des informations juridiques qui assurent une véritable prévention au profit des milieux les plus défavorisés, et non pas seulement des informations relatives aux conditions d'accès à l'aide juridique.

Un membre est d'avis que cette intention doit figurer dans les travaux préparatoires, plutôt que dans le texte de la loi même.

Le ministre de la Justice fait observer qu'il n'appartient pas à la commission d'aide juridique de se substituer aux organisations concernées. S'il s'agit d'une organisation sérieuse, elle diffusera de toute manière les informations visées dans l'amendement de Mme Dardenne.

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 19):

«À l'article 508/3, 2e, remplacer les mots «organisations qui assurent l'aide juridique de première ligne dans l'arrondissement judiciaire» par les mots «organisations d'aide juridique».

Justification

Cf. l'article 508/1, 5e, proposé.

Dans son amendement n° 16, E), Mme Dardenne propose de confier à la commission d'aide juridique une cinquième mission, consistant à recueillir tous renseignements d'ordre statistique, notamment quant à la nature et à la fréquence des demandes rencontrées.

Le ministre partage le souci de l'auteur de l'amendement, mais il renvoie à l'article 508/6, qui prévoit déjà la rédaction d'un rapport annuel, selon des règles à fixer par le ministre de la Justice. L'objectif est notamment de rassembler des données statistiques.

Compte tenu de cette précision, Mme Dardenne retire son amendement n° 16, E).

L'amendement n° 16, A), de Mme Dardenne est rejeté par 10 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 16, B), de Mme Dardenne est rejeté par 10 voix et 1 abstention.

Het amendement nr. 16, C), van mevrouw Dardenne vervalt.

Het amendement nr. 16, D), van mevrouw Dardenne wordt eenparig verworpen door de 11 aanwezige leden.

Het amendement nr. 16, E), van mevrouw Dardenne wordt ingetrokken.

Het amendement nr. 19 van de heren Bourgeois en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/5

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 20):

«In § 3 van artikel 508/5 de woorden «bepaald in artikel 508/7» doen vervallen».

Verantwoording

Zie artikel 508/1, 4°.

De minister stemt in met dit amendement maar merkt op dat, wanneer het zou worden goedgekeurd, de tekst moet worden aangepast in die zin dat men moet spreken over «de organisatie voor juridische bijstand of het bureau voor juridische bijstand.»

Mevrouw Jeanmoye dient een amendement in (Stuk Senaat, 1997-1998, nr. -970/2, amendement nr. 1), luidende:

«Het tweede lid van § 1 van het voorgestelde artikel 508/5 vervangen als volgt:

«De Orde van advocaten stelt een lijst op met de advocaten die prestaties wensen te verrichten in het raam van de juridische eerstelijnsbijstand. Zo nodig neemt de Orde de maatregelen die nodig zijn om deze lijst aan te vullen zodat een efficiënte dienstverlening gegarandeerd kan worden.»

Verantwoording

In sommige arrondissementen bestaat er een reëel risico dat men niet over voldoende vrijwillige advocaten beschikt. De vraag is immers sterk gestegen (in Brussel 17 000 aanwijzingen in 1997) terwijl de toegekende punten weinig waarde hebben. Het lijkt derhalve nuttig de tekst aan te passen om de Orde in staat te stellen het tekort aan vrijwilligers op te vangen, hoewel altijd prioriteit moet worden gegeven aan het op vrijwilligers gebaseerd systeem.

De minister vindt dat men voldoende vertrouwen moet schenken aan de balies, om zelf de nodige

L'amendement n° 16, C), de Mme Dardenne devient sans objet.

L'amendement n° 16, D), de Mme Dardenne est rejeté à l'unanimité des 11 membres présents.

L'amendement n° 16, E), de Mme Dardenne est retiré.

L'amendement n° 19 de MM. Bourgeois et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/5

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 20):

«À l'article 508/5, § 3, supprimer les mots «visé à l'article 508/7».

Justification

Cf. l'article 508/1, 4°.

Le ministre marque son accord sur cet amendement mais souligne que, s'il était adopté, il faudrait adapter le texte de façon à ce qu'il y soit question de «l'organisation d'aide juridique ou le bureau d'aide juridique».

Mme Jeanmoye dépose un amendement (doc. Sénat, 1997-1998, n° 1-970/2, amendement n° 1), libellé comme suit:

«Remplacer l'alinéa 2 du § 1er de l'article 508/5 en projet par ce qui suit:

«L'Ordre des avocats établit une liste des avocats désireux d'accomplir des prestations au titre de l'aide juridique de première ligne. Au besoin, il prend les mesures nécessaires pour compléter cette liste afin d'assurer un service efficient.»

Justification

Dans certains arrondissements judiciaires, il existe un risque réel de ne pas disposer de suffisamment d'avocats volontaires. En effet, actuellement, la demande est extrêmement importante (17 000 désignations en 1997 à Bruxelles) alors que les points attribués ont peu de valeur. Il paraît dès lors utile d'aménager le texte afin de permettre aux ordres de suppléer à l'insuffisance des volontaires, tout en donnant la priorité au système basé sur le volontariat.

Le ministre pense que l'on doit avoir suffisamment confiance dans la capacité des barreaux à prendre

maatregelen te nemen voor een degelijke rechtsbijstand.

Men dient hen niet op te leggen op welke wijze zij dit concreet moeten doen.

Een lid merkt op dat de Franstalige Orde van advocaten van de balie te Brussel gunstig staat tegenover dit amendement, omdat zij vreest dat er niet voldoende vrijwilligers komen opdagen. Via het amendement kan men opnieuw de verplichting voor stagiairs invoeren een aantal zaken *pro deo* te pleiten, die zal verdwijnen wanneer het wetgevend werk achter de rug is.

Een senator vindt het belangrijk dat het wetsontwerp de nadruk legt op het vrijwilligerswerk omdat dit meer waarborgen te bieden heeft inzake motivatie en onderlegdheid. Er dienen zeer specifieke problemen aan bod te komen die een zekere ervaring vergen.

Daar komt nog bij dat het aantal gegadigden zal afhangen van de manier waarop men de gepresteerde bijstand zal vergoeden.

Een lid vraagt of een advocaat ervoor kan kiezen om enkel kandidaat te zijn voor het verstrekken van eerstelijnsbijstand — artikel 508/5 — of enkel voor de tweedelijnsbijstand — artikel 508/7 —, zonder verplicht te worden voor beide vormen van rechtsbijstand te moeten optreden.

De minister antwoordt bevestigend.

De heren Erdman en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 5), dat luidt als volgt:

«In het voorgestelde artikel 508/5 de volgende wijzigingen aanbrengen:

A) *In het tweede lid van § 1 het woord «jaarlijks» invoegen tussen het woord «stelt» en de woorden «een lijst».*

B) *In het derde lid van dezelfde paragraaf de woorden «de specialismen» vervangen door de woorden «de voorkeurmateries».*

Een lid merkt op dat een advocaat een voorkeurmaterie kan hebben, zonder daarin specialist te zijn.

Het amendement nr. 1 van mevrouw Jeanmoye wordt verworpen met 7 tegen 2 stemmen bij 2 onthoudingen.

Het amendement nr. 5 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden. Eén der auteurs merkt op dat in de Franse tekst dient te worden geschreven «une fois l'an» in de plaats van «une fois par an».

eux-mêmes les mesures nécessaires pour organiser pareille aide juridique.

On ne doit pas leur imposer la façon de le faire concrètement.

Un membre remarque que l'Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles est favorable à cet amendement, parce qu'il craint que l'on ne dispose pas de suffisamment de volontaires. L'amendement peut réintroduire l'obligation pour les stagiaires de traiter des affaires *pro deo*, qui disparaîtra lorsque le processus législatif sera terminé.

Une sénatrice estime qu'il importe que le projet de loi mette l'accent sur le volontariat, parce que celui-ci offre plus de garanties sur le plan de la motivation et de la compétence. Il s'agit de traiter des problèmes très spécifiques, qui requièrent une certaine expérience.

En outre, le nombre de candidats dépendra de la façon dont on rétribuera les services prestés.

Un membre demande si un avocat peut choisir d'être candidat pour accomplir des prestations uniquement dans le cadre de l'aide juridique de première ligne — article 508/5 — ou uniquement dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne — article 508/7 —, sans être obligé de devoir accomplir des prestations dans le cadre des deux types d'aide juridique.

Le ministre répond par l'affirmative.

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 5), libellé comme suit :

«À l'article 508/5 proposé, apporter les modifications suivantes :

A) *au deuxième alinéa du § 1er, insérer les mots «une fois par an» entre le mot «inscrit» et les mots «sur une liste»;*

B) *au troisième alinéa du même paragraphe, remplacer dans le texte néerlandais les mots «de specialismen» par les mots «de voorkeurmateries».*

Un membre fait remarquer qu'un avocat peut avoir des préférences pour une certaine matière sans être spécialisé dans celle-ci.

L'amendement n° 1 de Mme Jeanmoye est rejeté par 7 voix contre 2 et 2 abstentions.

L'amendement n° 5 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents. Un des auteurs fait remarquer qu'il convient d'écrire, dans le texte français, «une fois l'an» plutôt que «une fois par an».

Het amendement nr. 20 van de heren Bourgeois en Vandenberghé wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/7

De heren Erdman en Vandenberghé dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 6), dat dezelfde draagwijdte heeft als het amendement nr. 5, ingediend op artikel 508/5, en dat luidt als volgt:

«In het voorgestelde artikel 508/7 de volgende wijzigingen aanbrengen:

A) *In het derde lid het woord «jaarlijks» invoegen tussen het woord «stelt» en de woorden «een lijst».*

B) *In het vierde lid van dezelfde paragraaf de woorden «de specialismen» vervangen door de woorden «de voorkeurmateries.»*

Het amendement nr. 6 van de heren Erdman en Vandenberghé wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden. Eén der auteurs merkt op dat ook hier in de Franse tekst dient te worden geschreven «une fois l'an» in de plaats van «une fois par an.»

Artikel 508/8

De heren Bourgeois en Vandenberghé dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 21), met als doel de verwijzing naar artikel 508⁷ te vervangen door de verwijzing naar artikel 508/7.

Het amendement nr. 21 van de heren Bourgeois en Vandenberghé wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/9

De heren Coveliërs en Goris dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 28):

«In het derde lid van § 1 van artikel 508/9 de woorden «wiens naam op de lijst voorkomt en» doen vervallen.»

Verantwoording

Ingevolge de wet van 13 april 1995 en het koninklijk besluit van 23 mei 1997 heeft de minvermogende de mogelijkheid gekregen zich te richten tot de advocaat van zijn keuze. Deze keuzemogelijkheid dreigt drastisch ingeperkt te worden indien de minvermo-

L'amendement n° 20 de MM. Bourgeois et Vandenberghé est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/7

MM. Erdman et Vandenberghé déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 6), qui a la même portée que l'amendement n° 5 déposé à l'article 508/5, et qui est libellé comme suit :

«À l'article 508/7 proposé, apporter les modifications suivantes :

A) *au troisième alinéa, insérer les mots «une fois par an» entre le mot «inscrit» et les mots «sur une liste»;*

B) *au quatrième alinéa du même paragraphe, remplacer dans le texte néerlandais les mots «de specialismen» par les mots «de voorkeurmateries.»*

L'amendement n° 6 de MM. Erdman et Vandenberghé est adopté à l'unanimité des 11 membres présents. Un des auteurs fait remarquer qu'ici aussi, il convient d'écrire, dans le texte français «une fois l'an» plutôt que «une fois par an».

Article 508/8

MM. Bourgeois et Vandenberghé déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 21), visant à remplacer la référence à l'article 508⁷ par la référence à l'article 508/7.

L'amendement n° 21 de MM. Bourgeois et Vandenberghé est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/9

MM. Coveliërs et Goris déposent l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 28):

«Au troisième alinéa du § 1er de l'article 508/9, supprimer les mots «dont le nom figure sur la liste et».

Justification

La loi du 13 avril 1995 et l'arrêté royal du 23 mai 1997 ont permis aux moins nantis de s'adresser à un avocat de leur choix. Ceux-ci risquent de voir cette faculté considérablement réduite au cas où il leur faudrait en choisir un dans la liste proposée. Dans

gende enkel een keuze kan maken uit de voorgelegde lijst. In het belang van de minvermogende rechtzoekende dienen deze bepalingen dan ook te worden geschrapt.

Een van de indieners van het amendement licht toe dat dit amendement afkomstig is van de Vereniging van Vlaamse Balies. Op dit ogenblik mag de minvermogende vrij zijn advocaat kiezen uit alle advocaten die op het tableau zijn ingeschreven; het is niet meer vereist dat het een stagiair is. Deze keuzemogelijkheid dreigt door de invoering van een lijst sterk te worden ingeperkt, wanneer zou blijken dat de advocaat die de minvermogende verkiest er niet op voorkomt. Op die wijze wordt een vooruitgang voor de minvermogende, die pas recentelijk werd verwezenlijkt, teniet gedaan. Immers is een advocaat, die door een rechtzoekende wordt gecontacteerd maar die niet op de lijst figureert, verplicht te antwoorden dat hij deze rechtzoekende niet kan en niet mag verdedigen.

De minister van Justitie antwoordt dat de bedoeeling van de voorgestelde wijziging erin bestaat een veelgehoorde kritiek te ontzenuwen. Advocaten die de tweedelijnsbijstand verzorgen moeten dit inderdaad gemotiveerd kunnen doen; het zich aanmelden om op de lijst te figureren is aldus een stap naar een betere rechtsbijstand. De blijvende vermelding op deze lijst kan worden afhankelijk gemaakt van het volgen van een bepaalde specialisatie met betrekking tot de materies waarvoor de betrokken advocaat zich heeft opgegeven. Op die manier krijgt de rechtzoekende enerzijds de garantie dat de advocaat tot wie hij zich wendt bereid is hem bij te staan, gelet op het feit dat advocaten die voorkomen op de lijst zich vrijwillig hebben aangemeld en niet verplicht werden dit te doen, en wordt anderzijds een zekere controle op de kwaliteit door de balie verzekerd. Wanneer een advocaat zich bereid verklaart op te treden in het kader van de tweedelijnsbijstand, worden van hem bepaalde garanties gevraagd. Het is evenwel mogelijk dat een advocaat zich naar aanleiding van een welbepaalde consultatie inschrijft op de lijst, zodat hij de rechtzoekende wél kan verdedigen. Vandaar dat in het ontwerp uitdrukkelijk niet wordt geopteerd voor een jaarlijkse lijst, die dan onveranderlijk zou blijven.

Een van de indieners van het amendement vindt dit geen goede aanpak. Dit zou ertoe kunnen leiden dat een advocaat, die zich niet vrijwillig heeft aangemeld om op de lijst te figureren, dit toch zou doen naar aanleiding van één bepaalde zaak, om er vervolgens weer zo snel mogelijk af te willen. Hij deelt de kritiek dat de voorgestelde tekst de keuzevrijheid van de rechtzoekende aantast.

Een senator verklaart akkoord te gaan met het systeem van vrijwilligerswerk doch zegt te vrezen dat men advocaten die niet op de lijst van de balie staan, gaat beschouwen als tweederangsadvocaten, die niet

l'intérêt du justiciable moins nanti, il convient par conséquent de supprimer ces dispositions.

Un des auteurs de l'amendement explique que celui-ci émane de la *Vereniging van Vlaamse balies*. À l'heure actuelle, les indigents peuvent choisir librement leur avocat parmi l'ensemble des avocats inscrits au tableau, ils ne doivent plus faire un choix parmi les avocats stagiaires. L'instauration d'une liste risque de limiter fortement cette possibilité de choix, s'il s'avère que l'avocat choisi par l'indigent n'y est pas inscrit. Ce nouveau système réduirait à néant les progrès qui ont été enregistrés récemment au profit des personnes indigentes. En effet, si un justiciable contacte un avocat qui n'est pas inscrit sur la liste, celui-ci est tenu de répondre qu'il n'est pas en mesure et qu'il n'a pas le droit d'assurer la défense de ce justiciable.

Le ministre de la Justice répond que le but de la modification proposée est de remédier à une situation qui soulève de nombreuses critiques. Les avocats qui fournissent l'aide de deuxième ligne doivent en effet pouvoir le faire avec motivation; le fait de se proposer pour figurer sur la liste constitue donc un pas en direction d'une meilleure assistance juridique. Si un avocat désire figurer sur cette liste de manière durable, son inscription pourrait être subordonnée à la condition qu'il suive une spécialisation dans les matières pour lesquelles il s'est proposé. De cette manière, le justiciable aura la garantie que l'avocat auquel il s'adresse est réellement disposé à l'assister, dès lors que les avocats dont le nom figure sur la liste se sont proposés volontairement et n'ont pas été contraints de le faire. D'autre part, cette manière de procéder permet au barreau d'exercer un certain contrôle de qualité. Lorsqu'un avocat se propose dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne, on lui demande certaines garanties. Il se peut cependant qu'un avocat s'inscrive sur la liste dans le cadre d'une consultation déterminée, afin d'être en mesure de défendre le justiciable. C'est pourquoi le projet n'a pas opté expressément pour une liste annuelle immuable.

Un des auteurs de l'amendement estime que cette manière de procéder n'est pas la bonne. Il pourrait en résulter qu'un avocat qui ne s'est pas porté volontaire pour figurer sur la liste, le fasse malgré tout dans le cadre d'un dossier déterminé et qu'il veuille ensuite que son nom disparaisse de cette liste au plus vite. Il reprend à son compte la critique selon laquelle le texte proposé porte atteinte à la liberté de choix du justiciable.

Une sénatrice se dit favorable au système du volontariat, mais elle craint que l'on considère les avocats qui ne figurent pas sur la liste des barreaux comme des avocats de deuxième ordre, qui ne peuvent pas

in staat zijn dezelfde kwaliteitswaarborg te bieden als hun collega's die er wel op vermeld staan.

Een van de indieners van het amendement is van oordeel dat de lijst, zoals voorgesteld door het ontwerp, logisch is voor de eerstelijnsbijstand. De advocaten die hiervoor kandidaat zijn, zullen veelal jonge kandidaten zijn die nog voldoende tijd hebben om zich te bekwaamten in een aantal materies, en die daardoor bovendien in contact komen met mogelijke cliënten. Voor wat betreft de juridische tweedelijnsbijstand, heeft de lijst eveneens zijn nut, vermits de voorkeurmateries van de advocaten worden vermeld. Het bestaan van deze lijsten mag evenwel niet tot gevolg hebben dat de vrije keuze van de minvermogende wordt beknot. Spreker vindt dat de lijst enkel een indicatieve waarde mag hebben. In het andere geval kan een advocaat, die zich het ene moment inschrijft, zich op een ander ogenblik weer uitschrijven, met alle praktische problemen vandien, bijvoorbeeld op vlak van de publiciteit. De opmerking van de Vlaamse balies is dan ook zeer terecht.

Een lid wijst erop dat het systeem met lijsten een zekere soepelheid mogelijk maakt en ervoor zorgt dat een advocaat niet jaren moet wachten vóór hij een cliënt *pro deo* kan verdedigen.

De minister herhaalt dat het ontwerp uitgaat van de vrijwillige inzet van de advocaten, en dit op uitdrukkelijke vraag van de organisaties die de armen vertegenwoordigen. Overigens wordt tegen het jaar 2000 een verdubbeling van het budget voor rechtsbijstand voorzien, zodat niet hoeft te worden gevreesd voor een tekort aan vrijwilligers.

Een van de indieners van het amendement merkt op dat, in het systeem van rechtsbijstand zoals opgevat in het ontwerp, de balies de advocaten-stagiairs niet meer kunnen verplichten om rechtsbijstand te verstrekken aan minvermogenden. De stagiairs kunnen derhalve weigeren dit te doen. Spreker betreurt dat deze verplichting wegvalt. Hij vreest dat vooral grote advocatenkantoren hun stagiairs gaan verbieden om nog *pro deo* op te treden.

Het amendement nr. 28 van de heren Coveliers en Goris wordt verworpen met 6 stemmen tegen 3 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 508/10

De heren Erdman en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 7), luidend als volgt:

«Het voorgestelde artikel 508/10 aanvullen met de woorden: «en bij ontstentenis hiervan een tolk, overeenkomstig de bepalingen van artikel 184bis van het Wetboek van strafvordering, ongeacht de aard van de procedure».»

donner les mêmes garanties de qualité que les avocats qui y sont inscrits.

Un des auteurs de l'amendement estime que la liste telle qu'elle est proposée dans le projet, est logique pour l'aide de première ligne. Les avocats qui se portent candidats sont souvent de jeunes avocats qui ont encore assez de temps pour se perfectionner dans une série de matières et qui trouvent en outre dans cette forme d'assistance un moyen d'entrer en contact avec des clients potentiels. En ce qui concerne l'assistance juridique de deuxième ligne, la liste a également toute son utilité, puisqu'elle précise les matières de prédilection des différents avocats. L'existence de ces listes ne peut cependant avoir pour effet de restreindre la liberté de choix des indigents. L'intervenant estime que la liste ne peut avoir qu'une valeur indicative, sans quoi les avocats pourront s'inscrire à un moment déterminé pour se désinscrire peu de temps après, avec tous les problèmes pratiques qui en découlent, par exemple concernant la publicité. L'observation des barreaux flamands est dès lors parfaitement justifiée.

Un membre souligne que le système des listes comporte une certaine souplesse, et permet qu'un avocat ne doive pas attendre des années pour pouvoir défendre un client *pro deo*.

Le ministre rappelle que le projet consacre le volontariat chez les avocats et ce, à la demande expresse des organisations de défense des plus démunis. Le budget affecté à l'assistance juridique devrait d'ailleurs doubler d'ici l'an 2000, si bien qu'une pénurie de volontaires n'est pas à craindre.

Un des auteurs de l'amendement observe que dans le système d'aide juridique tel qu'il est conçu dans le projet, les barreaux ne peuvent plus contraindre les avocats stagiaires à fournir une assistance juridique aux moins nantis. Les stagiaires peuvent dès lors refuser de le faire. L'intervenant regrette la disparition de cette obligation. Il craint que les grands bureaux d'avocats, principalement, n'interdisent dorénavant à leurs stagiaires de traiter des dossiers *pro deo*.

L'amendement n° 28 de MM. Coveliers et Goris est rejeté par 6 voix contre 3 et 1 abstention.

Article 508/10

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 7), qui est rédigé comme suit:

«Compléter l'article 508/10 proposé par les mots suivants: «et, à défaut, un interprète, conformément aux dispositions de l'article 184bis du Code d'instruction criminelle, quelle que soit la nature de la procédure».»

Een lid licht toe dat de bedoeling van dit amendement is, de rechtzoekende te laten bijstaan door een tolk, wanneer geen advocaat ter beschikking kan worden gesteld die zijn taal spreekt. Zeker in grotere steden kan dit geval zich voordoen.

De minister wijst erop dat deze mogelijkheid reeds is voorzien in het Wetboek van strafvordering en in de wetgeving inzake het verblijf en vestiging van vreemdelingen. Echter wordt in die wetgeving een zeker toezicht ingebouwd, hetzij door de rechterlijke macht, hetzij door de Vaste Beroepscommissie. Het voorgestelde amendement voorziet evenwel niet in dergelijke controle, bijvoorbeeld op het vlak van het aantal uren dat de tolken moeten presteren of van de kosten, die door de overheid moeten gedragen worden. Hoe zal men het beroep op tolken inperken?

Een lid is van oordeel dat het beroep doen op tolken enorm veel geld zal kosten. Hoe gaat men dit controleren? Een advocaat kan beslissen dat hij zijn cliënt vele keren moet kunnen spreken voor bepaalde procedures. Het amendement nr. 7 zal aanleiding geven tot een wildgroei van het aantal tolken.

Een ander lid vraagt of het niet verkeerslijker is te verwijzen naar de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken en meer bepaald naar artikel 30 van deze wet, volgens hetwelk men een beroep doet op tolken in burgerlijke zaken.

Een spreker merkt op dat het amendement verwijst naar het Wetboek van strafvordering, terwijl het hier toch gaat om burgerlijke zaken. Hij is van oordeel dat het mogelijk moet zijn in dringende gevallen tolken in te zetten in strafzaken, maar niet in burgerlijke zaken.

De minister van Justitie verwijst naar de Interministeriële Conferentie voor het migrantenbeleid, die een overleg tussen de verschillende regeringen en een oplossing in het vooruitzicht heeft gesteld.

Het amendement nr. 7 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 stemmen.

Artikel 508/12

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 22), met als doel de verwijzing naar artikel 508⁴ te vervangen door de verwijzing naar artikel 508/4.

Het amendement nr. 22 van de heren Bourgeois en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Un membre précise que cet amendement a pour but de faire assister le justiciable par un interprète lorsqu'il n'est pas possible de lui fournir un avocat qui parle sa langue. Ce genre de cas est susceptible de se produire, surtout dans les grandes villes.

Le ministre signale que cette possibilité est déjà prévue dans le Code d'instuction criminelle et dans la loi sur le séjour et l'établissement des étrangers. Cette loi prévoit cependant un certain contrôle qui est exercé soit par le pouvoir judiciaire, soit par la Commission permanente de recours des réfugiés. L'amendement proposé, par contre, ne prévoit aucun contrôle de ce type qui porterait par exemple sur le nombre d'heures que doivent prêter les interprètes ou sur les frais qui doivent être supportés par les pouvoirs publics. Comment limitera-t-on le recours aux interprètes ?

Un membre estime que le recours à des interprètes sera extrêmement onéreux. Comment va-t-on exercer un contrôle en l'espèce ? Un avocat peut décider qu'il doit pouvoir parler à son client à maintes reprises dans le cadre de certaines procédures. L'amendement n° 7 engendra une prolifération du nombre d'interprètes.

Un autre membre demande s'il ne serait pas préférable de faire référence à la loi sur l'emploi des langues en matière judiciaire, et plus particulièrement à l'article 30 de cette loi, qui prévoit le recours aux interprètes en matière civile.

Un intervenant relève que l'amendement fait référence au Code d'instruction criminelle, alors qu'il est pourtant question ici d'affaires civiles. Il estime qu'il doit être possible de faire appel à des interprètes dans les affaires pénales, dans les cas urgents, mais pas dans les affaires civiles.

Le ministre de la Justice fait référence à la Conférence interministérielle de la politique de l'immigration qui a organisé une concertation entre les divers gouvernements et qui a mis une solution en perspective.

L'amendement n° 7 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté par 7 voix contre 4.

Article 508/12

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 22) visant à remplacer la référence à l'article 508⁴ par une référence à l'article 508/4.

L'amendement n° 22 de MM. Bourgeois et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Artikel 508/13

De heren Erdman en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 8), dat luidt als volgt:

« Het voorgestelde artikel 508/13 aanvullen met een vierde lid, luidende :

« Het Bureau bewaart afschrift van de stukken. »

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 23).

« In het tweede lid van artikel 508/13 de woorden «de over te leggen bewijsstukken» doen vervallen. »

Verantwoording

Artikel 7 van het ontwerp schrijft voor dat de over te leggen bewijsstukken identiek dienen te zijn als deze voor het bekomen van rechtsbijstand. Vermits deze laatste reeds in de wet zijn vastgelegd, met name in artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek, kan het niet meer aan de Koning toekomen de over te leggen bewijsstukken te bepalen.

De minister heeft geen bezwaar tegen het amendement nr. 8.

Wat het amendement nr. 23 betreft, legt de minister uit dat het de bedoeling is om de formaliteiten voor de juridische bijstand te uniformiseren. Hij verwijst naar het artikel 7 (nieuw) van het ontwerp, waarin identieke bewijsstukken worden voorzien en waarvan bepaald zullen worden bij koninklijk besluit. De minister deelt de mening van de indieners van het amendement niet, als zouden deze stukken reeds in het Gerechtelijk Wetboek moeten worden bepaald.

Het amendement nr. 8 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Het amendement nr. 23 van de heren Bourgeois en Vandenberghe vervalt ingevolge de aanneming van het amendement nr. 31, ingediend op artikel 7.

Artikel 508/14

De heren Coveliers en Goris dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 29).

« In het eerste lid van artikel 508/14 de zinsnede «wiens naam voorkomt op de lijst bedoeld in artikel 508/7» doen vervallen. »

Verantwoording

Zie verantwoording bij amendement nr. 9.

Article 508/13

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 8), qui est rédigé comme suit:

« Compléter l'article 508/13 proposé par un alinéa 4, rédigé comme suit :

« Le Bureau conserve une copie des pièces. »

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 23) qui est rédigé comme suit:

« Au deuxième alinéa de l'article 508/13, supprimer les mots «les pièces justificatives à produire. »

Justification

L'article 7 du projet dispose que les pièces justificatives à produire doivent être identiques à celles qui sont exigées pour l'obtention de l'aide juridique. Comme celles-ci sont déjà mentionnées dans la loi, à savoir à l'article 676 du Code judiciaire, il ne peut plus appartenir au Roi de déterminer les pièces qui doivent être produites.

Le ministre n'a aucune objection à émettre à l'encontre de l'amendement n° 8.

En ce qui concerne l'amendement n° 23, le ministre déclare que le but poursuivi est d'uniformiser les formalités de l'aide juridique et de l'assistance judiciaire. Il fait référence à l'article 7 (nouveau) du projet selon lequel les pièces justificatives à produire sont les mêmes et dont la liste est fixée par arrêté royal. Le ministre ne partage pas l'avis des auteurs de l'amendement qui considèrent que ces pièces doivent être visées dans le Code judiciaire.

L'amendement n° 8 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

L'amendement n° 23 de MM. Bourgeois et Vandenberghe devient caduc à la suite de l'adoption de l'amendement n° 31 à l'article 7.

Article 508/14

MM. Coveliers et Goris déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 29) qui est rédigé comme suit:

« Au premier alinéa de l'article 508/14, supprimer le membre de phrase «figurant sur la liste visée à l'article 508/7. »

Justification

Voir la justification de l'amendement n° 9.

Een van de indieners verwijst naar de verantwoording die werd gegeven bij het amendement nr. 28. Hij wijst erop dat, mocht dit amendement niet worden aanvaard, de wet van 13 april 1995 en het koninklijk besluit van 23 mei 1997 hoe dan ook moeten worden gewijzigd.

De minister van Justitie verwijst naar artikel 3 van het ontwerp, dat voorziet in de opheffing van de artikelen 455 en 455bis van het Gerechtelijk Wetboek. Het koninklijk besluit werd op basis van die artikelen genomen.

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 24):

«In het tweede lid van artikel 508/14 de woorden «in artikel 508/13 bedoelde bewijsstukken» vervangen door de woorden «in artikel 676 bedoelde bewijsstukken.»

Verantwoording

Zie amendement nr. 23 op artikel 508/13, tweede lid.

Het amendement nr. 29 van de heren Coveliers en Goris wordt verworpen met 6 stemmen tegen 3 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 24 van de heren Bourgeois en Vandenberghe vervalt ingevolge de aanneming van het amendement nr. 31, ingediend op artikel 7.

Artikel 508/16

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 25):

«Artikel 508/16 vervangen als volgt:

«Art. 508/16. — De aanvrager kan binnen de maand na de in artikel 508/15 bedoelde kennisgeving beroep instellen bij de arbeidsrechtkant tegen een beslissing tot weigering.»

Verantwoording

Zie amendement op artikel 5bis (nieuw).

Dit amendement houdt verband met het door hen ingediende amendement nr. 26 tot invoeging van een nieuw artikel 5bis (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 26). Dit laatste amendement voorziet in een wetgevingstechnische aanpassing van artikel 704, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek waarin wordt verwezen naar dit artikel 508/16.

Un des auteurs renvoie à la justification de l'amendement n° 28. Il souligne que, si cet amendement n'est pas adopté, l'on devra de toute façon modifier la loi du 13 avril 1995 et l'arrêté royal du 23 mai 1997.

Le ministre de la Justice renvoie à l'article 3 du projet qui prévoit l'abrogation des articles 455 et 455bis du Code judiciaire. L'arrêté royal a été pris sur la base de ces articles.

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 24) qui est rédigé comme suit:

«Au deuxième alinéa de l'article 508/14, remplacer les mots «les pièces justificatives visées à l'article 508/13» par les mots «les pièces justificatives visées à l'article 676.»

Justification

Voir l'amendement n° 23 à l'article 508/13, deuxième alinéa.

L'amendement n° 29 de MM. Coveliers et Goris est rejeté par 6 voix contre 3 et 1 abstention.

L'amendement n° 24 de MM. Bourgeois et Vandenberghe devient caduc à la suite de l'adoption de l'amendement n° 31 à l'article 7.

Article 508/16

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 25), qui est rédigé comme suit:

«Remplacer l'article 508/16 par ce qui suit:

«Art. 508/16. — Le demandeur peut, dans le mois de la notification prévue à l'article 508/15, former un recours auprès du tribunal du travail contre une décision de refus.»

Justification

Voir l'amendement à l'article 5bis (nouveau).

Cet amendement est lié à leur amendement n° 26 visant à l'insertion d'un nouvel article 5bis (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 26). Ce dernier amendement prévoit une adaptation légistique de l'article 704, alinéa premier, du Code judiciaire, dans lequel il est fait référence à cet article 508/16.

De minister sluit zich aan bij de technische oplossing, voorgesteld door de amendementen nrs. 25 en 26.

Een lid vraagt waarom de arbeidsrechtsbank bevoegd is inzake het beroep tegen een beslissing tot weigering van juridische bijstand. Is het niet logisch deze bevoegdheid te verlenen aan de rechtsbank van eerste aanleg?

De minister antwoordt dat tijdens het debat in de Kamer is gebleken dat de oprichting van een nieuwe instantie voor het beroep tegen een weigeringsbeslissing niet de voorkeur wegdroeg. Er werd voor geopteerd de arbeidsrechtsbank bevoegd te maken, omdat deze rechtsbank zich ook uitspreekt over beroepen tegen de beslissing tot weigering van het bestaansminimum, en de betrokken magistraten vertrouwd zijn met deze, bij uitstek sociale materie.

Het amendement nr. 25 van de heren Bourgeois en Vandenberghé wordt aangenomen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 508/19

Mevrouw Dardenne dient het volgende amendement in (Stuk Senaat, 1997-1998, nr. 1-970/3, amendement nr. 17):

« Het voorgestelde artikel 508/19 vervangen als volgt:

« De Staat kent een vergoeding toe aan de advocaten belast met de juridische tweedelijnsbijstand. Na overleg met de instanties bedoeld in artikel 488 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt de Koning bij een in Ministerraad overlegd besluit de vergoedingsregeling volgens de aard van de prestaties en de procedures alsook de wijze van betaling van die vergoedingen. »

Verantwoording

Heel de opbouw van het ontwerp berust op vrijwillige advocaten die « bereid » zijn mee te werken aan de rechtsbijstand. Het huidige systeem van punten biedt de advocaat-stagiairs een onzekere vergoeding (aangezien deze elk jaar afhangt van het aantal nationaal toegekende punten) die slechts met enorme vertraging uitbetaald wordt, hetgeen onder meer te wijten is aan de termijn die nodig is om de « waarde van het punt » te berekenen. Er zijn vertrekende resultaten vastgesteld in de toepassing van het systeem naar gelang van het arrondissement of naar gelang van de regio. Het is een illusie te denken dat men met een dergelijke wisselvallige vergoedingsregeling vrijwilligers zal aantrekken en zo echte specialisten in rechtsbijstand zal vormen. De tekst van het ontwerp komt er in feite op neer dat een systeem in stand wordt gehouden waarvan iedereen weet dat de armsten verdedigd worden door mensen met de minste ervaring.

Le ministre souscrit à la solution technique proposée par les amendements nos 25 et 26.

Un membre demande pourquoi le tribunal du travail est compétent pour le recours contre une décision de refus de l'aide juridique. Ne serait-il pas plus logique de donner cette compétence au tribunal de première instance ?

Le ministre répond que lors du débat à la Chambre, il est apparu que la création d'une nouvelle instance chargée d'examiner les recours contre une décision de refus n'avait pas la préférence. On a choisi d'attribuer cette compétence au tribunal du travail, parce que celui-ci se prononce également sur les recours contre les décisions de refus du minimum de moyens d'existence et que les magistrats concernés sont familiarisés avec cette matière, sociale par excellence.

L'amendement n° 25 de MM. Bourgeois et Vandenberghé est adopté par 10 voix et 1 abstention.

Article 508/19

Mme Dardenne dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, 1997-1998, n° 1-970/3, amendement n° 17):

« Remplacer le § 1er de l'article 508/19, par ce qui suit:

« § 1er. L'État alloue une indemnité aux avocats chargés de l'aide juridique de seconde ligne. Le Roi, après en avoir délibéré avec les autorités visées à l'article 488 du Code judiciaire, détermine par un arrêté délibéré en Conseil des ministres un barème des indemnités selon la nature des prestations et des procédures ainsi que les modalités de paiement de ces indemnités. »

Justification

Toute l'architecture du projet repose sur des avocats volontaires « désireux » de prêter leur concours à l'aide juridique. Le système actuel des points offre aux avocats stagiaires une rémunération incertaine (puisque elle dépend chaque année du nombre de points attribués à l'échelle nationale) et qui n'est payée qu'avec d'énormes retards dus notamment au délai nécessaire pour calculer la valeur « du point ». Des distorsions ont été constatées selon les arrondissements ou selon les régions dans l'application du système. Il est illusoire d'espérer attirer des volontaires et créer de la sorte de véritables spécialistes en aide juridique avec un système d'indemnités aussi aléatoire. Le texte du projet revient en réalité à perpétuer un système où chacun sait que les plus démunis sont défendus par les plus inexpérimentés.

Het bepalen van een vergoedingenschaal voor de juridische bijstand biedt een oplossing voor een aantal van de bovengenoemde ongemakken en opent interessante perspectieven voor heel de gerechtelijke problematiek, met name wat betreft de mogelijkheden om de gerechtskosten onderling te verzekeren of om de partij die al te gemakkelijk processen voert, te veroordelen tot het betalen van de honoraria van de advocaat van degene die juridische bijstand vraagt. Dit zou voor de rechtzoekende een belangrijke stap zijn naar meer transparantie in de kostprijs van het gerecht.

De minister van Justitie merkt op dat het, vanuit budgettaar oogpunt, onmogelijk is vaste barema's uit te werken. Niettemin wenst de regering haar inspanningen voor de rechtsbijstand op te drijven; hij herhaalt dat de regering een verdubbeling van het budget hiervoor tegen het jaar 2000 in het vooruitzicht stelt.

Het amendement nr. 17 van mevrouw Dardenne wordt verworpen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 508/20

De heren Erdman en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, 1997-1998, nr. 1-970/3, amendement nr. 10), dat luidt als volgt:

«Aan het voorgestelde artikel 508/20 de volgende wijzigingen aanbrengen:

«A) § 1 vervangen als volgt:

«§ 1. Onverminderd strafrechtelijke sancties, kan de vergoeding verleend voor de juridische tweedelijnsbijstand door de Schatkist van de bijgestane persoon worden teruggevorderd:

1° indien blijkt dat zich een wijziging heeft voorgedaan in zijn vermogen, inkomsten of lasten en hij derhalve in staat is te betalen;

2° wanneer de rechtzoekende voordeel heeft gehaald uit het optreden van de advocaat, zodanig dat, mocht dat voordeel hebben bestaan op de dag van de aanvraag, die bijstand hem niet zou zijn toegekend;

3° indien de bijstand is verleend op grond van valse verklaringen of door andere bedrieglijke middelen is verkregen.

In dat geval bepaalt het bureau de staat van onkosten en ereloon, die de advocaat nog kan vorderen van de begunstigde.»

B) § 3 vervangen als volgt:

«§ 3 De terugvordering bedoeld in § 1 van dit artikel verjaart na een termijn van vijf jaar te rekenen van

L'adoption d'un barème dans le cadre de l'aide juridique remédie à certains des inconvénients évoqués ci-avant et offre des perspectives intéressantes pour l'ensemble de la problématique judiciaire, notamment quant aux perspectives de mutualisation ou de condamnation de la partie procédurière au paiement des honoraires de l'avocat du demandeur d'aide juridique. Il s'agirait d'une avancée importante dans le sens d'une plus grande transparence du coût de la justice pour le justiciable.

Le ministre de la Justice fait observer qu'il est impossible, du point de vue budgétaire, d'élaborer des barèmes fixes. Le gouvernement tient néanmoins à intensifier ses efforts en faveur de l'aide juridique; il répète que le gouvernement promet de doubler le budget affecté à celle-ci d'ici l'an 2000.

L'amendement n° 17 de Mme Dardenne est rejeté par 10 voix et 1 abstention.

Article 508/20

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, 1997-1998, n° 1-970/3, amendement n° 10), qui est rédigé comme suit:

«Apporter à l'article 508/20 proposé les modifications suivantes :

«A) Remplacer le § 1er par le texte suivant:

«§ 1er. Sans préjudice de sanctions pénales, l'indemnité allouée pour l'aide juridique de deuxième ligne peut être récupérée par le Trésor auprès du bénéficiaire de cette aide :

1° s'il est établi qu'est intervenue une modification du patrimoine, des revenus ou des charges du bénéficiaire et que celui-ci est par conséquent en mesure de payer;

2° lorsque le justiciable a tiré profit de l'intervention de l'avocat de manière telle que si ce profit avait existé au jour de la demande, cette aide ne lui aurait pas été accordée;

3° si l'aide a été accordée à la suite de fausses déclarations ou a été obtenue par d'autres moyens frauduleux.

Dans ce cas, le bureau dresse l'état des frais et honoraires que l'avocat peut encore réclamer au bénéficiaire.»

B) Remplacer le § 3 par ce qui suit :

«§ 3. La récupération visée au § 1er du présent article se prescrit par cinq ans à compter de la décision

de beslissing tot verlening van de gedeeltelijke of volledige kosteloze juridische bijstand, zonder dat de verjaringstermijn korter kan zijn dan één jaar, te rekenen van de ontvangst van de vergoeding door de advocaat.»

Een lid licht toe dat dit amendement een duidelijker formulering van de eerste en de derde paragraaf beoogt. Dit amendement werd geïnspireerd door de Vereniging van Vlaamse Balies.

Een senator vraagt zich af wat men, in het laatste lid van de voorgestelde eerste paragraaf, bedoelt met de woorden «nog kan vorderen». Betekent dit dat de advocaat ook nog iets anders kan terugvorderen van de begunstigde?

De commissie gaat akkoord dat het woord «nog» in het laatste lid van § 1 dient te worden geschrapt.

De minister legt uit dat ook in de Kamer van volksvertegenwoordigers een discussie heeft plaatsgevonden over de vraag wat men al dan niet kan terugvorderen. Zoals het 1° van de eerste paragraaf, zoals voorgesteld door het amendement nr. 10, thans is geformuleerd, is misbruik door de overheid niet uitgesloten. Wat bijvoorbeeld met iemand die ten onrechte een bestaansminimum werd geweigerd, en dit toch verkrijgt middels een procedure voor de arbeidsrechtbank waarbij hij beroep doet op de kosteloze rechtshulp? Wanneer de betrokken plots een kapitaal wordt uitgekeerd, zou deze ertoe kunnen worden gebracht de rechtsbijstand terug te betalen.

Het amendement nr. 10 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 508/21

De heren Erdman en Vandenberghe dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 9), luidend als volgt:

«*Het voorgestelde artikel 508/21 doen vervallen.*»

Verantwoording

Zie de wijziging van artikel 508/20, zoals voorgesteld bij amendement nr. 10.

Het amendement nr. 9 van de heren Erdman en Vandenberghe wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Bij gevolg worden de artikelen 508/22, 508/23 en 508/24 (*zie infra*) vernummerd tot de artikelen 508/21, 508/22 en 508/23.

d'octroi de l'aide juridique partiellement ou entièrement gratuite, sans que le délai de prescription puisse être inférieur à un an à compter de la perception de l'indemnité par l'avocat.»

Un commissaire déclare que cet amendement vise à une formulation plus claire des premier et troisième paragraphes. Il a été inspiré par la «*Vereniging van Vlaamse Balies*».

Un sénateur demande ce que l'on entend, au dernier alinéa du premier paragraphe proposé, par les mots «peut encore réclamer». Cela signifie-t-il que l'avocat peut encore réclamer autre chose au bénéficiaire?

La commission accepte de supprimer le mot «encore» au dernier alinéa du § 1er.

Le ministre déclare qu'à la Chambre des représentants aussi, une discussion a été consacrée à la question de savoir ce que l'on peut et ce que l'on ne peut pas réclamer. Selon le 1° du § 1er, tel qu'il est proposé par l'amendement n° 10, un abus de la part des pouvoirs publics n'est pas exclu. Qu'arrivera-t-il, par exemple, à celui à qui le minimex a été refusé à tort et qui l'obtient finalement quand même par le biais d'une procédure devant le tribunal du travail pour laquelle il fait appel à l'aide juridique gratuite? L'intéressé pourrait être amené à rembourser l'aide juridique au cas où il se verrait allouer soudain un capital.

L'amendement n° 10 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 508/21

MM. Erdman et Vandenberghe déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 9), qui est rédigé comme suit:

«*Supprimer l'article 508/21 proposé.*»

Justification

Voir la modification de l'article 508/20 proposée à l'amendement n° 10.

L'amendement n° 9 de MM. Erdman et Vandenberghe est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Par conséquent, les articles 508/22, 508/23 et 508/24 (*cf. infra*) sont renumérotés et deviennent les articles 508/21, 508/22 et 508/23.

Artikel 508/24

De heren Coveliers en Goris dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 30):

« Het eerste lid van artikel 508/24 vervangen als volgt:

« Wanneer de bijgestane persoon voldoet aan de bij artikel 508/13 bepaalde inkomensvoorraarden en niet gerechtigd is op een tegemoetkoming binnen het raam van een rechtsbijstandsverzekering, wijst het bureau een advocaat aan, zoals voorzien in artikel 508/9. »

Verantwoording

Alvorens tot de aanwijzing van een advocaat over te gaan voor juridische tweedelijnsbijstand, dient eerst te worden onderzocht of de aanvrager niet gerechtigd is op een tegemoetkoming binnen het raam van een rechtsbijstandsverzekering.

Het amendement nr. 30 van de heren Coveliers en Goris wordt verworpen met 6 stemmen tegen 2 stemmen bij 3 onthoudingen.

Het aldus geamendeerde artikel 4 wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 5

Artikel 5 wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 5bis (nieuw) (artikel 7 van de aangenomen tekst)

De heren Bourgeois en Vandenberghe dienen volgend amendement in, dat ertoe strekt in artikel 704, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek een verwijzing naar het nieuwe artikel 508/16 op te nemen (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 26):

« Een artikel 5bis (nieuw) invoegen, luidende :

« Art. 5bis. — In artikel 704, eerste lid van hetzelfde Wetboek worden de woorden « 508/16 », ingevoegd tussen de woorden « in de artikelen » en het woord « 580. »

Verantwoording**Wetgevingstechnische aanpassing**

De heer D'Hooghe dient een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 2) tot invoeging van een artikel 5bis (nieuw), dat luidt als volgt:

« Art. 5bis. — In artikel 676 van hetzelfde Wetboek de woorden « de politiecommissaris » vervangen door

Article 508/24

MM. Coveliers et Goris déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 30), qui est rédigé comme suit:

« Remplacer le premier alinéa de l'article 508/24 par le texte suivant :

« Lorsque la personne assistée est dans les conditions de ressources visées à l'article 508/13 et n'a pas droit à une aide dans le cadre d'une assurance de protection juridique, le bureau désigne un avocat comme il est prévu à l'article 508/9. »

Justification

Avant de procéder à la désignation d'un avocat en vue d'assurer l'aide juridique de deuxième ligne, il convient de vérifier si le demandeur n'a pas droit à une aide dans le cadre d'une assurance de protection juridique.

L'amendement n° 30 de MM. Coveliers et Goris est rejeté par 6 voix contre 2 et 3 abstentions.

L'article 4 ainsi amendé est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 5

L'article 5 est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 5bis (nouveau) (article 7 du texte adopté)

MM. Bourgeois et Vandenberghe déposent l'amendement ci-après, qui tend à insérer, à l'article 704, alinéa 1er, du Code judiciaire, une référence à l'article 508/16 nouveau (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 26):

« Insérer un article 5bis (nouveau), rédigé comme suit :

« Art. 5bis. — À l'article 704, premier alinéa, du même Code, les mots « 508/16 » sont insérés entre les mots « aux articles » et le mot « 580. »

Justification**Adaptation de technique législative**

M. D'Hooghe dépose un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 2) tendant à insérer un article 5bis (nouveau), qui est rédigé comme suit:

« Art. 5bis. — À l'article 676 du même Code, remplacer les mots « le commissaire de police » par les

de woorden «*de secretaris van het OCMW, of een door deze laatste daartoe aangewezen beëdigd maatschappelijk werker,*» en de woorden «*of indien er geen politiecommissaris is, vóór de burgemeester,*» doen vervallen.»

Verantwoording

In artikel 7 van het ontwerp wordt gesteld dat voor het verkrijgen van gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand dezelfde bewijstukken dienen te worden voorgelegd als voor het verkrijgen van rechtsbijstand. Wat dit laatste betreft dient toepassing te worden gemaakt van artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek. Dit betekent onder meer dat een zogenaamde verklaring van onvermogen dient te worden afgelegd voor de politiecommissaris.

Het OCMW lijkt, gelet op haar specifieke opdracht, echter beter geplaatst dan de politiecommissaris om de bestaansmiddelen te attesteren van een persoon die rechtsbijstand wenst te bekomen. Dit amendement strekt er daarom toe aan te geven dat een dergelijke verklaring voortaan zal dienen te worden afgelegd voor de secretaris van het OCMW of een daartoe door deze laatste aangewezen beëdigd maatschappelijk werker. Dit ligt trouwens in de lijn van wat de wetgever hieromtrent reeds vastlegde in de wet van 12 januari 1993 betreffende een urgenteprogramma voor een meer solidaire samenleving.

Hierin werd onder bepaalde voorwaarden de eedaflegging vereist van de maatschappelijk werkers. Dit verstrekt bewijskracht aan de door hen opgemaakte onderzoeksdocumenten. Aldus heeft het verslag van het door hen gevoerde sociaal onderzoek rechtskracht, tot bewijs van het tegendeel. Het archaïsch element van artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij de politiecommissaris hiermee belast werd, dient aangepast te worden en toebedeeld aan meer geëigende instanties, zijnde de daartoe beëdigde OCMW-ambtenaren, de secretaris en de maatschappelijk werkers.

In huidige situatie is het trouwens veelal zo dat voor het opstellen van de verklaring de commissaris contact opneemt met het plaatselijke OCMW.

Een lid legt uit, dat in de huidige situatie, de taak van de politiecommissaris erin bestaat na te gaan, of de gegevens die werden opgegeven op het formulier van de belastingen wel overeenstemmen met de werkelijke situatie. Vaak deleert de politiecommissaris echter zijn taak aan agenten, die soms weinig discreet zijn over hun bevindingen. Het OCMW, dat nog niet bestond toen de huidige wetgeving werd geconcipieerd, is beter geplaatst om deze bevindingen te doen op het terrein.

*mots «*le secrétaire du CPAS ou un assistant social assermenté qu'il désigne à cet effet*» et supprimer les mots «*ou, à défaut de commissaire de police, devant le bourgmestre.*»*

Justification

L'article 7 du projet prévoit que pour obtenir le bénéfice de l'aide juridique de deuxième ligne partiellement ou entièrement gratuite, il faut produire les mêmes pièces justificatives que pour obtenir le bénéfice de l'assistance judiciaire. En ce qui concerne cette dernière, il faut appliquer l'article 676 du Code judiciaire, ce qui signifie notamment qu'il faut faire devant le commissaire de police ce que l'on appelle une déclaration d'indigence.

Cependant, vu sa mission spécifique, le CPAS semble mieux placé que le commissaire de police pour attester des moyens d'existence d'une personne qui souhaite obtenir une assistance judiciaire. Le présent amendement vise dès lors à prévoir qu'une telle déclaration devra désormais être faite devant le secrétaire du CPAS ou un assistant social assermenté qu'il désigne à cet effet. Du reste, une telle disposition se situe dans le prolongement de ce que le législateur a prévu en la matière dans la loi du 12 janvier 1993 contenant un programme d'urgence pour une société plus solidaire.

Celle-ci requiert dans certaines conditions une prestation de serment des assistants sociaux. Ce serment donne une force probante aux documents d'enquête qu'ils rédigent. C'est ainsi que le rapport d'enquête sociale qu'ils établissent a force juridique, jusqu'à preuve du contraire. L'élément archaïque de l'article 676 du Code judiciaire — à savoir le fait de confier pareille mission au commissaire de police — doit être adapté et la mission confiée à des instances plus appropriées, à savoir les fonctionnaires du CPAS assermentés à cet effet: le secrétaire et les assistants sociaux.

Dès à présent, d'ailleurs, il arrive très souvent que pour rédiger la déclaration, le commissaire prenne contact avec le CPAS local.

Un membre explique que, dans la situation actuelle, la tâche du commissaire de police consiste à vérifier si les données qui ont été renseignées dans la déclaration fiscale correspondent bien à la réalité. Toutefois, le commissaire de police délègue souvent cette tâche à des agents, qui se montrent parfois peu discrets sur leurs constatations. Le CPAS, qui n'existe pas au moment où la législation en vigueur a été élaborée, est mieux placé pour procéder à ce genre de vérifications sur le terrain.

De minister van Justitie verwijst naar het regeringsamendement tot invoeging van een nieuw artikel 6bis (Stuk Senaat, 1997-1998, nr. 1-970/4, amendement nr. 31), dat luidt als volgt:

«Een artikel 6bis (nieuw) invoegen, luidende:

«Het artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek vervangen als volgt:

«Art. 6bis. — Artikel 676. De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit welke bewijsstukken moeten worden overgelegd voor de toepassing van dit boek.

Voor de toepassing van deze bepaling kunnen de ambtenaren van het bestuur van financiën ontslagen worden van de geheimhouding die hun opgelegd is bij de gecoördineerde wetten op de inkomstenbelastingen.»

Verantwoording

Ingevolge de bepalingen van artikel 7 die aan de Koning terzake bevoegdheden geven, dient ook artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek op een gelijkaardige wijze te worden aangepast.

Artikel 7 voorziet immers in gelijke voorwaarden op het vlak van inkomen voor zowel de juridische bijstand als voor de kosteloze rechtsbijstand. Voorgesteld wordt artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek zo aan te passen, dat ook de over te leggen stukken, te bepalen bij koninklijk besluit, identiek zullen zijn. Wanneer het amendement nr. 31 zou worden aangenomen, wordt het amendement nr. 2 van de heer D'Hooghe overbodig.

Een lid kan zich akkoord verklaren met het amendement nr. 2 van de heer D'Hooghe, maar wenst niettemin enkele bedenkingen te formuleren. Zeker in de grote steden zou de door het amendement voorgestelde oplossing leiden tot een overbelasting van de sociale werkers van het OCMW, die nu reeds sterk belast zijn. Het gevaar dreigt, dat de betrokkenen hun nieuwe taken slechts administratief kunnen invullen en dat onvoldoende middelen vorhanden zullen zijn om de werkelijke vermogenstoestand van de rechtzoekende vast te stellen. Zal de federale overheid hieraan tegemoet komen door te voorzien in bijkomende middelen? Bovendien is niet elke onvermogende rechtzoekende cliënt bij het OCMW. Het amendement nr. 2 zou de betrokkenen ertoe verplichten een aanvraag in te dienen bij het OCMW, wat niet altijd gewenst is.

Een ander lid vindt dat het niet de taak van de Koning, maar wel van de wetgever is om de stukken te bepalen waaruit de vermogenstoestand van de rechtzoekende moet blijken. Niettemin onderschrijft spreker de poging van de heer D'Hooghe om aan de

Le ministre de la Justice renvoie à l'amendement du gouvernement tendant à insérer un article 6bis nouveau (doc. Sénat, 1997-1998, n° 1-970/4, amendement n° 31) et qui est rédigé comme suit:

«Insérer un article 6bis (nouveau), rédigé comme suit:

«Remplacer l'article 676 du Code judiciaire par ce qui suit:

«Art. 6bis. — Article 676. Le Roi fixe par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres les pièces justificatives à produire pour l'application de ce livre.

Pour l'exécution de cette disposition, les agents de l'administration des finances peuvent être déliés du secret professionnel qui leur est imposé par les lois relatives aux impôts sur les revenus.»

Justification

Étant donné que les dispositions de l'article 7 confèrent au Roi certaines compétences en la matière, il y a lieu d'adapter également de manière similaire l'article 676 du Code judiciaire.

L'article 7 prévoit en effet des conditions de revenu identiques pour l'aide juridique et pour l'assistance judiciaire. Il est proposé d'adapter l'article 676 du Code judiciaire pour que les pièces requises, à déterminer par arrêté royal, soient également identiques. Au cas où l'on adopterait l'amendement n° 31, l'amendement n° 2 de M. D'Hooghe deviendrait superflu.

Un membre déclare pouvoir approuver l'amendement n° 2 de M. D'Hooghe, mais souhaite néanmoins formuler quelques observations. Dans les grandes villes en tout cas, la solution proposée par l'amendement représenterait un surcroît de travail pour les assistants sociaux du CPAS, déjà largement occupés actuellement. Il est à craindre que les intéressés ne puissent remplir leur nouvelle mission que d'une manière purement administrative et que les moyens soient insuffisants pour établir la situation patrimoniale réelle du justiciable. Le pouvoir fédéral va-t-il pallier cette difficulté en prévoyant des moyens supplémentaires? Par ailleurs, les justiciables indigents ne sont pas tous clients des CPAS. L'amendement n° 2 contraindrat l'intéressé à introduire une demande auprès du CPAS, ce qui n'est pas toujours souhaitable.

Un autre membre estime que c'est au législateur et non au Roi qu'il appartient de préciser les pièces devant faire apparaître la situation de patrimoine du justiciable. L'intervenant souscrit cependant à la tentative de M. D'Hooghe de modifier la législation

bestaande wetgeving een wijziging aan te brengen. De gemeentepolitie beschouwt de controle op de vermogenstoestand immers niet als een politetaak; het OCMW is wellicht beter geschikt om deze functie op zich te nemen. Het lid stelt voor in artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek te bepalen dat de stukken, over te leggen aan de OCMW-secretaris, bestaan uit enerzijds het identiteitsbewijs en anderzijds een fiscaal attest.

Een lid vraagt wat de bedoeling is van de regering met betrekking tot de bewijsstukken die moeten worden opgesomd in het koninklijk besluit bedoeld in amendement nr. 31. Hij is van mening dat men geen bewijsstukken moet eisen voor de juridische eerstelijnsbijstand. Thans wordt die bijstand vaak verleend door de juridische diensten van de OCMW's zonder dat daarvoor specifieke bewijsstukken moeten worden overgelegd.

Een spreker merkt op dat de federale overheid overleg zal moeten plegen met de gemeenschappen over de over te leggen stukken, wanneer deze bij koninklijk besluit — en niet in de wet — zouden worden voorgeschreven. Overigens is de enige moeilijkheid die het lid thans ziet in de controle op de vermogenstoestand de mogelijke laksheid van de politiecommissaris. Spreker vindt dat deze controle geen taak is, die is weggelegd voor het OCMW. De vaststelling, door een maatschappelijk werker van het OCMW, dat de opgegeven vermogenstoestand niet beantwoordt aan de werkelijkheid, kan slechts aanleiding geven tot een procedure tegen het OCMW. Spreker vindt dat men niet moet tornen aan de formaliteiten die thans van kracht zijn. Hij stelt voor desgevallend het 3° van artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek in die zin te wijzigen, dat een beëdigde verklaring wordt afgelegd die aan het bureau wordt gegeven, op straffe van het plegen van valsheid in geschriften.

De indiener van het amendement nr. 2 is van oordeel dat het aangehaalde argument van overbelasting van het OCMW niet terecht is. Reeds vandaag immers, wordt in de meerderheid van de gevallen contact opgenomen met het OCMW om op die manier de nodige informatie te verkrijgen. De grotere steden zijn overigens vragende partij voor een wijziging van de wetgeving in deze zin. Spreker merkt op dat de drempel voor de rechtzoekende lager zal liggen voor het OCMW dan voor het politiecommissariaat. Sedert enkele jaren kunnen maatschappelijke assistenten beëdigd worden om de nodige documenten rechtsgeldig te kunnen afleveren. Dit is het gevolg van het maatschappelijk urgentieprogramma inzake sociale uitsluiting. Niettemin staat spreker open voor zowel de suggestie van de vorige spreker als voor het voorstel van de regering. Duidelijk is dat de wetgeving alleszins moet worden aangepast. Men moet deze gelegenheid aangrijpen om dit effectief te doen.

Een lid wil eveneens weten wat de regering voorneemt is met betrekking tot de bewijsstukken die door

existante, car la police communale ne considère pas le contrôle de la situation de patrimoine comme une tâche de police; le CPAS convient sans doute mieux pour assumer cette fonction. Le membre propose de préciser à l'article 676 du Code judiciaire que les pièces à remettre au secrétaire du CPAS sont la preuve de l'identité et une attestation fiscale.

Un membre demande quelles sont les intentions du gouvernement en ce qui concerne les pièces qui seront énumérées dans l'arrêté royal, visé à l'amendement n° 31. Il est d'avis que l'on ne doit pas exiger de documents pour l'aide juridique de première ligne. À l'heure actuelle, cette aide est souvent donnée par les services juridiques des CPAS, sans que l'on exige la production de pièces spécifiques.

Un intervenant souligne que si le pouvoir fédéral fixe les pièces à produire par arrêté royal — et non dans la loi —, il devra se concerter avec les communautés. Pour le reste, la seule difficulté qu'il voit dans le contrôle de la situation de patrimoine est le possible laxisme du commissaire de police. L'intervenant trouve que ce contrôle n'est pas une tâche pour le CPAS. La constatation, faite par un assistant social du CPAS, que la situation de patrimoine déclarée ne correspond pas à la réalité, ne peut qu'aboutir à une procédure contre le CPAS. Pour lui, on ne doit pas toucher aux formalités en vigueur. Il propose de modifier éventuellement le 3° de l'article 676 du Code judiciaire de telle sorte que le justiciable, sous la sanction de faux en écriture, remette au bureau une déclaration sous serment.

L'auteur de l'amendement n° 2 juge non fondé l'argument suivant lequel le CPAS serait surchargé. Dès à présent, dans la majorité des cas, on prend contact avec le CPAS pour obtenir ainsi les informations nécessaires. Les grandes villes sont du reste demandeuses d'un changement de la législation dans ce sens. L'intervenant signale que le justiciable s'adressera plus facilement au CPAS qu'au commissariat de police. On peut, depuis quelques années, assurer des assistants sociaux pour leur permettre de délivrer valablement les documents voulus. C'est l'une des conséquences du plan d'urgence en matière d'exclusion sociale. L'intervenant reste cependant ouvert tant à la suggestion de l'intervenant précédent qu'à la proposition du gouvernement. Il est clair que la législation demande à être adaptée et il faut saisir cette occasion pour la modifier effectivement.

Un membre veut également connaître les intentions du gouvernement en ce qui concerne les pièces à four-

de begunstigde van de juridische bijstand moeten worden overgelegd en die bepaald worden in het koninklijk besluit vermeld in amendement nr. 31. De plaats waar men die stukken moet neerleggen en controleren houdt verband met de aard ervan: gaat het om persoonsgebonden aangelegenheden, dan zullen dat instellingen zijn die afhangen van de gemeenschap zoals bijvoorbeeld de OCMW's. Deze oplossing houdt het gevaar in van een overbelasting en dat er heel veel stukken moeten worden overgelegd om toegang te hebben tot de juridische bijstand. Heeft de regering een idee van de omvang van die overbelasting? Voorziet de regering in bijkomende financiële middelen voor de lokale besturen? Spreker stelt duidelijke en eenvoudige regels voor, die weinig vatbaar zijn voor interpretatie en die kunnen worden gecontroleerd door instanties die afhangen van het federale niveau, zoals dat bijvoorbeeld het geval is in de gezondheidszorg.

Een spreekster is van mening dat amendement nr. 2 van de heer D'Hooge interessante mogelijkheden biedt. Indien het gaat om mensen met zeer geringe bestaansmiddelen is het OCMW hiervan op de hoogte en beschikt het over de noodzakelijke gegevens om de verklaringen van de betrokkenen te controleren en te beoordelen. Die taak wordt door de betrokken politiediensten niet beschouwd als een prioritaire taak. Gelet op de samenstelling van de OCMW's en hun ervaring terzake is spreekster van mening dat deze instelling beter is toegerust om de in artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde aanvraag te behandelen.

Een lid spreekt deze bewering tegen. Hij geeft het voorbeeld van een vrouw die door haar welstellende echtgenoot in de steek wordt gelaten. Deze dame, die in principe in aanmerking komt voor eerstelijnsrechtshulp, zal zich niet tot het OCMW, maar wel tot haar familie wenden.

Een ander lid voelt veel voor de suggestie, gedaan door de vorige spreker, om de controle op de vermogenstoestand te beperken door een eenvoudige verklaring onder ede voor de politiecommissaris, wiens rol er enkel in zou bestaan om hiervan akte te nemen. Eventuele misbruiken kunnen dan aanleiding geven tot een vervolging wegens valsheid in geschriften.

De minister van Justitie vindt dat de kern van de discussie erin bestaat dat het Gerechtelijk Wetboek op dit ogenblik niets zegt over de rechthebbenden op juridische bijstand, tenzij dat ze «minvermogend» moeten zijn. Dit heeft tot gevolg gehad dat de Algemene Raad van de Nationale Orde van advocaten een richtlijn heeft aangenomen, waarin de financiële grenzen werden bepaald om in aanmerking te komen voor rechtshulp. In de praktijk wordt evenwel een verschillende toepassing vastgesteld in de diverse gerechtelijke arrondissementen. De eerste zorg van het ontwerp bestaat er dan ook in één en ander te uniformiseren. Bovendien werden mensen ertoe ver-

nir par le bénéficiaire de l'aide juridique, qui seront déterminées par l'arrêté royal mentionné dans l'amendement n° 31. L'endroit où l'on doit déposer et contrôler ces pièces est lié à leur caractère: s'il s'agit de matières personnalisables, ce seront des institutions dépendant des Communautés, comme par exemple les CPAS. Cette solution comporterait des risques en matière de surcharge de travail et de nombre de pièces à fournir, pour avoir accès à l'aide juridique. Le gouvernement prévoit-il des moyens financiers supplémentaires pour les pouvoirs locaux? L'intervenant propose des règles claires et simples, qui laissent peu de latitude d'appréciation et qui sont à contrôler par des instances qui dépendent du niveau fédéral, comme c'est pas exemple le cas en matière de soins de santé.

Une intervenante est d'avis que l'amendement n° 2 de M. D'Hooghe ouvre des possibilités intéressantes. S'il s'agit de personnes ayant des difficultés en termes de moyens d'existence, les CPAS en ont connaissance et disposent des données nécessaires pour contrôler et apprécier les déclarations de la personne concernée. Cette tâche n'est pas considérée comme prioritaire par les services de police concernés. Vu la composition du CPAS et l'expérience en cette matière, l'intervenant est d'avis que cette institution est mieux équipée pour faire face à la demande prévue par l'article 676 du Code judiciaire.

Un membre contredit cette affirmation. Il donne l'exemple d'une femme abandonnée par un époux aisné. Cette personne, qui peut en principe bénéficier de l'aide juridique de première ligne, ne s'adressera pas au CPAS, mais bien à sa famille.

Un autre membre est assez partisan de la suggestion, faite par le préopinant, de limiter le contrôle de solvabilité à une simple déclaration sous serment devant le commissaire de police, dont le rôle se limiterait à en prendre acte. Les abus éventuels pourront alors donner lieu à des poursuites pour faux en écritures.

Pour le ministre de la Justice, le noeud de la discussion réside dans le fait qu'actuellement, le Code judiciaire ne dit rien des ayant droits à l'aide juridique, si ce n'est que leurs revenus doivent être insuffisants. Cela a eu pour conséquence que le conseil général de l'Ordre national des avocats a pris une directive déterminant en dessous de quelle limite financière on peut entrer en considération pour bénéficier de l'aide juridique. On constate toutefois, en pratique, que les arrondissements judiciaires appliquent diversement la directive. Le premier objectif du projet est dès lors d'uniformiser les choses. De plus, des gens étaient obligés de présenter deux fois des pièces: une fois

plicht tweemaal stukken over te maken: eenmaal voor de rechtshulp en eenmaal voor de kosteloze rechtsbijstand. Om hieraan te verhelpen, en omdat de rechterlijke macht niet wenste gebonden te worden door een beslissing van de balie en andersom, wordt voorgesteld dat dezelfde stukken slechts één keer moeten worden voorgelegd, onder de grenzen te bepalen bij koninklijk besluit. Daarbij zal worden afgestapt van het «formulier van onvermogen», dat door velen als vernederend wordt beschouwd. Het gaat hier immers om een fundamenteel recht, gewaarborgd door de Grondwet, dat op basis van bepaalde documenten zal kunnen worden afgedwongen. De financiële grenzen zullen worden bepaald op een niveau dat in de buurt van het bestaansminimum of het gewaarborgd inkomen voor bejaarden zal liggen. Diegenen die reeds genieten van deze uitkeringen zullen, samen met andere categorieën van personen die zullen worden bepaald in samenspraak met de Orde van advocaten, automatisch recht hebben op de juridische en kosteloze rechtsbijstand. Als stukken die moeten worden voorgelegd, verklaart de minister dat het onder meer kan gaan over documenten als de toekenning van het bestaansminimum door het OCMW of het vonnis van de vrederechter dat een schuldherschikking of een kwijtschelding van schuld toestaat. Ook deze documenten moeten worden bepaald in het koninklijk besluit waarvan sprake is in het amendement nr. 31, teneinde de nodige soepelheid aan de dag te kunnen leggen.

Een vorige spreker is akkoord dat de financiële limieten zouden worden bepaald door de Koning. Hij kan zich evenwel niet vinden in de stelling dat de Koning zou bepalen welke stukken moeten worden aangebracht; deze moeten in de wet zelf worden opgenomen. Hij stelt voor deze te beperken tot de identiteit, het attest van de belastingdiensten en de verklaring die door de betrokken moet worden afgelegd over zijn bezittingen. Dit laatste gebeurt op straffe van vervolging wegens valsheid in geschriften. De rechtzoekende dient evenwel het voordeel van de twijfel te worden gegund. Het OCMW noch de politiecommissaris moeten in deze procedure nog tussenkomsten.

Een vorige spreekster vraagt of men het profiel kan bepalen van de personen die thans om juridische bijstand vragen. Bestaat er een verband tussen die personen en de personen die OCMW-steun genieten? Heeft men een idee van het aantal personen aan wie gevraagd werd de bedragen die hun zijn toegekend, terug te betalen omdat hun inkomsten gestegen zijn?

De minister antwoordt dat het op dit ogenblik niet mogelijk is om hierover cijfermateriaal ter beschikking te stellen.

Een lid werpt op dat mensen die een bestaansminimum trekken helaas vrijwel nooit procederen. Hij wijst verder op het gevaar dat erin bestaat dezelfde normen te hanteren voor de juridische en kosteloze

pour l'aide juridique et une autre fois pour l'assistance judiciaire gratuite. Pour remédier à cette situation, et parce que le pouvoir judiciaire ne souhaitait pas être lié par une décision du barreau et vice-versa, on propose que ces pièces ne doivent plus être présentées qu'une seule fois, dans les limites à fixer par arrêté royal. On abandonnera au passage le «formulaire d'insolvabilité», jugé par beaucoup comme humiliant. Il s'agit en effet d'un droit fondamental, garanti par la Constitution, dont on pourra obtenir l'application sur la base de certains documents. Les limites financières seront fixées à un niveau proche du minimum de moyens d'existence ou du revenu garanti aux personnes âgées. Ceux qui bénéficient déjà de ces allocations auront automatiquement droit à l'aide juridique et à l'assistance judiciaire en même temps que d'autres catégories de personnes qui seront définies en concertation avec l'Ordre des avocats. En ce qui concerne les pièces qui doivent être produites, le ministre déclare qu'il peut s'agir notamment de documents comme celui attestant l'octroi du minimum de moyens d'existence par le CPAS ou le jugement du juge de paix autorisant un rééchelonnement ou une remise de dette. Ces pièces doivent également être prévues dans l'arrêté royal dont il est question à l'amendement n° 31, afin de pouvoir faire preuve de la souplesse nécessaire.

Un préopinant est d'accord pour que le Roi défisisse les limites financières. Il ne l'est toutefois pas pour que le Roi désigne les pièces à produire; c'est la loi elle-même qui doit le faire. Il propose de se limiter à une pièce d'identité, à l'attestation des services des contributions et à la déclaration que l'intéressé doit faire concernant ses avoirs, cette dernière se faisant sous peine de poursuites pour faux en écritures. Le justiciable devra conserver toutefois le bénéfice du doute. Ni le CAPS ni le commissaire de police ne doivent plus intervenir dans cette procédure.

Une intervenante précédente demande si l'on peut définir le profil des personnes qui demandent l'aide juridique à l'heure actuelle. Y a-t-il une relation entre ces personnes et les bénéficiaires des CPAS? A-t-on une idée du nombre de personnes à qui l'on a réclamé le remboursement des montants alloués suite à l'évolution de leurs revenus?

Le ministre répond qu'il n'est pas possible, à l'heure actuelle, de fournir des statistiques en la matière.

Un membre objecte que les personnes qui bénéficient du minimum de moyens d'existence n'engagent malheureusement quasi jamais de procédure. Il attire ensuite l'attention sur le danger que représente

rechtsbijstand. Deze laatste kan immers aanleiding geven tot heel wat kosten voor de overheid. Tenslotte vraagt hij zich af of de taal van het OCMW waartoe een rechtzoekende zich wendt ook gevolgen heeft voor de taal van de latere gerechtelijke procedure. Dit kan problemen stellen in Brussel. Om dit te vermijden, pleit hij voor de oplossing van de schriftelijke verklaring onder ede.

Een ander lid merkt op dat iemand die onvermogen is, dit zowel is voor de eerstelijns- als voor de tweedelijnshulp. Hier mag men dus geen onderscheid maken, zoals vorige spreker suggereert. Hij treedt deze laatste wel bij in zijn oplossing van de schriftelijke verklaring, die mogelijk mensen zal afschrikken die officieel weinig inkomsten hebben, maar in werkelijkheid wél over de nodige middelen beschikken.

De heer Bourgeois c.s. dienen het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 34):

«Een artikel 5bis (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 5bis. — Het 3º van artikel 676 van hetzelfde Wetboek vervangen als volgt:

«3º een schriftelijke verklaring, onder ede bevestigd, waarin hij een omstandige opgave doet van zijn bestaansmiddelen, zijn lasten, de hoofdbestanddelen van zijn vermogen en de wijzigingen die zijn inkomsten mochten hebben ondergaan in de loop van het jaar waarin de aanvraag wordt ingediend. »

Een lid vraagt dat, als de voorwaarden om toegang te krijgen tot juridische bijstand worden gewijzigd, wordt bepaald dat de personen die van het OCMW leven, automatisch recht hebben op kosteloze rechtsbijstand.

Een lid antwoordt dat, wanneer een persoon in de verklaring, bedoeld in het voorgestelde 3º van artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek, vermeldt dat hij een bestaansminimum trekt of over een sociale franchise beschikt bij zijn mutualiteit, hij automatisch recht heeft op de kosteloze rechtsbijstand.

Een senator merkt op dat hier, in tegenstelling tot andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de zorgverlening, betaling gewaarborgd is. Bovendien is het de Staat die het risico loopt en niet degene die de dienst verleent. Er moet dus alleen worden nagegaan of de persoon zich in een situatie bevindt waardoor hij recht heeft op juridische bijstand.

Het amendement nr. 2 van de heer D'Hooghe wordt ingetrokken.

Het amendement nr. 31 van de regering wordt aangenomen met 6 stemmen tegen 3 stemmen bij 2 onthoudingen.

l'utilisation de normes identiques pour ce qui est de l'aide juridique et pour ce qui est de l'assistance judiciaire. Cette assistance judiciaire peut en effet entraîner beaucoup de frais pour les pouvoirs publics. Enfin, il se demande si la langue du CPAS auquel un justiciable s'adresse est celle de la procédure judiciaire ultérieure. Cela peut soulever des problèmes à Bruxelles. Pour éviter toute difficulté, il plaide pour la solution de la déclaration écrite sous serment.

Un autre membre fait remarquer qu'une personne insolvable est insolvable tant pour ce qui est de l'aide juridique de première ligne que de l'assistance judiciaire. L'on ne peut donc pas faire de distinction en la matière, comme l'a suggéré le préopinant. L'intervenant souscrit toutefois à la solution du préopinant qui consisterait à prévoir une déclaration écrite, qui effrayerait probablement ceux qui ne disposent officiellement que de petits revenus, mais qui ont en réalité les moyens nécessaires.

M. Bourgeois et consorts déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 34) rédigé comme suit:

Insérer un article 5bis (nouveau), libellé comme suit:

«Art. 5bis. — Le 3º de l'article 676 du même Code est remplacé comme suit:

«3º une déclaration écrite, confirmée sous serment, dans laquelle il indique en détail ses moyens d'existence, ses charges, les éléments essentiels de son patrimoine et les modifications qui se seraient produites dans ses revenus au cours de l'année dans laquelle la demande est introduite. »

Un membre demande que, si l'on modifie les conditions pour avoir accès à l'aide juridique, l'on stipule que les personnes émargeant au CPAS auront automatiquement droit à l'assistance judiciaire.

Un membre répond que, lorsqu'une personne mentionne dans la déclaration visée au 3º proposé de l'article 676 du Code judiciaire qu'elle bénéficie du minimum de moyens d'existence ou d'une franchise sociale auprès de sa mutuelle, elle a automatiquement droit à l'assistance judiciaire.

Un sénateur remarque que, contrairement à d'autres secteurs d'activité, par exemple, où il y a des soins qui sont prodigués, ici, la garantie de paiement est assurée et le risque est encouru par l'État, et non par le prestataire des activités. Le problème se pose de la vérification du fait que la personne est dans une situation justifiant l'octroi de l'assistance judiciaire.

L'amendement n° 2 de M. D'Hooghe est retiré.

L'amendement n° 31 du gouvernement est adopté par 6 voix contre 3 et 2 abstentions.

Het amendement nr. 26 van de heren Bourgeois en Vandenberghé wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

De amendementen nrs. 23, 24 en 27 van de heren Bourgeois en Vandenberghé vervallen ingevolge de stemming over het amendement nr. 31.

Het amendement nr. 34 van de heren Bourgeois, D'Hooghe, Erdman en Vandenberghé vervalt ingevolge de stemming over het amendement nr. 31.

Artikel 6 (artikel 8 van de aangenomen tekst)

De heren Erdman en Vandenberghé dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 11), dat luidt als volgt:

«*Dit artikel vervangen als volgt:*

«Art. 6. — In artikel 184bis van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd bij de wet van 10 oktober 1967 en gewijzigd bij de wet van 22 januari 1975, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) De woorden «in deel IV, boek I» worden vervangen door de woorden «in de artikelen 508 tot 508/24».

B) De woorden «bureau voor consultatie en verdediging» worden vervangen door de woorden «Bureau voor juridische bijstand.»

Het amendement nr. 11 van de heren Erdman en Vandenberghé wordt eenparig aangenomen door de 10 aanwezige leden.

Ten gevolge van de aanneming van het amendement nr. 9 ingediend op artikel 4, wordt in artikel 6 de verwijzing naar de artikelen 508 tot 508/24 (ingevoegd door het amendement nr. 11) evenwel vervangen door de verwijzing naar de artikelen 508 tot 508/23.

Artikel 6bis (nieuw) (artikel 6 van de aangenomen tekst)

De regering dient een amendement in tot invoeging van artikel 6bis (nieuw) (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 31), [zie *supra*, blz. 30, de besprekking van artikel 5bis (nieuw)].

De commissie beslist het woord «koninklijk» te doen vervallen.

Mits deze verbetering wordt het amendement aangenomen met 6 tegen 2 stemmen, bij 2 onthoudingen.

Artikel 7 (artikel 9 van de aangenomen tekst)

De minister van Justitie merkt op dat, indien het amendement nr. 34 aanvaard zou zijn geweest, het

L'amendement n° 26 de MM. Bourgeois et Vandenberghé est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Les amendements n°s 23, 24 et 27 de MM. Bourgeois et Vandenberghé deviennent sans objet à la suite du vote sur l'amendement n° 31.

L'amendement n° 34 de MM. Bourgeois, D'Hooghe, Erdman et Vandenberghé devient sans objet à la suite du vote sur l'amendement n° 31.

Article 6 (article 8 du texte adopté)

MM. Erdman et Vandenberghé déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 11), qui est rédigé comme suit:

«*Remplacer cet article par le texte suivant:*

«Art. 6. — À l'article 184bis du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 10 octobre 1967 et modifié par la loi du 22 janvier 1975, sont apportées les modifications suivantes :

A) Les mots «au livre premier de la quatrième partie» sont remplacés par les mots «aux articles 508 à 508/24».

B) Les mots «bureau de consultation et de défense» sont remplacés par les mots «bureau d'aide juridique.»

L'amendement n° 11 de MM. Erdman et Vandenberghé est adopté à l'unanimité des 10 membres présents.

Suite à l'adoption de l'amendement n° 9 déposé à l'article 4, la référence aux articles 508 à 508/24 (insérée par l'amendement n° 11) qui est faite à l'article 6 est toutefois remplacée par une référence aux articles 508 à 508/23.

Article 6bis (nouveau) (article 6 du texte adopté)

Le Gouvernement dépose un amendement tendant à insérer un article 6bis (nouveau) (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 31), [cf. *supra*, p. 30, discussion de l'article 5bis (nouveau)].

La commission décide de supprimer le mot «royal».

Compte tenu de cette correction, l'amendement est adopté par 6 voix contre 2 et 2 abstentions.

Article 7 (article 9 du texte adopté)

Le ministre de la Justice fait observer que, si l'amendement n° 34 avait été adopté, il aurait fallu

artikel 7 grondig had moeten worden gewijzigd. De minister verwijst evenwel naar het amendement nr. 31 van de regering, tot invoeging van een artikel *6bis* (nieuw), dat reeds werd aanvaard naar aanleiding van de besprekking van het amendement nr. 2 van de heer D'Hooghe tot invoeging van een artikel *5bis* (nieuw).

Er wordt verwezen naar het amendement nr. 27 van de heren Bourgeois en Vandenbergh (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 27), dat luidt als volgt:

«In dit artikel de woorden «alsook welke identieke bewijsstukken voor beide moeten worden overgelegd» schrappen.»

Verantwoording

Zie amendement nr. 23 op artikel 508/13, tweede lid en amendement nr. 24 op artikel 508/14, tweede lid (artikel 4 van het ontwerp).

Ingevolge de stemming over het amendement nr. 31 vervalt dit amendement.

Artikel 7 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 3 stemmen.

Artikel 8 (artikel 10 van de aangenomen tekst)

De heren Erdman en Vandenbergh dienen een amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/3, amendement nr. 12), dat luidt als volgt:

«In dit artikel de woorden «voor consultatie en verdediging» invoegen tussen het woord «bureau» en de woorden «aan de advocaten.»

Het amendement nr. 12 van de heren Erdman en Vandenbergh wordt eenparig aangenomen door de 10 aanwezige leden.

Artikel 8 wordt eenparig aangenomen door de 11 aanwezige leden.

Artikel 9 (artikel 11 van de aangenomen tekst)

De regering dient het volgende amendement in (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 32):

«Dit artikel vervangen als volgt:

«Artikel 9. De Koning stelt voor iedere bepaling van deze wet de datum van inwerkingtreding vast.»

Verantwoording

Het is wetgevingstechnisch aangewezen de bepaling in deze zin te veranderen ten einde de Koning toe

modifier en profondeur l'article 7. Le ministre renvoie toutefois à l'amendement n° 31 du Gouvernement visant à l'insertion d'un article *6bis* (nouveau), qui a été adopté à l'occasion de la discussion de l'amendement n° 2 de M. D'Hooghe visant à l'insertion d'un article *5bis* (nouveau).

Référence est faite à l'amendement n° 27 de MM. Bourgeois et Vandenbergh (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 27), qui est rédigé comme suit:

«À cet article, supprimer les mots «et détermine les mêmes pièces justificatives à produire pour l'une et l'autre.»

Justification

Voir l'amendement n° 23 à l'article 508/13, deuxième alinéa, ainsi que l'amendement n° 24 à l'article 508/14, deuxième alinéa (article 4 du projet).

À la suite du vote sur l'amendement n° 31, le présent amendement n'a plus de raison d'être.

L'article 7 est adopté par 8 voix contre 3.

Article 8 (article 10 du texte adopté)

MM. Erdman et Vandenbergh déposent un amendement (doc. Sénat, n° 1-970/3, amendement n° 12), qui est rédigé comme suit:

«À cet article, insérer les mots «de consultation et de défense» entre le mot «bureau» et les mots «restent à la charge.»

L'amendement n° 12 de MM. Erdman et Vandenbergh est adopté à l'unanimité des 10 membres présents.

L'article 8 est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

Article 9 (article 11 du texte adopté)

Le gouvernement dépose l'amendement suivant (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 32):

«Remplacer cet article par ce qui suit:

«Article 9. Le Roi fixe la date d'entrée en vigueur de chacune des dispositions de la présente loi.»

Justification

Légistiquement, il est indiqué de changer cette disposition dans ce sens qu'il est permis au Roi de

te laten een aparte inwerkingtreding te voorzien voor de verschillende artikelen van het wetsontwerp.

De minister van Justitie legt uit dat de intenties van de regering inzake eerste- en tweedelijnsbijstand voldoende blijken uit het Meerjarenplan voor de Justitie, waarin hiervoor voldoende budgettaire middelen werden voorzien. Het probleem bestaat hierin, dat 11 afzonderlijke koninklijke besluiten dienen te worden genomen ter uitvoering van het wetsontwerp, terwijl de regering niet kan garanderen dat alle 27 gerechtelijke arrondissementen zich even snel zullen aanpassen. Om te vermijden dat de regering moet wachten tot alle koninklijke besluiten kunnen afgerond worden alvorens sommige delen van het ontwerp kunnen worden uitgevoerd, wordt de formule van de gefaseerde inwerkingtreding voorgesteld.

De minister verduidelijkt dat in het Meerjarenplan voor de Justitie de nodige budgetten voor de juridische bijstand werden ingeschreven. Voor 1998 bijvoorbeeld, werd 43 miljoen frank ingeschreven voor de juridische eerstelijnshulp. Dit bedrag loopt volgend jaar op tot ongeveer 100 miljoen frank. Voor de tweedelijnshulp gaat het om een bedrag van 598 miljoen frank voor de begroting 1998, 758 miljoen frank in 1999 en 1 008 miljoen frank in het jaar 2000. Spreker merkt op dat, hoe sneller de wet zal goedgekeurd zijn en worden gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*, hoe sneller de juridische eerstelijnshulp, die thans wordt verstrekt in de reeds opgerichte Justitiehuizen, kan worden vergoed.

De heer Vandenberghe dient een subamendement in op het amendement nr. 32 van de regering (Stuk Senaat, nr. 1-970/4, amendement nr. 33), dat luidt als volgt:

«Het voorgestelde artikel aanvullen met de volgende zin:

«De wet treedt in haar geheel ten laatste in werking op 31 december 1999.»

De indiener van het subamendement herinnert eraan dat de praktijk, die erin bestaat de Koning te laten oordelen wanneer een wet in werking moet treden, in feite neerkomt op het invoeren van volmachtwetten, met alle constitutionele en praktische problemen vandien. Hij stelt vast dat deze techniek, die tijdens de vorige legislatuur krachtig werd bestreden, opnieuw meer en meer wordt gebruikt. Spreker is van oordeel dat het beter is een wet niet te stemmen, wanneer het geen rol speelt wanneer hij in werking treedt.

Een lid wijst op de rechtspraak van de Raad van State in verband met de niet-publicatie van wetten die reeds zijn gestemd in het Parlement.

prévoir une entrée en vigueur distincte pour les différents articles du projet de loi.

Le ministre de la Justice déclare que les intentions du gouvernement en matière d'aide juridique de première ligne et de deuxième ligne apparaissent clairement dans le plan pluriannuel pour la Justice, qui prévoit des moyens budgétaires suffisants pour cette aide. Le problème vient de ce qu'il faut prendre 11 arrêtés royaux différents pour mettre en œuvre le projet de loi, alors que le gouvernement ne peut pas garantir que l'ensemble des 27 arrondissements judiciaires s'adapteront au même rythme. Pour éviter que le gouvernement doive attendre que tous les arrêtés royaux soient prêts avant que certaines parties du projet puissent être appliquées, on propose de prévoir une entrée en vigueur par phases.

Le ministre précise que l'on a inscrit, dans le plan pluriannuel pour la Justice, les budgets nécessaires à l'aide juridique. Pour 1998, par exemple, l'on a prévu 43 millions de francs pour l'aide juridique de première ligne. Ce montant sera de plus ou moins 100 millions de francs l'année prochaine. Pour l'aide de deuxième ligne, l'on a prévu un montant de 598 millions de francs au budget 1998, 758 millions de francs en 1999 et 1 008 millions de francs en l'an 2000. L'intervenant fait observer que plus l'adoption et la publication au *Moniteur belge* de loi sera rapide, plus l'indemnisation pour les frais de l'aide juridique de première ligne, qui est dispensée actuellement dans les maisons de justice existantes, pourra être rapide.

M. Vandenberghe dépose un sous-amendement à l'amendement n° 32 du gouvernement (doc. Sénat, n° 1-970/4, amendement n° 33), qui est rédigé comme suit:

«Compléter l'article proposé par la phrase suivante :

«L'ensemble de la présente loi entre en vigueur au plus tard le 31 décembre 1999.»

L'auteur du sous-amendement rappelle que la pratique qui consiste à laisser au Roi le soin de juger du moment où une loi doit entrer en vigueur, revient en fait à lui accorder les pleins pouvoirs, avec tous les problèmes constitutionnels et pratiques que cela entraîne. Il constate que l'on a à nouveau de plus en plus souvent recours à cette «technique», que l'on a pourtant combattue avec force au cours de la législature précédente. L'intervenant estime qu'il est préférable de ne pas voter une loi dont la date d'entrée en vigueur n'a aucune importance.

Un membre attire l'attention sur la jurisprudence du Conseil d'État concernant la non-publication de lois qui ont été adoptées par le Parlement.

Een ander lid ondersteunt het subamendement van de heer Vandenberghe. In het ontwerp wordt al meer dan voldoende ruimte gegeven aan de Koning.

Het amendement nr. 33 van de heer Vandenberghe (subamendement op het amendement nr. 32 van de regering) wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 stemmen.

Het aldus gesubamendeerde amendement nr. 32 van de regering wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 stemmen.

IV. EINDSTEMMING

Het aldus geamendeerde wetsontwerp wordt aangenomen met 7 stemmen bij 4 onthoudingen.

Dit verslag werd eenparig goedgekeurd door de 9 aanwezige leden.

De rapporteur,
André BOURGEOIS.

De voorzitter,
Roger LALLEMAND.

Un autre membre soutient le sous-amendement de M. Vandenberghe. Le projet donne déjà une marge de manœuvre plus que suffisante au Roi.

L'amendement n° 33 de M. Vandenberghe (sous-amendement à l'amendement n° 32 du gouvernement) est adopté par 7 voix contre 4.

L'amendement n° 32 du gouvernement, ainsi sous-amendé, est adopté par 7 voix contre 4.

IV. VOTE FINAL

Le projet de loi ainsi amendé a été adopté par 7 voix et 4 abstentions.

Le présent rapport a été adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Le rapporteur,
André BOURGEOIS.

Le président,
Roger LALLEMAND.

BIJLAGEN

Statistische gegevens

ANNEXES

Données statistiques

Deze bijlage is uitsluitend gedrukt beschikbaar.

Cette annexe est uniquement disponible sur support papier.

**VERGELIJKING VAN
DE AANGENOMEN TEKSTEN**

**TEXTES ADOPTÉS
COMPARATIFS**

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

**Wetsontwerp betreffende
de juridische eerste- en tweedelijnsbijstand**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 446bis ingevoegd, luidend als volgt:

«Art. 446bis. — De advocaten verlenen de juridische eerstelijnsbijstand op de in artikel 508/5 bedoelde zitdagen.

Zij verlenen de in artikel 508/7 bedoelde juridische tweedelijnsbijstand.

Onder de in artikel 508/19 bedoelde voorwaarden, kent het Rijk vergoedingen toe aan de advocaten voor hun prestaties inzake juridische bijstand.».

Art. 3

De artikelen 455 en 455bis van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

Art. 4

In het tweede deel van hetzelfde Wetboek, worden in een Boek IIIbis (nieuw), met als opschrift «Juridische eerste- en tweedelijnsbijstand», de volgende bepalingen ingevoegd:

«HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Art. 508/1

Voor de toepassing van dit Boek wordt verstaan onder:

1° juridische eerstelijnsbijstand: de juridische bijstand die verleend wordt in de vorm van praktische

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

**Wetsontwerp betreffende
de juridische bijstand (nieuw opschrift)**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 446bis ingevoegd, luidend als volgt:

«Art. 446bis. — De advocaten verlenen de juridische eerstelijnsbijstand op de in artikel 508/5 bedoelde zitdagen.

Zij verlenen de in artikel 508/7 bedoelde juridische tweedelijnsbijstand.

Onder de in artikel 508/19 bedoelde voorwaarden, kent het Rijk vergoedingen toe aan de advocaten voor hun prestaties inzake juridische bijstand.»

Art. 3

De artikelen 455 en 455bis van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

Art. 4

In het tweede deel van hetzelfde Wetboek, worden in een boek IIIbis (nieuw), met als opschrift «Juridische eerste- en tweedelijnsbijstand», de volgende bepalingen ingevoegd:

«HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Art. 508/1

Voor de toepassing van dit boek wordt verstaan onder:

1° juridische eerstelijnsbijstand: de juridische bijstand die verleend wordt in de vorm van praktische

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

**Projet de loi relative
à l'aide juridique de première et deuxième ligne**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Un article 446bis, rédigé comme suit, est inséré dans le Code judiciaire :

«Art. 446bis. — Les avocats assurent l'aide juridique de première ligne dans les permanences visées à l'article 508/5.

Ils assurent l'aide juridique de deuxième ligne visée à l'article 508/7.

L'Etat alloue, aux conditions visées à l'article 508/19 des indemnités aux avocats en raison des prestations accomplies au titre de l'aide juridique.».

Art. 3

Les articles 455 et 455bis du même Code sont abrogés.

Art. 4

Dans la deuxième partie du même Code, dans un Livre IIIbis (nouveau) intitulé «De l'aide juridique de première et de deuxième ligne», sont insérées les dispositions suivantes :

«CHAPITRE Ier

Disposition générale

Art. 508/1

Pour l'application du présent Livre, il faut entendre par :

1° aide juridique de première ligne : l'aide juridique accordée sous la forme de renseignements pratiques,

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

**Projet de loi relative
à l'aide juridique (nouvel intitulé)**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Un article 446bis, rédigé comme suit, est inséré dans le Code judiciaire :

«Art. 446bis. — Les avocats assurent l'aide juridique de première ligne dans les permanences visées à l'article 508/5.

Ils assurent l'aide juridique de deuxième ligne visée à l'article 508/7.

L'Etat alloue, aux conditions visées à l'article 508/19, des indemnités aux avocats en raison des prestations accomplies au titre de l'aide juridique.»

Art. 3

Les articles 455 et 455bis du même Code sont abrogés.

Art. 4

Dans la deuxième partie du même Code, dans un livre IIIbis (nouveau) intitulé «De l'aide juridique de première et de deuxième ligne», sont insérées les dispositions suivantes :

«CHAPITRE Ier

Disposition générale

Art. 508/1

Pour l'application du présent livre, il faut entendre par :

1° aide juridique de première ligne : l'aide juridique accordée sous la forme de renseignements pratiques,

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

inlichtingen, juridische informatie, een juridisch advies of de verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie;

2º juridische tweedelijnsbijstand: de juridische bijstand die wordt verleend aan een natuurlijke persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand al dan niet in het kader van een procedure of bijstand bij een geding met inbegrip van de vertegenwoordiging in de zin van artikel 728;

3º commissie voor juridische bijstand: de commissie bedoeld in artikel 508/2;

4º bureau voor juridische bijstand: het bureau bedoeld in artikel 508/7;

5º organisatie voor juridische bijstand: elke organisatie die in een rechterlijk arrondissement juridische eerstelijnsbijstand verleent.

HOOFDSTUK II

Commissie voor juridische bijstand

Art. 508/2

§ 1. In elk rechterlijk arrondissement is er een commissie voor juridische bijstand. In het rechterlijk arrondissement Brussel zijn er twee commissies: de Nederlandse commissie voor juridische bijstand en de Franse commissie voor juridische bijstand.

De commissie voor juridische bijstand heeft rechts-persoonlijkheid en stelt haar huishoudelijk reglement op.

§ 2. De commissie heeft haar zetel in de hoofdplaats van het arrondissement of in enige andere plaats die zij aanwijst.

§ 3. De commissie is paritair samengesteld uit eensdeels vertegenwoordigers van de balie die worden aangewezen door de Orde van Advocaten van het betrokken rechterlijk arrondissement en anderdeels vertegenwoordigers van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en organisaties voor juridische bijstand.

De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd besluit de nadere regels van de samenstelling en de werking van de commissie.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie;

2º juridische tweedelijnsbijstand: de juridische bijstand die wordt verleend aan een natuurlijke persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand al dan niet in het kader van een procedure of bijstand bij een geding met inbegrip van de vertegenwoordiging in de zin van artikel 728;

3º commissie voor juridische bijstand: de commissie bedoeld in artikel 508/2;

4º bureau voor juridische bijstand: het bureau bedoeld in artikel 508/7;

5º organisatie voor juridische bijstand: elke organisatie die in een gerechtelijk arrondissement juridische eerstelijnsbijstand verleent.

HOOFDSTUK II

Commissie voor juridische bijstand

Art. 508/2

§ 1. In elk gerechtelijk arrondissement is er een commissie voor juridische bijstand. In het gerechtelijk arrondissement Brussel zijn er twee commissies: de Nederlandse commissie voor juridische bijstand en de Franse commissie voor juridische bijstand.

De commissie voor juridische bijstand heeft rechts-persoonlijkheid en stelt haar huishoudelijk reglement op.

§ 2. De commissie heeft haar zetel in de hoofdplaats van het arrondissement of in enige andere plaats die zij aanwijst.

§ 3. De commissie is paritair samengesteld uit eensdeels vertegenwoordigers van de balie die worden aangewezen door de Orde van Advocaten van het betrokken gerechtelijk arrondissement en anderdeels vertegenwoordigers van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en erkende organisaties voor juridische bijstand.

De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd besluit de nadere regels van erkenning van de organisaties voor juridische bijstand, de samenstelling en de werking van de commissie.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

d'information juridique, d'un avis juridique ou d'un renvoi vers une instance ou une organisation spécialisées;

2° aide juridique de deuxième ligne: l'aide juridique accordée à une personne physique sous la forme d'un avis juridique circonstancié ou l'assistance juridique dans le cadre ou non d'une procédure ou l'assistance dans le cadre d'un procès y compris la représentation au sens de l'article 728;

3° commission d'aide juridique: la commission visée à l'article 508/2;

4° bureau d'aide juridique: le bureau visé à l'article 508/7;

5° organisation d'aide juridique: toute organisation assurant une aide juridique de première ligne dans un arrondissement judiciaire.

CHAPITRE II

De la commission d'aide juridique

Art. 508/2

§ 1er. Il y a dans chaque arrondissement judiciaire une commission d'aide juridique. Dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles, il en existe deux: la commission d'aide juridique française et la commission d'aide juridique néerlandaise.

La commission d'aide juridique a la personnalité juridique et détermine son règlement d'ordre intérieur.

§ 2. La commission a son siège au chef-lieu de l'arrondissement ou en tout autre lieu désigné par elle.

§ 3. La commission est composée paritairement, d'une part, de représentants du barreau désignés par l'Ordre des avocats de l'arrondissement judiciaire concerné, et, d'autre part, de représentants des centres publics d'aide sociale et d'organisations d'aide juridique.

Le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les modalités de la composition et du fonctionnement de la commission.

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

d'information juridique, d'un premier avis juridique ou d'un renvoi vers une instance ou une organisation spécialisées;

2° aide juridique de deuxième ligne: l'aide juridique accordée à une personne physique sous la forme d'un avis juridique circonstancié ou l'assistance juridique dans le cadre ou non d'une procédure ou l'assistance dans le cadre d'un procès y compris la représentation au sens de l'article 728;

3° commission d'aide juridique: la commission visée à l'article 508/2;

4° bureau d'aide juridique: le bureau visé à l'article 508/7;

5° organisation d'aide juridique: toute organisation assurant une aide juridique de première ligne dans un arrondissement judiciaire.

CHAPITRE II

De la commission d'aide juridique

Art. 508/2

§ 1er. Il y a dans chaque arrondissement judiciaire une commission d'aide juridique. Dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles, il en existe deux: la commission d'aide juridique française et la commission d'aide juridique néerlandaise.

La commission d'aide juridique a la personnalité juridique et détermine son règlement d'ordre intérieur.

§ 2. La commission a son siège au chef-lieu de l'arrondissement ou en tout autre lieu désigné par elle.

§ 3. La commission est composée paritairement, d'une part, de représentants du barreau désignés par l'Ordre des avocats de l'arrondissement judiciaire concerné, et, d'autre part, de représentants des centres publics d'aide sociale et d'organisations d'aide juridique agréées.

Le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les modalités relatives à l'agrément des organisations d'aide juridique ainsi qu'à la composition et au fonctionnement de la commission.

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

Art. 508/3

De commissie voor juridische bijstand heeft tot taak:

1° de zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand van advocaten te organiseren en ervoor te zorgen dat die diensten indien nodig worden gedecentraliseerd;

2° het overleg en de coördinatie te bevorderen tussen de organisaties die in het rechterlijk arrondissement juridische eerstelijnsbijstand verlenen, en de doorverwijzing naar gespecialiseerde organisaties te vergemakkelijken zulks onder meer door het sluiten van overeenkomsten in de hand te werken;

3° te zorgen voor de verspreiding van informatie over het bestaan van en de toegangsvoorwaarden tot de juridische bijstand, in het bijzonder bij de sociaal meest kwetsbare groepen.

Die verspreiding geschiedt op de plaatsen waar de juridische bijstand wordt verleend evenals onder meer in de griffies, bij de parketten, de gerechtsdeurwaarders, in de gemeentebesturen en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het rechterlijk arrondissement;

4° de aanbevelingen te doen die zij nodig acht rekening houdend met de verslagen die bedoeld zijn in de artikelen 508/6 en 508/11, en die aanbevelingen en verslagen over te zenden aan de minister van Justitie.

Art. 508/4

Het Rijk kent een subsidie toe aan de commissies voor juridische bijstand op basis van objectieve criteria, vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

HOOFDSTUK III

Juridische eerstelijnsbijstand

Art. 508/5

§ 1. Onverminderd de door andere organisaties voor juridische bijstand verleende juridische eerstelijnsbijstand worden de zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand gehouden door advocaten.

De Orde van Advocaten stelt een lijst op met de advocaten die prestaties wensen te verrichten in het raam van de juridische eerstelijnsbijstand.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

Art. 508/3

De commissie voor juridische bijstand heeft tot taak:

1° de zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand van advocaten te organiseren en ervoor te zorgen dat die diensten indien nodig worden gedecentraliseerd;

2° het overleg en de coördinatie te bevorderen tussen de organisaties voor juridische bijstand, en de doorverwijzing naar gespecialiseerde organisaties te vergemakkelijken, zulks onder meer door het sluiten van overeenkomsten in de hand te werken;

3° te zorgen voor de verspreiding van informatie over het bestaan van en de toegangsvoorwaarden tot de juridische bijstand, in het bijzonder bij de sociaal meest kwetsbare groepen.

Die verspreiding geschiedt op de plaatsen waar de juridische bijstand wordt verleend evenals onder meer in de griffies, bij de parketten, de gerechtsdeurwaarders, in de gemeentebesturen en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het gerechtelijk arrondissement;

4° de aanbevelingen te doen die zij nodig acht rekening houdend met de verslagen die bedoeld zijn in de artikelen 508/6 en 508/11, en die aanbevelingen en verslagen over te zenden aan de minister van Justitie.

Art. 508/4

Het Rijk kent een subsidie toe aan de commissies voor juridische bijstand op basis van objectieve criteria, vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

HOOFDSTUK III

Juridische eerstelijnsbijstand

Art. 508/5

§ 1. Onverminderd de door andere organisaties voor juridische bijstand verleende juridische eerstelijnsbijstand worden de zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand gehouden door advocaten.

De Orde van Advocaten stelt jaarlijks een lijst op met de advocaten die prestaties wensen te verrichten in het raam van de juridische eerstelijnsbijstand.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

Art. 508/3

La commission d'aide juridique a pour mission :

1° d'organiser les permanences d'aide juridique de première ligne assurées par des avocats et de veiller à leur décentralisation si nécessaire;

2° de promouvoir la concertation et la coordination entre les organisations qui assurent l'aide juridique de première ligne dans l'arrondissement judiciaire et de faciliter le renvoi vers des organisations spécialisées entre autres en favorisant la conclusion de conventions;

3° de veiller à la diffusion spécialement auprès des groupes sociaux les plus vulnérables, d'informations relatives à l'existence et aux conditions d'accès à l'aide juridique.

Cette diffusion a lieu là où l'aide juridique est assurée ainsi que, notamment, dans les greffes, les parquets, chez les huissiers de justice, dans les administrations communales et les centres publics d'aide sociale de l'arrondissement judiciaire;

4° de formuler les recommandations qu'elle juge utiles sur la base des rapports visés aux articles 508/6 et 508/11 et transmettre ces recommandations et rapports au ministre de la Justice.

Art. 508/4

L'Etat alloue un subside aux commissions d'aide juridique sur base de critères objectifs fixés par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres.

CHAPITRE III

De l'aide juridique de première ligne

Art. 508/5

§ 1er. Sans préjudice de l'aide juridique de première ligne assurée par d'autres organisations d'aide juridique, les permanences d'aide juridique de première ligne sont assurées par des avocats.

L'Ordre des avocats inscrit sur une liste les avocats désireux d'accomplir des prestations au titre de l'aide juridique de première ligne.

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

Art. 508/3

La commission d'aide juridique a pour mission :

1° d'organiser les permanences d'aide juridique de première ligne assurées par des avocats et de veiller à leur décentralisation si nécessaire;

2° de promouvoir la concertation et la coordination entre les organisations d'aide juridique et de faciliter le renvoi vers des organisations spécialisées entre autres en favorisant la conclusion de conventions;

3° de veiller à la diffusion, spécialement auprès des groupes sociaux les plus vulnérables, d'informations relatives à l'existence et aux conditions d'accès à l'aide juridique.

Cette diffusion a lieu là où l'aide juridique est assurée ainsi que, notamment, dans les greffes, les parquets, chez les huissiers de justice, dans les administrations communales et les centres publics d'aide sociale de l'arrondissement judiciaire;

4° de formuler les recommandations qu'elle juge utiles sur la base des rapports visés aux articles 508/6 et 508/11 et transmettre ces recommandations et rapports au ministre de la Justice.

Art. 508/4

L'État alloue un subside aux commissions d'aide juridique sur la base de critères objectifs fixés par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres.

CHAPITRE III

De l'aide juridique de première ligne

Art. 508/5

§ 1er. Sans préjudice de l'aide juridique de première ligne assurée par d'autres organisations d'aide juridique, les permanences d'aide juridique de première ligne sont assurées par des avocats.

L'Ordre des avocats inscrit un fois l'an sur une liste les avocats désireux d'accomplir des prestations au titre de l'aide juridique de première ligne.

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

De lijst vermeldt de specialismen die de advocaten opgeven en die zij staven of waarvoor zij zich ertoe verbinden een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of de in artikel 488 bedoelde overheden wordt georganiseerd.

Tegen de weigering tot inschrijving op de lijst kan beroep worden ingesteld overeenkomstig artikel 469bis.

De Orde zendt de lijst van de advocaten over naar de commissie voor juridische bijstand.

§ 2. Om de verleende juridische bijstand te dekken, zal aan de aanvrager een vaste bijdrage worden gevraagd die de Koning vaststelt nadat Hij het advies heeft ingewonnen van de in artikel 488 bedoelde overheden. Die bijdrage is niet verschuldigd door de personen wier inkomsten onvoldoende zijn noch door de met hen gelijkgestelde personen.

De Koning bepaalt bij een in de Ministerraad overlegd besluit het bedrag van die inkomsten, welke bewijsstukken moeten worden overgelegd en wie de gelijkgestelde personen zijn.

De controle op het feit of is voldaan aan de voorwaarden inzake kosteloosheid van de juridische eerstelijnsbijstand geschiedt door de advocaat.

§ 3. Indien de doorverwijzing naar een organisatie voor juridische bijstand of naar de juridische tweedelijnsbijstand aangewezen lijkt, wordt zulks onmiddellijk medegedeeld aan de aanvrager. De organisatie of het bureau voor juridische bijstand bepaald in artikel 508/7 worden hiervan onverwijd in kennis gesteld.

§ 4. De Orde van Advocaten ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische eerstelijnsbijstand.

Ingeval van tekortkoming kan de Raad van de Orde met een met redenen omklede beslissing een advocaat schrappen van de in § 1, bedoelde lijst, volgens de bij de artikelen 465 tot 469 bepaalde procedure.

Art. 508/6

Onverminderd de regels inzake beroepsgeheim, zijn de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen ertoe gehouden om, volgens de nadere regels die door de minister van Justitie worden vastgesteld

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

De lijst vermeldt de voorkeurmateries die de advocaten opgeven en die zij staven of waarvoor zij zich ertoe verbinden een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of de in artikel 488 bedoelde overheden wordt georganiseerd.

Tegen de weigering tot inschrijving op de lijst kan beroep worden ingesteld overeenkomstig artikel 469bis.

De Orde zendt de lijst van de advocaten over naar de commissie voor juridische bijstand.

§ 2. Om de verleende juridische bijstand te dekken, zal aan de aanvrager een vaste bijdrage worden gevraagd die de Koning vaststelt nadat Hij het advies heeft ingewonnen van de in artikel 488 bedoelde overheden. Die bijdrage is niet verschuldigd door de personen wier inkomsten onvoldoende zijn noch door de met hen gelijkgestelde personen.

De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd besluit het bedrag van die inkomsten, welke bewijsstukken moeten worden overgelegd en wie de gelijkgestelde personen zijn.

De controle op het feit of is voldaan aan de voorwaarden inzake kosteloosheid van de juridische eerstelijnsbijstand geschiedt door de advocaat.

§ 3. Indien de doorverwijzing naar een organisatie voor juridische bijstand of naar de juridische tweedelijnsbijstand aangewezen lijkt, wordt zulks onmiddellijk medegedeeld aan de aanvrager. De organisatie of het bureau voor juridische bijstand (...) worden hiervan onverwijd in kennis gesteld.

§ 4. De Orde van Advocaten ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische eerstelijnsbijstand.

Ingeval van tekortkoming kan de Raad van de Orde met een met redenen omklede beslissing een advocaat schrappen van de in § 1 bedoelde lijst, volgens de bij de artikelen 465 tot 469 bepaalde procedure.

Art. 508/6

Onverminderd de regels inzake beroepsgeheim, zijn de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen ertoe gehouden om, volgens de nadere regels die door de minister van Justitie worden vastgesteld

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

La liste mentionne les orientations que les avocats déclarent et qu'ils justifient ou pour lesquelles ils s'engagent à suivre une formation organisée par le Conseil de l'Ordre ou les autorités visées à l'article 488.

Le refus d'inscription sur la liste est susceptible d'appel conformément à l'article 469bis.

L'Ordre transmet la liste des avocats à la commission d'aide juridique.

§ 2. Une contribution forfaitaire, fixée par le Roi après avoir consulté les autorités visées à l'article 488, sera réclamée au demandeur pour couvrir l'aide juridique accordée. Cette contribution n'est pas due par les personnes dont les ressources sont insuffisantes et par les personnes y assimilées.

Le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, le montant de ces ressources, les pièces justificatives à présenter, ainsi que les personnes y assimilées.

L'avocat vérifie si les conditions de gratuité de l'aide juridique de première ligne sont remplies.

§ 3. Lorsque le renvoi vers une organisation d'aide juridique ou vers l'aide juridique de deuxième ligne s'avère indiqué, le demandeur en est immédiatement informé. L'organisation ou le bureau d'aide juridique visé à l'article 508/7 en est informé sans délai.

§ 4. L'Ordre des avocats contrôle la qualité des prestations effectuées par les avocats au titre de l'aide juridique de première ligne.

En cas de manquement, le Conseil de l'Ordre peut, par décision motivée, radier un avocat de la liste visée au § 1er, selon la procédure prévue aux articles 465 à 469.

Art. 508/6

Sans préjudice des règles relatives au secret professionnel, les avocats assurant l'aide juridique de première ligne sont tenus d'adresser à la commission d'aide juridique un rapport annuel portant sur les

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

La liste mentionne les orientations que les avocats déclarent et qu'ils justifient ou pour lesquelles ils s'engagent à suivre une formation organisée par le Conseil de l'Ordre ou les autorités visées à l'article 488.

Le refus d'inscription sur la liste est susceptible d'appel conformément à l'article 469bis.

L'Ordre transmet la liste des avocats à la commission d'aide juridique.

§ 2. Une contribution forfaitaire, fixée par le Roi après avoir consulté les autorités visées à l'article 488, sera réclamée au demandeur pour couvrir l'aide juridique accordée. Cette contribution n'est pas due par les personnes dont les ressources sont insuffisantes et par les personnes y assimilées.

Le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, le montant de ces ressources, les pièces justificatives à présenter, ainsi que les personnes y assimilées.

L'avocat vérifie si les conditions de gratuité de l'aide juridique de première ligne sont remplies.

§ 3. Lorsque le renvoi vers une organisation d'aide juridique ou vers l'aide juridique de deuxième ligne s'avère indiqué, le demandeur en est immédiatement informé. L'organisation ou le bureau d'aide juridique (...) en est informé sans délai.

§ 4. L'Ordre des avocats contrôle la qualité des prestations effectuées par les avocats au titre de l'aide juridique de première ligne.

En cas de manquement, le Conseil de l'Ordre peut, par décision motivée, radier un avocat de la liste visée au § 1er, selon la procédure prévue aux articles 465 à 469.

Art. 508/6

Sans préjudice des règles relatives au secret professionnel, les avocats assurant l'aide juridique de première ligne sont tenus d'adresser à la commission d'aide juridique un rapport annuel portant sur les

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

in overleg met de in artikel 488 bedoelde overheden, aan de commissie voor juridische bijstand een jaarverslag over te zenden over hun prestaties in dat verband.

Zij doen aan het bureau beknopt verslag over de consultaties die zij hebben gegeven.

HOOFDSTUK IV

**Gedeeltelijk of volledig kosteloze
juridische tweedelijnsbijstand**

Afdeling I

Organisatie

Art. 508/7

Bij elke balie stelt de Raad van de Orde van Advocaten een bureau voor juridische bijstand in volgens de nadere regels en de voorwaarden die hij bepaalt.

Het bureau heeft onder meer tot taak om wachtdiensten te organiseren.

De Orde van Advocaten stelt een lijst op met de advocaten die in hoofdzaak of in bijkomende orde prestaties wensen te verrichten in het raam van de door het bureau georganiseerde juridische tweedelijnsbijstand.

De lijst vermeldt de specialismen die de advocaten opgeven en die zij staven of waarvoor zij zich ertoe verbinden een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of de in de artikel 488 bedoelde overheden wordt georganiseerd.

Tegen de weigering tot inschrijving op de lijst kan beroep worden ingesteld overeenkomstig artikel 469bis.

Het bureau zendt de lijst van de advocaten over aan de commissie voor juridische bijstand.

Art. 508/8

De Orde van Advocaten ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand.

In geval van tekortkoming kan de Raad van de Orde van Advocaten met een met redenen omklede

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

in overleg met de in artikel 488 bedoelde overheden, aan de commissie voor juridische bijstand een jaarverslag over te zenden over hun prestaties in dat verband.

Zij doen aan het bureau beknopt verslag over de consulten die zij hebben gegeven.

HOOFDSTUK IV

**Gedeeltelijk of volledig kosteloze
juridische tweedelijnsbijstand**

Afdeling I

Organisatie

Art. 508/7

Bij elke balie stelt de Raad van de Orde van Advocaten een bureau voor juridische bijstand in volgens de nadere regels en de voorwaarden die hij bepaalt.

Het bureau heeft onder meer tot taak om wachtdiensten te organiseren.

De Orde van Advocaten stelt jaarlijks een lijst op met de advocaten die in hoofdzaak of in bijkomende orde prestaties wensen te verrichten in het raam van de door het bureau georganiseerde juridische tweedelijnsbijstand.

De lijst vermeldt de voorkeurmateries die de advocaten opgeven en die zij staven of waarvoor zij zich ertoe verbinden een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of de in de artikel 488 bedoelde overheden wordt georganiseerd.

Tegen de weigering tot inschrijving op de lijst kan beroep worden ingesteld overeenkomstig artikel 469bis.

Het bureau zendt de lijst van de advocaten over aan de commissie voor juridische bijstand.

Art. 508/8

De Orde van Advocaten ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand.

In geval van tekortkoming kan de Raad van de Orde van Advocaten met een met redenen omklede

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

prestations accomplies à ce titre selon les modalités établies par le ministre de la Justice en concertation avec les autorités visées à l'article 488.

Ils font un rapport succinct au bureau des consultations qu'ils ont données.

CHAPITRE IV

**De l'aide juridique de deuxième ligne
partiellement ou entièrement gratuite**

Section Ire

De l'organisation

Art. 508/7

Au sein de chaque barreau, le Conseil de l'Ordre des avocats établit un bureau d'aide juridique selon les modalités et les conditions qu'il détermine.

Le bureau a notamment pour mission d'organiser des services de garde.

L'Ordre des avocats inscrit sur une liste les avocats désireux d'accomplir à titre principal ou à titre accessoire des prestations au titre de l'aide juridique de deuxième ligne organisée par le bureau.

La liste mentionne les orientations que les avocats déclarent et qu'ils justifient ou pour lesquelles ils s'engagent à suivre une formation organisée par le Conseil de l'Ordre ou les autorités visées à l'article 488.

Le refus d'inscription sur la liste est susceptible d'appel conformément à l'article 469bis.

Le bureau transmet la liste des avocats à la commission d'aide juridique.

Art. 508/8

L'Ordre des avocats contrôle la qualité des prestations effectuées par les avocats au titre de l'aide juridique de deuxième ligne.

En cas de manquement, le Conseil de l'Ordre peut par décision motivée radier un avocat de la liste visée

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

prestations accomplies à ce titre selon les modalités établies par le ministre de la Justice en concertation avec les autorités visées à l'article 488.

Ils font un rapport succinct au bureau des consultations qu'ils ont données.

CHAPITRE IV

**De l'aide juridique de deuxième ligne
partiellement ou entièrement gratuite**

Section Ire

De l'organisation

Art. 508/7

Au sein de chaque barreau, le Conseil de l'Ordre des avocats établit un bureau d'aide juridique selon les modalités et les conditions qu'il détermine.

Le bureau a notamment pour mission d'organiser des services de garde.

L'Ordre des avocats inscrit une fois l'an sur une liste les avocats désireux d'accomplir à titre principal ou à titre accessoire des prestations au titre de l'aide juridique de deuxième ligne organisée par le bureau.

La liste mentionne les orientations que les avocats déclarent et qu'ils justifient ou pour lesquelles ils s'engagent à suivre une formation organisée par le Conseil de l'Ordre ou les autorités visées à l'article 488.

Le refus d'inscription sur la liste est susceptible d'appel conformément à l'article 469bis.

Le bureau transmet la liste des avocats à la commission d'aide juridique.

Art. 508/8

L'Ordre des avocats contrôle la qualité des prestations effectuées par les avocats au titre de l'aide juridique de deuxième ligne.

En cas de manquement, le Conseil de l'Ordre peut par décision motivée radier un avocat de la liste visée

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

beslissing een advocaat schrappen van de in artikel 508⁷ bedoelde lijst, volgens de bij de artikelen 465 tot 469 bepaalde procedure.

Art. 508/9

§ 1. Voor het verkrijgen van gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand verwijzen de personen die de juridische eerstelijnsbijstand verlenen de aanvrager door naar het bureau.

Het bureau wijst een advocaat aan, die de aanvrager heeft gekozen op de in artikel 508⁷ bedoelde lijst. Het bureau stelt de advocaat in kennis van zijn aanwijzing.

De advocaat wiens naam op de lijst voorkomt en tot wie een rechtzoekende zich heeft gewend zonder zich eerst bij het bureau aan te melden, vraagt aan het bureau de toestemming om aan zijn cliënt de juridische tweedelijnsbijstand te verlenen, indien hij van oordeel is dat deze aanspraak kan maken op gedeeltelijke of volledige kosteloosheid. De advocaat zendt de in artikel 508/13 bedoelde stukken over aan het bureau.

In spoedeisende gevallen mag de persoon die geen advocaat heeft zich rechtstreeks tot de advocaat van de wachtdienst wenden. Die advocaat verleent hem juridische bijstand en vraagt aan het bureau bevestiging van zijn aanwijzing.

§ 2. Een advocaat die optreedt met toepassing van dit hoofdstuk, mag zich in geen geval rechtstreeks tot de rechthebbende richten met het oog op de betaling van de honoraria en kosten, tenzij het bureau hem in spoedeisende gevallen toestemming verleent om voorschotten te innen.

Art. 508/10

Wanneer de begunstigde de taal van de procedure niet spreekt, stelt het bureau hem in de mate van het mogelijke een advocaat voor die zijn taal spreekt of een andere taal die hij begrijpt.

Art. 508/11

De advocaten moeten geregeld aan het bureau verslag doen, op de wijze die door de minister van Justi-

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

beslissing een advocaat schrappen van de in artikel 508/7 bedoelde lijst, volgens de bij de artikelen 465 tot 469 bepaalde procedure.

Art. 508/9

§ 1. Voor het verkrijgen van gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand verwijzen de personen die de juridische eerstelijnsbijstand verlenen de aanvrager door naar het bureau.

Het bureau wijst een advocaat aan, die de aanvrager heeft gekozen op de in artikel 508/7 bedoelde lijst. Het bureau stelt de advocaat in kennis van zijn aanwijzing.

De advocaat wiens naam op de lijst voorkomt en tot wie een rechtzoekende zich heeft gewend zonder zich eerst bij het bureau aan te melden, vraagt aan het bureau de toestemming om aan zijn cliënt de juridische tweedelijnsbijstand te verlenen, indien hij van oordeel is dat deze aanspraak kan maken op gedeeltelijke of volledige kosteloosheid. De advocaat zendt de in artikel 508/13 bedoelde stukken over aan het bureau.

In spoedeisende gevallen mag de persoon die geen advocaat heeft zich rechtstreeks tot de advocaat van de wachtdienst wenden. Die advocaat verleent hem juridische bijstand en vraagt aan het bureau bevestiging van zijn aanwijzing.

§ 2. Een advocaat die optreedt met toepassing van dit hoofdstuk, mag zich in geen geval rechtstreeks tot de rechthebbende richten met het oog op de betaling van de honoraria en kosten, tenzij het bureau hem in spoedeisende gevallen toestemming verleent om voorschotten te innen.

Art. 508/10

Wanneer de begunstigde de taal van de procedure niet spreekt, stelt het bureau hem voor zover mogelijk een advocaat voor die zijn taal spreekt of een andere taal die hij begrijpt en bij ontstentenis hiervan een tolk, overeenkomstig de bepalingen van artikel 184bis van het Wetboek van strafvordering, ongeacht de aard van de procedure.

Art. 508/11

De advocaten moeten geregeld aan het bureau verslag doen, op de wijze die door de minister van Justi-

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

à l'article 508⁷ selon la procédure visée aux articles 465 à 469.

Art. 508/9

§ 1er. Pour l'obtention d'une aide juridique de deuxième ligne partiellement ou entièrement gratuite, les personnes accordant l'aide juridique de première ligne renvoient le demandeur vers le bureau.

Le bureau désigne un avocat que le demandeur aura choisi sur la liste visée à l'article 508⁷. Le bureau informe l'avocat de sa désignation.

L'avocat dont le nom figure sur la liste et auquel un justiciable se sera adressé directement sans passer par le bureau, demande au bureau l'autorisation d'accorder l'aide juridique de deuxième ligne à son client, lorsqu'il estime que celui-ci peut bénéficier de la gratuité complète ou partielle. L'avocat fait parvenir au bureau les pièces visées à l'article 508/13.

En cas d'urgence, la personne qui n'a pas d'avocat peut s'adresser directement à l'avocat du service de garde. Cet avocat lui assure l'aide juridique et demande au bureau la confirmation de sa désignation.

§ 2. Un avocat qui intervient en application du présent chapitre ne peut en aucun cas s'adresser directement au bénéficiaire en vue du paiement des frais et honoraires, à moins que le bureau ne l'autorise à percevoir des provisions en cas d'urgence.

Art. 508/10

Lorsque le bénéficiaire ne parle pas la langue de la procédure, le bureau lui propose dans la mesure du possible un avocat parlant sa langue ou une autre langue qu'il comprend.

Art. 508/11

Les avocats sont tenus de faire régulièrement rapport au bureau selon les modalités établies par le

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

à l'article 508/7 selon la procédure visée aux articles 465 à 469.

Art. 508/9

§ 1er. Pour l'obtention d'une aide juridique de deuxième ligne partiellement ou entièrement gratuite, les personnes accordant l'aide juridique de première ligne renvoient le demandeur vers le bureau.

Le bureau désigne un avocat que le demandeur aura choisi sur la liste visée à l'article 508/7. Le bureau informe l'avocat de sa désignation.

L'avocat dont le nom figure sur la liste et auquel un justiciable se sera adressé directement sans passer par le bureau demande au bureau l'autorisation d'accorder l'aide juridique de deuxième ligne à son client lorsqu'il estime que celui-ci peut bénéficier de la gratuité complète ou partielle. L'avocat fait parvenir au bureau les pièces visées à l'article 508/13.

En cas d'urgence, la personne qui n'a pas d'avocat peut s'adresser directement à l'avocat du service de garde. Cet avocat lui assure l'aide juridique et demande au bureau la confirmation de sa désignation.

§ 2. Un avocat qui intervient en application du présent chapitre ne peut en aucun cas s'adresser directement au bénéficiaire en vue du paiement des frais et honoraires, à moins que le bureau ne l'autorise à percevoir des provisions en cas d'urgence.

Art. 508/10

Lorsque le bénéficiaire ne parle pas la langue de la procédure, le bureau lui propose dans la mesure du possible un avocat parlant sa langue ou une autre langue qu'il comprend et, à défaut, un interprète, conformément aux dispositions de l'article 184bis du Code d'instruction criminelle, quelle que soit la nature de la procédure.

Art. 508/11

Les avocats sont tenus de faire régulièrement rapport au bureau selon les modalités établies par le

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

tie wordt bepaald in overleg met de in artikel 488 bedoelde overheden.

Het bureau zendt jaarlijks een verslag inzake de werking van de juridische tweedelijnsbijstand over aan de commissie voor juridische bijstand en aan de minister van Justitie, op de wijze die deze laatste bepaalt.

Art. 508/12

Behalve in spoedeisende gevallen of wanneer het bureau er uitdrukkelijk mee heeft ingestemd, is het de advocaten verboden juridische tweedelijnsbijstand te verlenen voor de zaken waarin ze zijn opgetreden in het raam van de in artikel 508⁴ bedoelde juridische eerstelijnsbijstand.

Afdeling II

*Toekenning van de gedeeltelijke
of volledige kosteloosheid*

Art. 508/13

De juridische tweedelijnsbijstand kan gedeeltelijk of volledig kosteloos zijn voor wie over onvoldoende inkomsten beschikt en voor de met hen gelijkgestelde personen.

De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd besluit het bedrag van die inkomsten, de over te leggen bewijsstukken en wie gelijkgesteld wordt met de personen met onvoldoende inkomsten.

Het bureau gaat na of voldaan is aan de voorwaarden inzake kosteloosheid.

Art. 508/14

De aanvraag tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid wordt mondeling of schriftelijk gedaan door de aanvrager of zijn advocaat wiens naam voorkomt op de lijst bedoeld in artikel 508/7.

Behalve in spoedeisende gevallen worden alle in artikel 508/13 bedoelde bewijsstukken bij de aanvraag gevoegd.

In spoedeisende gevallen kan door het bureau het voordeel van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid voorlopig worden toegekend aan de aanvrager.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

tie wordt bepaald in overleg met de in artikel 488 bedoelde overheden.

Het bureau zendt jaarlijks een verslag inzake de werking van de juridische tweedelijnsbijstand over aan de commissie voor juridische bijstand en aan de minister van Justitie, op de wijze die deze laatste bepaalt.

Art. 508/12

Behalve in spoedeisende gevallen of wanneer het bureau er uitdrukkelijk mee heeft ingestemd, is het de advocaten verboden juridische tweedelijnsbijstand te verlenen voor de zaken waarin ze zijn opgetreden in het raam van de in artikel 508/4 bedoelde juridische eerstelijnsbijstand.

Afdeling II

*Toekenning van de gedeeltelijke
of volledige kosteloosheid*

Art. 508/13

De juridische tweedelijnsbijstand kan gedeeltelijk of volledig kosteloos zijn voor wie over onvoldoende inkomsten beschikt en voor de met hen gelijkgestelde personen.

De Koning bepaalt bij een in Ministerraad overlegd besluit het bedrag van die inkomsten, de over te leggen bewijsstukken en wie gelijkgesteld wordt met de personen met onvoldoende inkomsten.

Het bureau gaat na of voldaan is aan de voorwaarden inzake kosteloosheid.

Het bureau bewaart een afschrift van de stukken.

Art. 508/14

De aanvraag tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid wordt mondeling of schriftelijk gedaan door de aanvrager of zijn advocaat wiens naam voorkomt op de lijst bedoeld in artikel 508/7.

Behalve in spoedeisende gevallen worden alle in artikel 508/13 bedoelde bewijsstukken bij de aanvraag gevoegd.

In spoedeisende gevallen kan door het bureau het voordeel van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid voorlopig worden toegekend aan de aanvrager.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

ministre de la Justice en concertation avec les autorités visées à l'article 488.

Le bureau transmet annuellement un rapport sur le fonctionnement de l'aide juridique de deuxième ligne à la commission d'aide juridique et au ministre de la Justice selon les modalités établies par celui-ci.

Art. 508/12

Sauf en cas d'urgence ou d'accord exprès du bureau, il est interdit aux avocats d'accorder une aide juridique de deuxième ligne dans les affaires pour lesquelles ils sont intervenus au titre de l'aide juridique de première ligne visée à l'article 508⁴.

Section II

*Du bénéfice de la gratuité
complète ou partielle*

Art. 508/13

L'aide juridique de deuxième ligne peut être partiellement ou entièrement gratuite pour les personnes dont les ressources sont insuffisantes ou pour les personnes y assimilées.

Le Roi détermine par arrêté délibéré en Conseil des ministres le montant de ces ressources, les pièces justificatives à produire ainsi que les personnes assimilées à celles dont les ressources sont insuffisantes.

Le bureau vérifie si les conditions de gratuité sont remplies.

Art. 508/14

La demande tendant au bénéfice de la gratuité complète ou partielle est introduite verbalement ou par écrit par le demandeur ou son avocat figurant sur la liste visée à l'article 508/7.

Sauf en cas d'urgence, toutes les pièces justificatives visées à l'article 508/13 sont jointes à la demande.

En cas d'urgence, le bénéfice de la gratuité totale ou partielle peut être accordé provisoirement au demandeur par le bureau. Dans ce cas, le bureau fixe le délai

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

ministre de la Justice en concertation avec les autorités visées à l'article 488.

Le bureau transmet annuellement un rapport sur le fonctionnement de l'aide juridique de deuxième ligne à la commission d'aide juridique et au ministre de la Justice selon les modalités établies par celui-ci.

Art. 508/12

Sauf en cas d'urgence ou d'accord exprès du bureau, il est interdit aux avocats d'accorder une aide juridique de deuxième ligne dans les affaires pour lesquelles ils sont intervenus au titre de l'aide juridique de première ligne visée à l'article 508/4.

Section II

*Du bénéfice de la gratuité
complète ou partielle*

Art. 508/13

L'aide juridique de deuxième ligne peut être partiellement ou entièrement gratuite pour les personnes dont les ressources sont insuffisantes ou pour les personnes y assimilées.

Le Roi détermine par arrêté délibéré en Conseil des ministres le montant de ces ressources, les pièces justificatives à produire ainsi que les personnes assimilées à celles dont les ressources sont insuffisantes.

Le bureau vérifie si les conditions de gratuité sont remplies.

Le bureau conserve une copie des pièces.

Art. 508/14

La demande tendant au bénéfice de la gratuité complète ou partielle est introduite verbalement ou par écrit par le demandeur ou son avocat figurant sur la liste visée à l'article 508/7.

Sauf en cas d'urgence, toutes les pièces justificatives visées à l'article 508/13 sont jointes à la demande.

En cas d'urgence, le bénéfice de la gratuité complète ou partielle peut être accordé provisoirement au demandeur par le bureau. Dans ce cas, le

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

In dat geval bepaalt het bureau de termijn voor het indienen van de in artikel 508/13 bedoelde bewijsstukken.

Het bureau oordeelt op stukken bij zijn beslissing over de aanvraag tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid. De aanvrager of, in voorkomend geval, zijn advocaat, wordt gehoord op zijn verzoek of indien het bureau dat nodig acht.

Kennelijk ongegronde aanvragen worden geweigerd.

Art. 508/15

Behoudens in spoedeisende gevallen wordt aan de aanvrager en, in voorkomend geval, aan zijn advocaat kennis gegeven van de beslissing binnen vijftien dagen na de aanvraag.

Elke beslissing tot weigering wordt met redenen omkleed.

De kennisgeving ervan moet nuttige informatie bevatten om het beroep bepaald bij artikel 508/16 in te stellen.

Art. 508/16

De aanvrager kan beroep instellen bij de arbeidsrechtbank tegen een beslissing tot weigering.

Het beroep wordt overeenkomstig artikel 704 ingeleid bij verzoekschrift, binnen de maand na de in artikel 508/15 bedoelde kennisgeving.

Art. 508/17

Zo de aanvrager gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand is toegekend en hij een verzoek tot rechtsbijstand wenst in te dienen, zendt zijn advocaat de voor de toekenning van de juridische bijstand ingediende stukken onverwijld over aan de bevoegde rechtbank.

Art. 508/18

Het bureau kan een einde maken aan de juridische tweedelijnsbijstand wanneer de begunstigde niet langer voldoet aan de voorwaarden bepaald bij artikel 508/13 of wanneer hij kennelijk geen medewerking verleent bij de verdediging van zijn belangen.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

In dat geval bepaalt het bureau de termijn voor het indienen van de in artikel 508/13 bedoelde bewijsstukken.

Het bureau oordeelt op stukken bij zijn beslissing over de aanvraag tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid. De aanvrager of, in voorkomend geval, zijn advocaat, wordt gehoord op zijn verzoek of indien het bureau dat nodig acht.

Kennelijk ongegronde aanvragen worden geweigerd.

Art. 508/15

Behoudens in spoedeisende gevallen wordt aan de aanvrager en, in voorkomend geval, aan zijn advocaat kennis gegeven van de beslissing binnen vijftien dagen na de aanvraag.

Elke beslissing tot weigering wordt met redenen omkleed.

De kennisgeving ervan moet nuttige informatie bevatten om het beroep bepaald bij artikel 508/16 in te stellen.

Art. 508/16

De aanvrager kan binnen een maand na de in artikel 508/15 bedoelde kennisgeving beroep instellen bij de arbeidsrechtbank tegen een beslissing tot weigering.

Art. 508/17

Zo de aanvrager gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand is toegekend en hij een verzoek tot rechtsbijstand wenst in te dienen, zendt zijn advocaat de voor de toekenning van de juridische bijstand ingediende stukken onverwijld over aan de bevoegde rechtbank.

Art. 508/18

Het bureau kan een einde maken aan de juridische tweedelijnsbijstand wanneer de begunstigde niet langer voldoet aan de voorwaarden bepaald bij artikel 508/13 of wanneer hij kennelijk geen medewerking verleent bij de verdediging van zijn belangen.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

dans lequel le demandeur doit produire les pièces justificatives visées à l'article 508/13.

Pour statuer sur la demande de la gratuité complète ou partielle, le bureau se prononce sur pièces. Le demandeur ou, le cas échéant, son avocat, est entendu à sa demande ou lorsque le bureau l'estime nécessaire.

Les demandes manifestement mal fondées sont rejetées.

Art. 508/15

Sauf en cas d'urgence, le demandeur et, le cas échéant, son avocat, est informé de la décision du bureau dans les quinze jours de la demande.

Toute décision de refus est motivée.

Sa notification doit contenir les informations utiles pour introduire le recours prévu à l'article 508/16.

Art. 508/16

Le demandeur peut former un recours auprès du tribunal du travail contre une décision de refus.

Le recours est introduit par requête conformément à l'article 704 dans le mois de la notification prévue à l'article 508/15.

Art. 508/17

Si le demandeur a obtenu l'aide juridique entièrement ou partiellement gratuite et souhaite introduire une requête tendant à l'assistance judiciaire, son avocat transmet sans délai les pièces produites pour l'octroi de l'aide juridique au tribunal compétent.

Art. 508/18

Le bureau peut mettre fin à l'aide juridique de deuxième ligne lorsque le bénéficiaire ne satisfait plus aux conditions prévues à l'article 508/13 ou lorsque le bénéficiaire ne collabore manifestement pas à la défense de ses intérêts.

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

bureau fixe le délai dans lequel le demandeur doit produire les pièces justificatives visées à l'article 508/13.

Pour statuer sur la demande de la gratuité complète ou partielle, le bureau se prononce sur pièces. Le demandeur ou, le cas échéant, son avocat, est entendu à sa demande ou lorsque le bureau l'estime nécessaire.

Les demandes manifestement mal fondées sont rejetées.

Art. 508/15

Sauf en cas d'urgence, le demandeur et, le cas échéant, son avocat, est informé de la décision du bureau dans les quinze jours de la demande.

Toute décision de refus est motivée.

Sa notification doit contenir les informations utiles pour introduire le recours prévu à l'article 508/16.

Art. 508/16

Le demandeur peut, dans le mois de la notification prévue à l'article 508/15, former un recours auprès du tribunal du travail contre une décision de refus.

[...]

Art. 508/17

Si le demandeur a obtenu l'aide juridique entièrement ou partiellement gratuite et souhaite introduire une requête tendant à l'assistance judiciaire, son avocat transmet sans délai les pièces produites pour l'octroi de l'aide juridique au tribunal compétent.

Art. 508/18

Le bureau peut mettre fin à l'aide juridique de deuxième ligne lorsque le bénéficiaire ne satisfait plus aux conditions prévues à l'article 508/13 ou lorsque le bénéficiaire ne collabore manifestement pas à la défense de ses intérêts.

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

De advocaat dient daartoe een gemotiveerd verzoek in bij het bureau.

Het bureau geeft de begunstigde kennis van het verzoek en nodigt hem uit zijn opmerkingen te maken.

Elke beslissing tot ontheffing wordt bij een ter post aangetekende brief ter kennis van de begunstigde gebracht. Tegen die beslissing kan beroep worden ingesteld.

De artikelen 508/15 en 508/16 zijn van toepassing.

HOOFDSTUK V

De vergoeding van de advocaten

Art. 508/19

§ 1. De advocaten belast met de gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand doen verslag aan het bureau over elke behandelde zaak waarvoor zij in dit raam prestaties hebben verricht.

Het bureau kent voor die prestaties aan de advocaten punten toe en het doet hierover verslag aan de stafhouder.

De stafhouder deelt het totaal van de punten van de balie mee aan de in artikel 488 bedoelde overheden die het totaal van de punten van alle balies meedelen aan de minister van Justitie.

§ 2. Zodra hij de mededeling heeft ontvangen van de informatie bedoeld in § 1, kan de minister van Justitie een controle laten uitvoeren op de wijze die hij bepaalt na raadpleging van de in artikel 488 bedoelde overheden. Hij gelast de betaling van de vergoeding aan die overheden die via de Ordes van Advocaten voor de verdeling ervan zorgen.

HOOFDSTUK VI

**Terugvordering van de riksvergoeding
Recht van de advocaat op de volledige
betaling van honoraria en kosten**

Art. 508/20

§ 1. De vergoeding verleend voor de juridische tweedelijnsbijstand kan door de Schatkist worden

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

De advocaat dient daartoe een gemotiveerd verzoek in bij het bureau.

Het bureau geeft de begunstigde kennis van het verzoek en nodigt hem uit zijn opmerkingen te maken.

Elke beslissing tot ontheffing wordt bij een ter post aangetekende brief ter kennis van de begunstigde gebracht. Tegen die beslissing kan beroep worden ingesteld.

De artikelen 508/15 en 508/16 zijn van toepassing.

HOOFDSTUK V

De vergoeding van de advocaten

Art. 508/19

§ 1. De advocaten belast met de gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand doen verslag aan het bureau over elke behandelde zaak waarvoor zij in dit raam prestaties hebben verricht.

Het bureau kent voor die prestaties aan de advocaten punten toe en het doet hierover verslag aan de stafhouder.

De stafhouder deelt het totaal van de punten van de balie mee aan de in artikel 488 bedoelde overheden die het totaal van de punten van alle balies meedelen aan de minister van Justitie.

§ 2. Zodra hij de mededeling heeft ontvangen van de informatie bedoeld in § 1, kan de minister van Justitie een controle laten uitvoeren op de wijze die hij bepaalt na raadpleging van de in artikel 488 bedoelde overheden. Hij gelast de betaling van de vergoeding aan die overheden die via de Ordes van Advocaten voor de verdeling ervan zorgen.

HOOFDSTUK VI

**Terugvordering van de riksvergoeding
Recht van de advocaat op de volledige
betaling van honoraria en kosten**

Art. 508/20

§ 1. Onverminderd strafrechtelijke sancties kan de vergoeding verleend voor de juridische tweedelijns-

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

A cette fin, l'avocat dépose une requête motivée au bureau.

Le bureau porte la requête à la connaissance du bénéficiaire et l'invite à formuler ses observations.

Toute décision de mettre fin à l'aide octroyée est communiquée par lettre recommandée à la poste au bénéficiaire. Cette décision est susceptible de recours.

Les articles 508/15 et 508/16 sont d'application.

CHAPITRE V

L'indemnisation des avocats

Art. 508/19

§ 1er. Les avocats chargés de l'aide juridique de deuxième ligne partiellement ou complètement gratuite font rapport au bureau sur chaque affaire pour laquelle ils ont accompli des prestations à ce titre.

Le bureau attribue des points aux avocats pour ces prestations et en fait rapport au bâtonnier.

Le bâtonnier communique le total des points de son barreau aux autorités visées à l'article 488, lesquelles communiquent le total des points de tous les barreaux au ministre de la Justice.

§ 2. Dès réception de l'information visée au § 1er, le ministre de la Justice peut faire effectuer un contrôle selon les modalités qu'il détermine après concertation avec les autorités visées à l'article 488. Il ordonne le paiement de l'indemnité à ces autorités qui en assurent la répartition par le biais des Ordres des avocats.

CHAPITRE VI

**De la récupération de l'indemnité de l'Etat
Du droit de l'avocat au paiement intégral
des frais et honoraires**

Art. 508/20

§ 1er. L'indemnité allouée pour l'aide juridique de deuxième ligne peut être récupérée par le Trésor s'il

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

À cette fin, l'avocat dépose une requête motivée au bureau.

Le bureau porte la requête à la connaissance du bénéficiaire et l'invite à formuler ses observations.

Toute décision de mettre fin à l'aide octroyée est communiquée par lettre recommandée à la poste au bénéficiaire. Cette décision est susceptible de recours.

Les articles 508/15 et 508/16 sont d'application.

CHAPITRE V

L'indemnisation des avocats

Art. 508/19

§ 1er. Les avocats chargés de l'aide juridique de deuxième ligne partiellement ou complètement gratuite font rapport au bureau sur chaque affaire pour laquelle ils ont accompli des prestations à ce titre.

Le bureau attribue des points aux avocats pour ces prestations et en fait rapport au bâtonnier.

Le bâtonnier communique le total des points de son barreau aux autorités visées à l'article 488, lesquelles communiquent le total des points de tous les barreaux au ministre de la Justice.

§ 2. Dès réception de l'information visée au § 1er, le ministre de la Justice peut faire effectuer un contrôle selon les modalités qu'il détermine après concertation avec les autorités visées à l'article 488. Il ordonne le paiement de l'indemnité à ces autorités qui en assurent la répartition par le biais des Ordres des avocats.

CHAPITRE VI

**De la récupération de l'indemnité de l'État
Du droit de l'avocat au paiement intégral
des frais et honoraires**

Art. 508/20

§ 1er. Sans préjudice de sanctions pénales, l'indemnité allouée pour l'aide juridique de deuxième

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

teruggevorderd indien vaststaat dat zich in de omstandigheden bedoeld in artikel 508/13 een wijziging heeft voorgedaan, wanneer de rechtzoekende voordeel heeft gehaald uit het optreden van de advocaat, zodanig dat, mochten die omstandigheden hebben bestaan op de dag van de aanvraag, die bijstand hem niet zou zijn toegekend.

In dat geval kan de advocaat de volledige betaling van honoraria en kosten vorderen.

§ 2. Ingeval de begunstigde recht heeft op een tegemoetkomming binnen het raam van een rechtsbijstandverzekering, stelt de aangewezen advocaat het bureau hiervan in kennis en treedt de Schatkist in de rechten van de begunstigde ten belope van het door haar gedragen bedrag van de verleende juridische bijstand.

Ingeval de begunstigde voornoemde tegemoetkomming heeft ontvangen, vordert de Schatkist op hem het bedrag van de verleende juridische bijstand terug.

Ingeval de advocaat van de begunstigde voorname tegemoetkomming heeft ontvangen, vordert de Schatkist op hem het bedrag van de verleende juridische bijstand terug.

§ 3. De terugvordering bedoeld in dit hoofdstuk verjaart na een termijn van vijf jaar te rekenen van de beslissing tot verlening van de gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische bijstand, zonder dat de verjaringstermijn korter kan zijn dan één jaar, te rekenen van de ontvangst van de vergoeding van de advocaat.

Art. 508/21

Onverminderd strafrechtelijke sancties, kan de vergoeding verleend voor de juridische tweedelijnsbijstand worden teruggevorderd indien de rechtzoekende de verleende juridische bijstand na opzettelijk onjuiste verklaringen of door andere bedrieglijke middelen heeft verkregen. In dat geval kan de advocaat de volledige betaling van honoraria en kosten vorderen.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

bijstand door de Schatkist van de bijgestane persoon worden teruggevorderd:

1° indien blijkt dat zich een wijziging heeft voorgedaan in zijn vermogen, inkomsten of lasten en hij derhalve in staat is te betalen;

2° wanneer de rechtzoekende voordeel heeft gehaald uit het optreden van de advocaat, zodanig dat, mocht dat voordeel hebben bestaan op de dag van de aanvraag, die bijstand hem niet zou zijn toegekend;

3° indien de bijstand is verleend op grond van valse verklaringen of door andere bedrieglijke middelen is verkregen.

In dat geval bepaalt het bureau de staat van kosten en honoraria die de advocaat nog kan vorderen van de begunstigde.

§ 2. Ingeval de begunstigde recht heeft op een tegemoetkomming binnen het raam van een rechtsbijstandverzekering, stelt de aangewezen advocaat het bureau hiervan in kennis en treedt de Schatkist in de rechten van de begunstigde ten belope van het door haar gedragen bedrag van de verleende juridische bijstand.

Ingeval de begunstigde voornoemde tegemoetkomming heeft ontvangen, vordert de Schatkist op hem het bedrag van de verleende juridische bijstand terug.

Ingeval de advocaat van de begunstigde voorname tegemoetkomming heeft ontvangen, vordert de Schatkist op hem het bedrag van de verleende juridische bijstand terug.

§ 3. De terugvordering bedoeld in § 1 van dit artikel verjaart na een termijn van vijf jaar te rekenen van de beslissing tot verlening van de gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische bijstand, zonder dat de verjaringstermijn korter kan zijn dan één jaar, te rekenen van de ontvangst van de vergoeding door de advocaat.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

est établi qu'est intervenue une modification dans les conditions visées à l'article 508/13, lorsque le justiciable a tiré profit de l'intervention de l'avocat, de manière telle que si ces conditions avaient existé au jour de la demande, celle-ci ne lui aurait pas été accordée.

Dans ce cas, l'avocat peut exiger le paiement intégral des frais et honoraires.

§ 2. Si le bénéficiaire a droit à l'intervention d'une assurance de protection juridique, l'avocat désigné en informe le bureau et le Trésor est subrogé aux droits du bénéficiaire à concurrence du montant de l'aide juridique consentie qu'il a pris en charge.

Si le bénéficiaire a obtenu ladite intervention, le Trésor lui réclame le montant de l'aide juridique consentie.

Si l'avocat du bénéficiaire a obtenu ladite intervention, le Trésor lui réclame le montant de l'aide juridique consentie.

§ 3. La récupération visée dans le présent chapitre se prescrit dans un délai de cinq ans à compter de la décision d'octroi de l'aide juridique partiellement ou entièrement gratuite sans que le délai de prescription ne puisse être inférieur à un an à compter de la perception de l'indemnité de l'avocat.

Art. 508/21

Sans préjudice de sanctions pénales, l'indemnité allouée pour l'aide juridique de deuxième ligne peut être récupérée si elle a été obtenue à la suite de déclarations sciemment inexactes ou par d'autres moyens frauduleux. Dans ce cas, l'avocat peut réclamer le paiement intégral des frais et honoraires.

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

ligne peut être récupérée par le Trésor auprès du bénéficiaire de cette aide :

1° s'il est établi qu'est intervenue une modification du patrimoine, des revenus ou des charges du bénéficiaire et que celui-ci est par conséquent en mesure de payer;

2° lorsque le justiciable a tiré profit de l'intervention de l'avocat de manière telle que si ce profit avait existé au jour de la demande, cette aide ne lui aurait pas été accordée;

3° si l'aide a été accordée à la suite de fausses déclarations ou a été obtenue par d'autres moyens frauduleux.

Dans ce cas, le bureau dresse l'état des frais et honoraires que l'avocat peut encore réclamer au bénéficiaire.

§ 2. Si le bénéficiaire a droit à l'intervention d'une assurance de protection juridique, l'avocat désigné en informe le bureau et le Trésor est subrogé aux droits du bénéficiaire à concurrence du montant de l'aide juridique consentie qu'il a pris en charge.

Si le bénéficiaire a obtenu ladite intervention, le Trésor lui réclame le montant de l'aide juridique consentie.

Si l'avocat du bénéficiaire a obtenu ladite intervention, le Trésor lui réclame le montant de l'aide juridique consentie.

§ 3. La récupération visée au § 1er du présent article se prescrit par cinq ans à compter de la décision d'octroi de l'aide juridique partiellement ou entièrement gratuite, sans que le délai de prescription puisse être inférieur à un an à compter de la perception de l'indemnité par l'avocat.

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

HOOFDSTUK VII

De ambtshalve toevoeging van advocaten

Art. 508/22

Telkens wanneer krachtens de wet een advocaat ambtshalve moet worden toegevoegd, gebeurt de aanwijzing door de stafhouder of door het bureau, behoudens de uitzonderingen waarin de wet voorziet.

Art. 508/23

Wanneer de persoon die moet worden bijgestaan niet voldoet aan de in artikel 508/13 bedoelde inkomensvoorraarden, wijst de stafhouder naar keuze van die persoon een advocaat aan. In de gevallen die hij spoedeisend acht, wijst de stafhouder een advocaat aan die deelneemt aan de in artikel 508/7 bedoelde wachtdiensten.

Artikel 459 is van toepassing op de honoraria van deze advocaat.

Ingeval de bijgestane persoon nalaat of weigert te betalen, wordt aan de ambtshalve toegevoegde advocaat een riksvergoeding toegekend wegens de werkzaamheden waarvoor de toevoeging heeft plaatsgehad.

In geval van gedeeltelijke betaling van de honoraria door de bijgestane persoon wordt de vergoeding verminderd met het betaalde bedrag.

Wanneer een vergoeding wordt toegekend, zijn de hoofdstukken V en VI van toepassing.

Art. 508/24

Wanneer de bijgestane persoon voldoet aan de bij artikel 508/13 bepaalde inkomensvoorraarden, wijst het bureau een advocaat aan uit de lijst, bedoeld in artikel 508/7.

In de gevallen die hij spoedeisend acht, wijst de stafhouder een advocaat aan die is ingeschreven op de in artikel 508/7 bedoelde lijst en geeft hij hiervan kennis aan het bureau.

Voor het overige zijn de hoofdstukken IV tot VI van toepassing.».

Art. 5

Artikel 580 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld als volgt:

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

HOOFDSTUK VII

De ambtshalve toevoeging van advocaten

Art. 508/21 (vroeger artikel 508/22)

Telkens wanneer krachtens de wet een advocaat ambtshalve moet worden toegevoegd, gebeurt de aanwijzing door de stafhouder of door het bureau, behoudens de uitzonderingen waarin de wet voorziet.

Art. 508/22 (vroeger artikel 508/23)

Wanneer de persoon die moet worden bijgestaan niet voldoet aan de in artikel 508/13 bedoelde inkomensvoorraarden, wijst de stafhouder naar keuze van die persoon een advocaat aan. In de gevallen die hij spoedeisend acht, wijst de stafhouder een advocaat aan die deelneemt aan de in artikel 508/7 bedoelde wachtdiensten.

Artikel 459 is van toepassing op de honoraria van deze advocaat.

Ingeval de bijgestane persoon nalaat of weigert te betalen, wordt aan de ambtshalve toegevoegde advocaat een riksvergoeding toegekend wegens de werkzaamheden waarvoor de toevoeging heeft plaatsgehad.

In geval van gedeeltelijke betaling van de honoraria door de bijgestane persoon wordt de vergoeding verminderd met het betaalde bedrag.

Wanneer een vergoeding wordt toegekend, zijn de hoofdstukken V en VI van toepassing.

Art. 508/23 (vroeger artikel 508/24)

Wanneer de bijgestane persoon voldoet aan de bij artikel 508/13 bepaalde inkomensvoorraarden, wijst het bureau een advocaat aan uit de in artikel 508/7 bedoelde lijst.

In de gevallen die hij spoedeisend acht, wijst de stafhouder een advocaat aan die is ingeschreven op de in artikel 508/7 bedoelde lijst en geeft hij hiervan kennis aan het bureau.

Voor het overige zijn de hoofdstukken IV tot VI van toepassing.».

Art. 5

Artikel 580 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld als volgt:

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

CHAPITRE VII

De la commission d'office des avocats

Art. 508/22

Dans tous les cas où en vertu de la loi un avocat doit être commis d'office, il est désigné par le bâtonnier ou par le bureau, sauf les exceptions prévues par la loi.

Art. 508/23

Lorsque la personne qui doit être assistée n'est pas dans les conditions de ressources visées à l'article 508/13, le bâtonnier désigne l'avocat qui aura été choisi par cette personne. Dans les cas qu'il juge urgents, le bâtonnier désigne un avocat qui participe aux services de garde visés à l'article 508/7.

L'article 459 est applicable en ce qui concerne les honoraires de cet avocat.

Si la personne assistée omet ou refuse de payer, l'Etat alloue une indemnité à l'avocat commis d'office pour l'accomplissement des prestations pour lesquelles la commission a eu lieu.

En cas de paiement partiel des honoraires par la personne assistée, l'indemnité est diminuée du montant payé.

Lorsqu'une indemnité est octroyée, les chapitres V et VI sont d'application.

Art. 508/24

Lorsque la personne assistée est dans les conditions de ressources visées à l'article 508/13, le bureau désigne un avocat dans la liste visée à l'article 508/7.

Dans les cas qu'il juge urgents, le bâtonnier désigne un avocat qui est inscrit sur la liste visée à l'article 508/7 et en informe le bureau.

Pour le surplus, les dispositions des chapitres IV à VI sont d'application.».

Art. 5

L'article 580 du même Code est complété comme suit:

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

CHAPITRE VII

De la commission d'office des avocats

Art. 508/21 (ancien article 508/22)

Dans tous les cas où en vertu de la loi un avocat doit être commis d'office, il est désigné par le bâtonnier ou par le bureau, sauf les exceptions prévues par la loi.

Art. 508/22 (ancien article 508/23)

Lorsque la personne qui doit être assistée n'est pas dans les conditions de ressources visées à l'article 508/13, le bâtonnier désigne l'avocat qui aura été choisi par cette personne. Dans les cas qu'il juge urgents, le bâtonnier désigne un avocat qui participe aux services de garde visés à l'article 508/7.

L'article 459 est applicable en ce qui concerne les honoraires de cet avocat.

Si la personne assistée omet ou refuse de payer, l'Etat alloue une indemnité à l'avocat commis d'office pour l'accomplissement des prestations pour lesquelles la commission a eu lieu.

En cas de paiement partiel des honoraires par la personne assistée, l'indemnité est diminuée du montant payé.

Lorsqu'une indemnité est octroyée, les chapitres V et VI sont d'application.

Art. 508/23 (ancien article 508/24)

Lorsque la personne assistée est dans les conditions de ressources visées à l'article 508/13, le bureau désigne un avocat dans la liste visée à l'article 508/7.

Dans les cas qu'il juge urgents, le bâtonnier désigne un avocat qui est inscrit sur la liste visée à l'article 508/7 et en informe le bureau.

Pour le surplus, les dispositions des chapitres IV à VI sont d'application.»

Art. 5

L'article 580 du même Code est complété comme suit:

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers**

«18° van de gevallen waarin beroep wordt ingesteld tegen de beslissingen van het bureau voor juridische bijstand.».

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat**

«18° van de gevallen waarin beroep wordt ingesteld tegen de beslissingen van het bureau voor juridische bijstand.»

Art. 6 (nieuw)

Artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt:

«Art. 676. — De Koning bepaalt bij een in Ministerie overlegd besluit welke bewijsstukken moeten worden overgelegd voor de toepassing van dit boek.

Voor de toepassing van deze bepaling kunnen de ambtenaren van het bestuur van financiën ontslagen worden van de geheimhouding die hun opgelegd is bij de gecoördineerde wetten op de inkomstenbelastingen.»

Art. 7 (nieuw)

In artikel 704, eerste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «508/16,» ingevoegd tussen de woorden «in de artikelen» en het woord «580».

Art. 6

In artikel 184bis van het Wetboek van strafverordening, ingevoegd bij de wet van 10 oktober 1967 en gewijzigd bij de wet van 22 januari 1975, worden de woorden «in deel IV, Boek I» vervangen door de woorden «in de artikelen 508 tot 508/24».

Art. 8

In artikel 184bis van het Wetboek van strafverordening, ingevoegd bij de wet van 10 oktober 1967 en gewijzigd bij de wet van 22 januari 1975, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) De woorden «in deel IV, boek I» worden vervangen door de woorden «in de artikelen 508 tot 508/23».

B) De woorden «bureau voor consultatie en verdediging» worden vervangen door de woorden «bureau voor juridische bijstand.»

Art. 7

De Koning bepaalt gelijke inkomensvoorraarden voor het verkrijgen van het in Boek IIIbis van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde recht op gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische bijstand en van de in de artikelen 664 tot 699 van hetzelfde Wetboek bedoelde rechtsbijstand, alsook welke identieke bewijsstukken voor beide moeten worden overgelegd.

Art. 9

De Koning bepaalt gelijke inkomensvoorraarden voor het verkrijgen van het in boek IIIbis van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde recht op gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische bijstand en van de in de artikelen 664 tot 699 van hetzelfde Wetboek bedoelde rechtsbijstand, alsook welke identieke bewijsstukken voor beide moeten worden overgelegd.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants**

«18° des recours contre les décisions du bureau d'aide juridique.».

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat**

«18° des recours contre les décisions du bureau d'aide juridique.»

Art. 6 (nouveau)

L'article 676 du Code judiciaire est remplacé par ce qui suit:

«Art. 676. — Le Roi fixe par arrêté délibéré en Conseil des ministres les pièces justificatives à produire pour l'application de ce livre.

Pour l'exécution de cette disposition, les agents de l'administration des finances peuvent être déliés du secret professionnel qui leur est imposé par les lois relatives aux impôts sur les revenus.»

Art. 7 (nouveau)

À l'article 704, premier alinéa, du même Code, les mots «508/16» sont insérés entre les mots «aux articles» et le mot «580».

Art. 6

Dans l'article 184bis du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 10 octobre 1967 et modifié par la loi du 22 janvier 1975, les mots «au Livre premier de la quatrième partie» sont remplacés par les mots «aux articles 508 à 508/24».

Art. 8

À l'article 184bis du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 10 octobre 1967 et modifié par la loi du 22 janvier 1975, sont apportées les modifications suivantes:

A) Les mots «au livre premier de la quatrième partie» sont remplacés par les mots «aux articles 508 à 508/23».

B) Les mots «au livre premier de la quatrième partie» sont remplacés par les mots «bureau d'aide juridique.»

Art. 7

Le Roi fixe des conditions de ressources identiques pour l'obtention du bénéfice de l'aide juridique partiellement ou entièrement gratuite, visée au Livre IIIbis du Code judiciaire et de l'assistance judiciaire visée aux articles 664 à 699 du même Code et détermine les mêmes pièces justificatives à produire pour l'une et l'autre.

Art. 9

Le Roi fixe des conditions de ressources identiques pour l'obtention du bénéfice de l'aide juridique partiellement ou entièrement gratuite, visée au livre IIIbis du Code judiciaire et de l'assistance judiciaire visée aux articles 664 à 699 du même Code et détermine les mêmes pièces justificatives à produire pour l'une et l'autre.

**Tekst overgezonden door de Kamer
van volksvertegenwoordigers****Art. 8**

De zaken die op de datum van de inwerkingtreding van deze wet door het bureau aan de advocaten zijn toegewezen, worden verder door hen behandeld totdat ze zijn beëindigd.

Art. 9

Deze wet treedt in werking op de door de Koning bepaalde datum.

**Tekst aangenomen door de commissie
voor de Justitie van de Senaat****Art. 10**

De zaken die op de datum van inwerkingtreding van deze wet door het bureau voor consultatie en verdediging aan de advocaten zijn toegewezen, worden verder door hen behandeld totdat ze zijn beëindigd.

Art. 11

De Koning stelt voor iedere bepaling in deze wet de datum van inwerkingtreding vast.

De wet treedt in haar geheel in werking ten laatste op 31 december 1999.

**Texte transmis par la Chambre
des représentants****Art. 8**

Au moment de l'entrée en vigueur de la présente loi, les affaires attribuées par le bureau restent à la charge des avocats désignés jusqu'à leur terme.

Art. 9

La présente loi entre en vigueur à la date fixée par le Roi.

**Texte adopté par la commission
de la Justice du Sénat****Art. 10**

Au moment de l'entrée en vigueur de la présente loi, les affaires attribuées par le bureau de consultation et de défense restent jusqu'à leur terme à la charge des avocats désignés.

Art. 11

Le Roi fixe la date d'entrée en vigueur de chacune des dispositions de la présente loi.

L'ensemble de la présente loi entre en vigueur au plus tard le 31 décembre 1999.